

Klimaatactieprogramma van de gemeente Ukkel 2023-2030

Luik Bestuur

Gemeenteraad van 25 april 2024



actions
climat
Uccle

klimaat-
actie
Ukkel



Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Structuur van het luik "Bestuur" van het KAP	3
Opmaak van het luik "Bestuur" van het KAP	3
Operationalisering van het KAP	5
Lopende acties van het luik "Bestuur" van het KAP	7
Verbintenis inzake gelijke kansen	7
Luik Bestuur	8
Actiefiches van het luik "Bestuur" van het KAP.....	9
EA3: Een duurzame bevoorrading van het bestuur en van de andere gemeentelijke structuren verzekeren.....	10
VO1: Een toegang tot gezonde en duurzame voeding aanbieden in alle gemeentelijke structuren	15
EG3: De uitstoot van broeikasgassen van de openbare gebouwen en gemeentelijke woningen beperken	20
EV1: Duurzamere gemeentelijke evenementen organiseren	28
MT3: Het wagenpark en de professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken	37
MT4: De alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer van het gemeentepersoneel aanmoedigen	42
MT5: Een koolstofarme mobiliteit stimuleren voor het publiek dat zich naar de gemeentelijke terreinen en evenementen verplaatst	45
SE2: Sensibiliseren voor en opleiden rond de klimaat- en milieu-uitdagingen in alle gemeentelijke structuren.....	50
DS2: De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren	56
ZW2: Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur	63
ZW3: Het hergebruik van het groenafval voortzetten	70
Klimaatactieprogramma van het OCMW	75
Bijlagen bij de actiefiches van het luik Bestuur	87
Bijlagen VO1: Een toegang tot gezonde en duurzame voeding bevorderen in alle gemeentelijke structuren.....	88
Bijlagen EG1: Het energieverbruik van de gemeentebouwen beperken.....	93
Bijlagen DS1: De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren.....	94
Bijlagen ZW3: Het hergebruik van het groenafval voortzetten	96
Eerste prioritering van de uit te voeren acties van het luik "bestuur" van het KAP	100
Samenvatting van de doelstellingen en acties	101

Inleiding

De klimaatnoodtoestand roept op tot actie van alle actoren, inclusief de overheden. Als overheidsinstelling moet het gemeentebestuur het goede voorbeeld tonen in zijn initiatief om zijn koolstofvoetafdruk te verkleinen. In het kader hiervan vormt dit luik "Bestuur" van het Klimaatplan, of Klimaatactieprogramma (KAP), een stappenplan om de klimaatactie van de gemeente te begeleiden en stelt het de reductiedoelstellingen voor van de uitstoot van broeikasgassen die gepaard gaat met de activiteiten van het bestuur en alle gemeentelijke structuren.

Dit luik, opgesteld met de steun van Leefmilieu Brussel, strekt ertoe de klimaatactie van het bestuur uit te breiden in de lijn van een reeds opgestarte dynamiek en in een streven naar voortdurende verbetering. Enkele acties die in dit luik beschreven staan worden immers al uitgevoerd en moeten bestendigd of uitgebreid worden, gelijktijdig met de invoering van nieuwe maatregelen.

Structuur van het luik "Bestuur" van het KAP

Dit luik "Bestuur" is gestructureerd in 12 themafiches, waaronder een fiche voor het OCMW. De fiches zijn transversaal en hebben betrekking op meerdere departementen en diensten tegelijk. Elke fiche is gestructureerd in een of meerdere doelstellingen, die de vorm aannemen van een of meerdere acties. De 12 fiches omvatten in totaal 41 doelstellingen en 92 acties.

Opmaak van het luik "Bestuur" van het KAP

1. Koolstofbalans van het bestuur

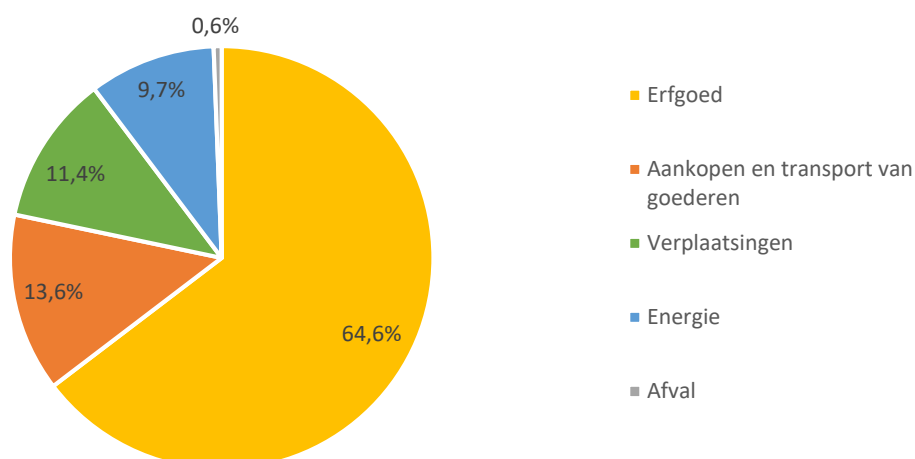
De eerste fase in de opmaak van dit luik bestond erin een inventaris van de uitstoot van broeikasgassen van het bestuur op te stellen. Dit werk werd van september tot december 2021 verricht op basis van de gegevens van 2019¹ door studie bureau Factor-X, dat door de gemeente aangesteld werd om haar te begeleiden bij de opmaak van haar KAP. Alle gemeentediensten hebben zo bijgedragen om cijfermatige informatie te bezorgen waarmee de koolstofvoetafdruk van hun activiteiten berekend kon worden.

Net als voor het luik Grondgebied heeft deze uitstoot tegelijk betrekking op scope 1, 2 en 3:

- Scope 1: de rechtstreekse uitstoot van broeikasgassen die gepaard gaat met het verbruik van brandstof (voornamelijk voor de verwarming en de voertuigen van het bestuur).
- Scope 2: de onrechtstreekse uitstoot van broeikasgassen die gepaard gaat met de productie van elektriciteit.
- Scope 3: al de andere onrechtstreekse uitstoot van broeikasgassen: leveringen, diensten, voeding, afval, grijze energie (die gepaard gaat met de koolstofvoetafdruk van de materialen), woon-werkverkeer, verplaatsingen van de bezoekers, enz.

¹ Aangezien 2020 verstoord werd door COVID-19 werd 2019 gekozen als referentiejaar.

Dankzij deze inventaris van de uitstoot van broeikasgassen konden de meest uitstotende posten geïdentificeerd worden:



Afbeelding 1: Verdeling van de voornaamste posten van de uitstoot van broeikasgassen van het gemeentebestuur van Ukkel (zonder financiële stromen)

De eerste post van uitstoot is het erfgoed, dat de infrastructuur (voornamelijk de wegen), de gebouwen, de voertuigen, de machines en het informaticapark omvat. Het gaat hier om zogenaamde "geïmporteerde" onrechtstreekse uitstoot (scope 3), die gepaard gaat met de grijze energie, met andere woorden de energie die nodig is voor alle fases uit de levenscyclus van een materiaal of product, buiten de gebruiksfase: van de productie, het transport en de verwerking tot de verwijdering ervan.

De tweede post, de aankopen en het transport van goederen, komt ook overeen met de onrechtstreekse uitstoot (scope 3) die gepaard gaat met de overheidsopdrachten van leveringen en diensten en de productie van het Wolvendael Magazine.


De derde post, de verplaatsingen, omvat de uitstoot die gepaard gaat met het gemeentelijk wagenpark (rechtstreekse uitstoot, scope 1), het woon-werkverkeer en woon-schoolverkeer en de verplaatsingen van de bezoekers naar de gebouwen en gemeentelijke evenementen (scope 3).

De post "energie" ten slotte omvat de uitstoot die gepaard gaat met de straatverlichting en het gebruik van de gemeentelijke gebouwen en woningen (scope 1 en 2).

2. Deelname van de gemeenteambtenaars

Om het Klimaatactieprogramma mee vorm te geven met de gemeenteambtenaars en ons te steunen op hun expertise werden er in mei en juni 2022 twee workshops georganiseerd, in aanwezigheid van studiebureau Factor-X.

In totaal hebben 24 ambtenaars van 14 verschillende diensten deelgenomen aan een van beide workshops, onder wie de KAP-coördinatrice van het OCMW. Uit deze workshops vloeiden 55 voorstellen voort, verdeeld over verschillende thema's, met een grote meerderheid van voorstellen met betrekking tot de verplaatsingen.

In de fiches wijst het icoon  erop dat de actie door de ambtenaars voorgesteld werd tijdens deze workshops. De andere actievoorstellen zijn afkomstig van het studiebureau, uit de literatuur, rapporten van gespecialiseerde organisaties, gewestelijke actieplannen en uitwisselingen met Leefmilieu Brussel.

3. Raadpleging van de diensten en bekrachtiging

Bovenop de workshops voor de ambtenaars werden de diensten van augustus 2023 tot januari 2024 meermaals geraadpleegd tijdens de opmaak van de actiefiches van dit luik "Bestuur" om rekening te houden met de moeilijkheden die ze ondervinden en de mogelijke verbeteringen ten aanzien van wat al ingevoerd of gepland is te identificeren. Hierdoor kon de samenhang van het KAP met de andere gemeentelijke plannen ook verzekerd worden, meer bepaald het BVP (bedrijfsvervoerplan) en het PLAGE (Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie). Deze transversale raadpleging was essentieel om de acties aan te passen aan de realiteit van de diensten, waarbij ambitie gekoppeld werd aan pragmatisme. Deze fiches werden van februari tot maart 2024 bekrachtigd door de verschillende betrokken diensten, departementen en schepenen en in maart 2024 ter goedkeuring voorgelegd aan het directiecomité. Er werden in deze periode ook werkgroepen georganiseerd in het college en met de gemeenteraadsleden.

4. Opmaak van het Klimaatactieprogramma van het OCMW

Als overheidsinstelling moet het OCMW ook acties uitvoeren om zijn uitstoot van broeikasgassen te doen dalen. Er werd een nauwe samenwerking opgezet tussen de KAP-coördinatrices van het OCMW en de gemeente voor de opmaak van het Klimaatactieprogramma van het OCMW, op vraag van Leefmilieu Brussel. Het was de bedoeling om doelstellingen en acties voor het OCMW samen vorm te geven, in samenhang met de doelstellingen en acties van de gemeente. Zo werd er een fiche "OCMW" met 26 doelstellingen en 8 acties opgesteld en op 24 januari 2024 unaniem goedgekeurd door de raad voor maatschappelijk welzijn. Er werden een aantal acties geïdentificeerd die het voorwerp kunnen uitmaken van synergieën en samenwerkingen tussen de diensten van het OCMW en de gemeente, bijvoorbeeld voor de acties met betrekking tot de overheidsopdrachten, de evenementen of het BVP. De samenwerking tussen de coördinatieteams van het KAP van de gemeente en het OCMW wordt voortgezet tijdens de uitvoering van de acties, de opvolging en de evaluatie ervan, aan de hand van regelmatige vergaderingen en de verwikkeling van de betrokken diensten en beslissingnemers.

Operationalisering van het KAP

1. Bestuur en aansturing van de acties

Voor elke themafiche identificeert het KAP de verschillende betrokken diensten. De specifieke aansturing van elke actie wordt samen met deze diensten bepaald met het oog op de operationalisering ervan, in het verlengde van de ontmoetingen en besprekingen tijdens de opmaak van de acties van het plan.

Naar het voorbeeld van het luik Grondgebied worden de algemene coördinatie van het plan, de opvolging en de evaluatie ervan verzekerd door het coördinatieteam van het KAP. Van deze opvolging en evaluatie wordt regelmatig verslag uitgebracht aan het directiecomité en het college.

De stuurgroep van het KAP² wordt bovendien bestendig om het goede bestuur van het plan te verzekeren en er worden thematische werkgroepen georganiseerd om de transversaliteit van de projecten en van de opmaak van de strategische plannen over duurzame voeding en duurzame evenementen te verzekeren.

² De stuurgroep van het KAP bestaat uit de coördinatrice van het KAP, de verantwoordelijke voor duurzame ontwikkeling en de schepenen van Klimaat.

2. Prioritering van de acties

Een eerste prioritering in de acties van dit luik "Bestuur" vond plaats in samenwerking met het studie bureau en rekening houdend met de volgende criteria:

- Het potentieel tot daling van de uitstoot van broeikasgassen en aanpassing aan de gevolgen van de klimaatveranderingen: prioriteit voor de acties met een grote klimaatimpact;
- De sociale rechtvaardigheid: prioriteit voor de acties ten voordele van een eerlijke en solidaire transitie, aangezien de gevolgen van de klimaatveranderingen kansarmen en kwetsbaren sterker treffen;
- Het concrete aspect van de acties: om de acties die al duidelijk gedefinieerd zijn en die geen diepgaande studies vereisen zo snel mogelijk op te starten;
- Het gemak waarmee ze uitgevoerd kunnen worden: om de quick win-acties die weinig of geen extra financiële of menselijke middelen vereisen op te starten.

Deze eerste prioritering, voorgesteld op het einde van het document, wordt bevestigd of aangepast tijdens de operationalisering van de verschillende acties.

3. Budget en raming van de koolstofimpact

De gemeente waakt er elk jaar over een deel van de gemeentebegroting te wijden aan de uitvoering van acties uit dit plan. Dit werk, aangevat voor de begroting 2024, moet de komende jaren opgevoerd worden aangezien de uitvoering van alle acties van het plan aanzienlijke investeringen vereist.

De kostprijs van nietsdoen is immers groter dan de kostprijs van preventie en volgens het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) zijn de kosten groter hoe langer de regeringen treuzelen. Verschillende studies hebben de te verwezenlijken openbare en private investeringen geraamd in verhouding tot het Europees en mondiaal BBP, gelijktijdig met de stopzetting van de financiering van fossiele brandstoffen³. We benadrukken dat zolang de overheid fossiele brandstoffen blijft financieren de investeringen om de uitstoot van broeikasgassen te doen dalen groter zullen zijn om deze financiering te compenseren. Hoe sneller België opschiet in de transitie naar 100 % hernieuwbare energie, waarbij de vraag naar energie daalt, hoe minder ze zal kosten⁴. Het is dus belangrijk om de financiële, logistieke en menselijke middelen te voorzien die ter beschikking gesteld moeten worden voor de uitvoering van de acties van dit plan.

Voor de raming van de koolstofimpact werkt de gemeente nauw samen met Leefmilieu Brussel en de andere Brusselse gemeentes om een samenhangend gemeenschappelijk kader te definiëren, rekening houdend met de specifieke kenmerken van haar grondgebied en haar werking. Deze samenwerking kan vervolgens leiden tot een schatting van het potentieel tot daling van de uitstoot van broeikasgassen van de acties, die desgevallend de prioritering van de acties en de keuzes van het college kan oriënteren. De becijfering van de reductiedoelstellingen heeft in de eerste plaats betrekking op de rechtstreekse uitstoot van broeikasgassen (scope 1), in die zin dat ze de eerste verantwoordelijkheid van de gemeente is en dat ze beschikt over hefboomen om in te werken op deze uitstoot en over indicatoren om de dalingen te evalueren. Bovendien tracht de gemeente zoveel mogelijk reductiedoelstellingen van de onrechtstreekse uitstoot te definiëren (scope 2 en 3), die veel

³ Volgens Institut Rousseau moet Europa om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn onverwijld 10 % van het Europees BBP wijden aan decarbonisatie-acties, waarvan 2,3 % *aanvullende* openbare en private investeringen.

⁴ Volgens een [studie van het consortium EnergyVille](#), dat 400 onderzoekers en geavanceerde onderzoeksinstellingen omvat.

moeilijker in te schatten is, waardoor ze in bredere zin ook kan inwerken op het ecosysteem in het algemeen.

4. Opvolging van de uitvoering, evaluatie en communicatie

Om een goede uitvoering van het KAP te garanderen is een van de essentiële aspecten om ervoor te zorgen dat het bestuur correct uitgerust is voor de concrete uitvoering van de acties en de impact ervan. Hiervoor worden er sleutelindicatoren gekozen in overleg met de betrokken diensten en Leefmilieu Brussel, waardoor een raming van de koolstofimpact van de acties gegeven kan worden. Ze worden gekozen uit de reeks indicatoren in dit document.

2025 en 2026 worden gewijd aan de voortzetting en de versnelling van de uitvoering van de acties van de luiken "Grondgebied" en "Bestuur" van het KAP. Er zou een eerste tussentijdse evaluatie gepland moeten worden in 2027. Dankzij deze evaluatie kunnen de prioritaire acties geheroriënteerd worden op basis van de feedback van de eerste jaren van uitvoering van het plan. Er moet een grondige evaluatie gepland worden in 2030 om de weg naar klimaatneutraliteit in 2050 voort te zetten.

Er zal aandacht geschonken worden aan de communicatie, essentieel om de uitvoering van de acties in goede banen te leiden. Hierdoor kunnen de uitgerolde acties opgewaardeerd worden, zowel naar de ambtenaars voor het luik "Bestuur" als naar het publiek voor het luik "Grondgebied". Deze communicatie ligt eveneens in de lijn van de voorbeeldfunctie en de transparantie van de gemeente in haar strijd tegen de klimaatveranderingen.

Lopende acties van het luik "Bestuur" van het KAP

Gelijktijdig met de opmaak van het luik Bestuur van het KAP zijn verschillende acties die beschreven staan in dit document al aan de gang en/of gepland om te beantwoorden aan de klimaatnoodtoestand. Bijvoorbeeld de versterking van de duurzame clausules in de gemeentelijke overheidsopdrachten, de lopende opmaak van een bedrijfsvervoerplan voor de gemeente, de vermindering van het energieverbruik van gemeentegebouwen, de opmaak van het tweede Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE), de vermindering van het afval door onder andere het groenafval te composteren, enz. Elke fiche bevat acties die al aan de gang zijn om ze op te waarderen en te bestendigen.

Verbintenis inzake gelijke kansen

Door zich kandidaat te stellen bij Leefmilieu Brussel om een subsidie te krijgen ter ondersteuning van de opmaak van een Klimaatplan heeft de gemeente Ukkel zich verbonden inzake gelijke kansen.

In de uitvoering van het plan en in de mate van het mogelijke waakt de gemeente over de gelijke deelname van vrouwen en mannen, personen met een beperking, personen in een kwetsbare situatie of met een lager inkomen, van diverse etnische origines en LGBTQIA+-personen bij de uitvoering van de acties.

Bij de evaluatie van het plan beoordeelt de gemeente of de gevolgen van de acties voor deze groepen positief, negatief of neutraal zijn, houdt ze er rekening mee bij de verwezenlijking van de volgende acties en beoordeelt ze of er correct rekening gehouden wordt met de behoeften van deze groepen, zonder zich te beperken tot de eenvoudige numerieke telling van de gevolgen van de maatregelen.

Bij de communicatie over dit plan waakt de gemeente erover dat ze geen stereotiepe afbeeldingen weergeeft, dat de eventuele afbeeldingen de personen weerspiegelen die onze samenleving vormen, dat de afbeeldingen en teksten toegankelijk zijn voor de verschillende beperkingen en dat de digitale kloof en het analfabetisme omzeild worden, onder andere dankzij tussenpersonen, mensen op het terrein en vzw's.

Luik Bestuur

Actiefiches van het luik "Bestuur" van het KAP

Actiefiches van het gemeentebestuur

Economische activiteiten	EA3	Een duurzame bevoorrading van het bestuur en van de andere gemeentelijke structuren verzekeren
Voeding	VO1	Een toegang tot gezonde en duurzame voeding aanbieden in alle gemeentelijke structuren
Energie & Gebouwen	EG3	De uitstoot van broeikasgassen van de openbare gebouwen en gemeentelijke woningen beperken
Evenementen	EV1	Duurzamere gemeentelijke evenementen organiseren
Mobiliteit & Transport	MT3	Het wagenpark en de professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken
	MT4	De alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer van het gemeentepersoneel aanmoedigen
	MT5	Een koolstofarme mobiliteit stimuleren voor het publiek dat zich naar de gemeentelijke terreinen en evenementen verplaatst
Financieel erfgoed	FE1	Een strategie invoeren om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de finance te verkleinen*
Sensibilisering	SE2	Sensibiliseren voor en opleiden rond de klimaat- en milieu-uitdagingen in alle gemeentelijke structuren
Digitale soberheid	DS2	De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren
Zero waste	ZW2	Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur
	ZW3	Het hergebruik van het groenafval voortzetten

Actiefiches van het OCMW

Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn	OCMW	Klimaatactieprogramma van het OCMW
---	------	------------------------------------

*NB: de actiefiche over het financieel erfgoed heeft zowel betrekking op het luik Grondgebied als op het luik Bestuur (ga naar het luik Grondgebied om ze te raadplegen)

Legende:  → Actie voorgesteld door de ambtenaars tijdens de workshops rond het KAP.

Een duurzame bevoorrading van het bestuur en van de andere gemeentelijke structuren verzekeren

Economische activiteiten

EA3

EA3: Een duurzame bevoorrading van het bestuur en van de andere gemeentelijke structuren verzekeren

Vaststelling

Elk jaar worden in België bijna 20.000 overheidsopdrachten gegund. Dit vertegenwoordigt 40 tot 50 miljard euro, hetzij meer dan 15 % van het Belgische BBP. Deze overheidsopdrachten duurzaam maken heeft dus een reële impact op de evolutie van de maatschappij. Overwegende dat de overheid het voorbeeld moet geven en gelet op de bereidheid om dit verantwoord consumptiegedrag aan te moedigen, voert de gemeente Ukkel al enkele jaren milieuclausules toe in haar opdrachten. Deze clausules beogen de vermindering van het afval en van het energieverbruik, de bescherming van de primaire hulpbronnen en de beperking van het transport en van de uitstoot van broeikasgassen.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken, opleiden en begeleiden om nutteloze, slecht gekozen aankopen te vermijden en de hulpbronnen zoveel mogelijk te delen.

Doelstelling 2: De duurzaamheidscriteria versterken voor de aankopen van de gemeentediensten en de andere gemeentelijke structuren.

Ambitie 2025:

100 % van de offerteaanvragen gebruikt een bestek met duurzaamheidscriteria wanneer de opdracht zich ertoe leent.

30 % minder afval (witte en blauwe zak) door de gemeentelijke entiteiten in vergelijking met 2022.

Minstens 2 Good Food-vorken in alle kinderdagverblijven.

Ambitie 2030:

70 % minder afval (witte en blauwe zak) door de gemeentelijke entiteiten in vergelijking met 2022.

3 Good Food-vorken in alle kinderdagverblijven.

Doelstelling 3: De klimaat- en milieu-impact van de werken en inrichtingen opgestart door alle gemeentelijke structuren verkleinen.

Actietype

Betreft het bestuur

Betreft het grondgebied

Verzachting (scope 3)

Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken, opleiden en begeleiden om nutteloze, slecht gekozen aankopen te vermijden en de hulpbronnen zoveel mogelijk te delen.

→ Actie 1.1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken en opleiden over de kwestie van de behoefte, de klimaat- en milieu-impact van de aankopen en de goede praktijken bij de opmaak van bestekken.

→ Actie 1.2: De verandering in goede banen leiden om de invoeging van milieuclausules, het gedeeld gebruik en het hergebruik te vereenvoudigen.

Doelstelling 2: De duurzaamheidscriteria versterken voor de aankopen van de gemeentediensten en de andere gemeentelijke structuren.

→ Actie 2.1: Een stand van zaken van de verschillende opdrachten en aankopen opstellen en een methodologisch kader bepalen voorafgaand aan elke offerteaanvraag of aankoop.

→ Actie 2.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van leveringen en diensten versterken en regelmatig een balans opmaken.

Een duurzame bevoorrading van het bestuur en van de andere gemeentelijke structuren verzekeren

Economische activiteiten

EA3

Doelstelling 3: De klimaat- en milieu-impact van de werken en inrichtingen opgestart door alle gemeentelijke structuren verkleinen.

- Actie 3.1: Meer rekening houden met de klimaat- en milieuaspecten in het ontwerp van de projecten en de keuze van de materialen voor alle types werken en inrichtingen.
- Actie 3.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van werken versterken en regelmatig een balans opmaken.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Opdrachtcentrale, Milieu, andere diensten naargelang de opdracht (werken, bouw, aankopen, leveringen, diensten, enz.)
- Samenwerking met het OCMW voor de opleiding, de begeleiding en de invoering van infrastructuur
- Andere gemeentelijke structuren
- Aannemers, leveranciers van goederen, dienstverleners, ...

Voor wie

- De gemeentediensten
- Het OCMW
- De gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen
- Andere gemeentelijke structuren

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal offerteaanvragen met duurzaamheidscriteria;
- Percentage van de CO₂-neutrale bevoorradingen;
- Vermindering van het afvalvolume;
- Aantal kinderdagverblijven met 3 Good Food-vorken.

Verwachte gevolgen:

- Minder aankopen dankzij het gedeeld gebruik, de huur en de langere levensduur, waardoor de koolstofvoetafdruk van de aankopen verkleind kan worden;
- Kleinere koolstofvoetafdruk voor de aankoop van consumptiegoederen en diensten;
- Stijging van de verkochte lokale producten en diensten.

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Ondersteuning van de ketens van hergebruik, huur en recyclage;
- Ondersteuning van de regionale en lokale economie;
- Beperking van het transport en bescherming van de geluidskwaliteit van de wegen;
- Minder vervuilende uitstoot.


Stappenplan

Doelstelling 1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken, opleiden en begeleiden om nutteloze, slecht gekozen aankopen te vermijden en de hulpbronnen zoveel mogelijk te delen.

- Actie 1.1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken en opleiden over de kwestie van de behoefte, de klimaat- en milieu-impact van de aankopen en de goede praktijken bij de opmaak van bestekken.

- Alle betrokken entiteiten/ambtenaars opleiden, zowel voor overheidsopdrachten als voor aankopen op aanvaarde factuur (doelstellingen, coördinatie), rond de kwestie van de behoefte, de klimaat- en milieupact van de aankopen en de goede praktijken bij de opmaak van bestekken.
Bijvoorbeeld: de workshops van Leefmilieu Brussel (en andere) over duurzame overheidsopdrachten doorsturen, de mogelijkheid doorsturen om een beroep te doen op de gratis gewestelijke helpdesk en de begeleidingstools, enz.
- Samenwerkingen met het OCMW opzetten voor de opleiding van de ambtenaars.
- De informatie over de tools om milieuclausules in te voeren vlot toegankelijk maken.

→ Actie 1.2: De verandering in goede banen leiden om de invoeging van milieuclausules, het gedeeld gebruik en het hergebruik te vereenvoudigen.


- Regelmatig een balans opmaken van de moeilijkheden/behoefte die de kopers en aanvragers ondervinden. Anticiperen op de problemen.
-  Een systeem van interne oproep (of interne "weggeefwinkel/uitleendienst") bij andere entiteiten invoeren om het huidige materiaal te delen (nieuwe aankopen vermijden terwijl er al ergens zijn) - inclusief het afval, dat een hulpbron kan zijn voor andere.
- De mogelijkheid bestuderen van gedeeld gebruik tussen het bestuur, het OCMW, de scholen, de politie, de gemeentelijke structuren, enz.
- Ketens van hergebruik opzetten voor alle types aankoop die zich ertoe lenen:
 - Op vlak van de nodige infrastructuur (bijvoorbeeld voor het wassen, het onderhoud, de herstelling, de opslag, ...);
 - Op vlak van het hergebruik: ondernemingen/verenigingen/partners identificeren voor het ongebruikt materiaal of het materiaal dat we moeten wegdoen.

Doelstelling 2: De duurzaamheidscriteria versterken voor de aankopen van de gemeentediensten en de andere gemeentelijke structuren.

→ Actie 2.1: Een stand van zaken van de verschillende opdrachten en aankopen opstellen en een methodologisch kader bepalen voorafgaand aan elke offerteaanvraag of aankoop.

- Een methodologie invoeren die ertoe strekt synergieën tot stand te brengen tussen de opdrachten van het gemeentebestuur en die van het OCMW en van de andere gemeentelijke structuren.
- Een stand van zaken van de verschillende opdrachten (leveringen, werken, diensten, voeding) en van de aankopen (inclusief diegene die circulair intern geproduceerd kunnen worden: banken, tuinbouw, compost, voeding, ...) opstellen en de belangrijkste bronnen van broeikasgassen identificeren.
- Wat betreft de voedingsopdrachten:
 - Bijzondere aandacht schenken aan de moeilijkheden die de directies en koks ondervinden en aan de behoeften in de scholen en kinderdagverblijven;
 - Bijzondere aandacht schenken aan de communicatie rond voeding naar de kinderdagverblijven en senioren (werk met de artsen en sociale wijkgezondheidscentra op vlak van gezondheid/voeding, tehuizen van het OCMW): informeren over de uitdagingen rond voeding (aspecten die verband houden met de gezondheid, eerlijke verloning van de producenten, achteruitgang van de biodiversiteit, enz.);
 - Bijzondere aandacht schenken aan de traiteurdienst van de gemeente en andere aankopen in verband met voeding.

→ Actie 2.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van leveringen en diensten versterken en regelmatig een balans opmaken.

-  De invoeging van duurzame clausules (koolstofarm, milieukundig, sociaal, ethisch) versterken en het hergebruik en de langere levensduur bevorderen. Aandacht schenken aan de sociale clausules.

Enkele voorbeelden (niet-limitatieve lijst):

- De integratie van duurzaamheidseisen in de gunningscriteria van overheidsopdrachten en aankopen op aanvaarde factuur voortzetten.
- De huur stimuleren in plaats van de aankoop van benodigdheden voor occasioneel gebruik.
- Het gebruik van wegwerpproducten zo veel mogelijk stopzetten. Streven naar zero afval.
- Gerichte afvalweegcampagnes en afvalverminderingsschallenges organiseren per dienst of vergelijkbare entiteit.
- Materiaal aankopen dat gemakkelijker gerecycleerd kan worden.
- Koolstofarme aankopen in lokale ondernemingen stimuleren (producten & diensten).
- Onderaannemers stimuleren die een circulaire werkwijze hanteren.
- De scholen en kinderdagverblijven begeleiden bij hun administratieve stappen om het Good Food-label te verkrijgen.



Doelstelling 3: De klimaat- en milieu-impact van de werken en inrichtingen opgestart door alle gemeentelijke structuren verkleinen.

De koolstofvoetafdruk van de werken en inrichtingen speelt op twee niveaus:

1. Doorheen de handeling om een openbare ruimte in te richten, infrastructuur te bouwen, gebouwen te renoveren of te bouwen, met andere woorden de activiteit zelf van de ondernemingen die materialen, leveranciers, energie, vernieuwende technieken, ... inzetten.
2. Doorheen het gebruik van deze inrichtingen, infrastructuur en gebouwen, met andere woorden de min of meer duurzame aard van de mobiliteit, stromen, activiteiten en gedragingen die ze mogelijk maken.

De twee actiepijlers die in deze doelstelling ontwikkeld worden richten zich op het eerste niveau. Het tweede niveau wordt ontwikkeld in fiche MT1 en EG3.

→ Actie 3.1: Meer rekening houden met de klimaat- en milieuaspecten in het ontwerp van de projecten en de keuze van de materialen voor alle types werken en inrichtingen.

-  De koolstofvoetafdruk (die meer bepaald samenhangt met de grijze energie⁵) van de gebruikte materialen verkleinen door de voorkeur te geven aan materialen met een kleinere koolstofvoetafdruk en hergebruik, rekening houdend met de verschillende moeilijkheden.
 - Pilotprojecten ontwikkelen om nieuwe materialen te testen, bijvoorbeeld voor wegenwerken of de isolatie van gebouwen.
 - Een beroep doen op minder koolstofhoudend beton, cement⁶, staal en bitumen. Op termijn streven naar minder gebruik van beton, cement, asfalt, enz. middels de bekrachtiging van alternatieve oplossingen.
-  De voorkeur geven aan het beroep op materialen met lichte kleuren.
- Het geïntegreerd regenwaterbeheer opnemen en de verharding beperken (zie actie 1.2 van fiche AA1 "Overstromingen bestrijden").
- De voorkeur geven aan milieuvriendelijkere werken, bijvoorbeeld door het beroep op milieukundige varianten⁷ in de overheidsopdrachten te overwegen.

⁵ Grijze energie wijst op de hoeveelheid energie die nodig is rond een materiaal of een product, van de productie tot de verwijdering ervan. Bron: [Carbo Academy](#)

⁶ Cement, een essentiële grondstof van beton, vertegenwoordigt in zijn eentje 7 % van de mondiale uitstoot van broeikasgassen volgens de GCCA (Global Cement and Concrete Association), hetzij 3 keer meer dan de luchtvaart. Er werd bijgevolg alternatief cement ontwikkeld om de koolstofvoetafdruk van het cement met wel 50 % te doen dalen. Bron: [Infociments](#)


⁷ Een variëteit is een alternatieve ontwerp- of uitvoeringswijze die ingediend wordt op vraag van de aanbestedende overheid of op initiatief van de inschrijver.

- Een beroep doen op vernieuwende pilootprojecten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of elders en de ontwerpen, materialen en technologieën benchmarken.
- De opleiding van de ambtenaars voortzetten om de kennis en vaardigheden die noodzakelijk zijn voor een ecologische transitie in de infrastructuren en gebouwen aan te passen.
- De beschikbare hulpmiddelen en deskundige organisaties inzetten om de decarbonisatie van de openbare werken te begeleiden⁸.
- Een opvolgingsmethode van de koolstofvoetafdruk van de werken en inrichtingen definiëren, inclusief de zogenaamde "geïmporteerde" emissies (die samenhangen met de koolstofvoetafdruk van de materialen). Tegen 2030 streven naar een terugkerend gebruik van de CO₂-prestatieladder⁹ en van een evaluatiemethode van de milieuprestaties van de gebouwen (voorbeeld: BREEAM-label).

Zie fiche EG3 voor meer acties met betrekking tot het ontwerp van de gebouwen.

→ Actie 3.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van werken versterken en regelmatig een balans opmaken.

Voor alle types werken en inrichtingen (werken, renovatie, bouw, enz.), meer bepaald om de impact en het energieverbruik van de werffase te verkleinen:

-  De integratie van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van werken voortzetten om ervoor te zorgen dat de klimaat- en milieuaspecten in aanmerking genomen worden. Naargelang de opdracht, middels een studie per geval, kunnen deze clausules op verschillende niveaus ingevoegd worden:
 - Bij de keuze van de deelnemers (kwalitatieve selectie, uitsluitingsgronden).
Bijvoorbeeld door het behalen van een certificaat of van een label of een zekere ervaring te eisen in de uitvoering van opdrachten met gelijkaardige milieueisen.
 - Bij de technische specificaties, die geformuleerd kunnen worden op vlak van performantie, vereisten, processen of specifieke productie- of uitvoeringsmethodes.
 - Bij de gunningscriteria om de operatoren die goede milieuprestaties voorleggen positief op te waarderen dankzij objectieveerbare criteria of een prijsbeoordeling aan de hand van de analysemethode van de kosten van de levenscyclus.
 - Bij de uitvoeringsvoorwaarden, op voorwaarde dat er een controle verricht kan worden.
Voorbeelden: vervoer- en leveringswijzen, bouwtechnieken waardoor de impact en het energieverbruik van de werffase verkleind kunnen worden, beheer van het afval dat geproduceerd wordt in het kader van de uitvoering van de opdracht.
 - Bij het voorwerp van de opdracht, om de aandacht van de inschrijvers te vestigen op het belang dat de aanbestedende overheid schenkt aan de duurzame aard van de opdracht, bijvoorbeeld "Opdracht van werken (...) en rekening houdend met milieubekommernissen".

⁸ Voorbeeld van een beschikbare gids: "[Les travaux publics s'engagent pour le climat](#)" (FNTP, Carbone 4, Utopies)

⁹ De [CO₂-prestatieladder](#) is de duurzaamheidstool die organisaties helpt de CO₂-uitstoot en de kosten te doen dalen.

VO1: Een toegang tot gezonde en duurzame voeding aanbieden in alle gemeentelijke structuren

Vaststelling

Duurzame voeding heeft als doel te beantwoorden aan de problemen die gepaard gaan met ons hedendaags voedingssysteem (verspilling, achteruitgang van de biodiversiteit, afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, klimaatverandering, uitputting van onze delfstoffen voor meststof en van onze zoetwaterbronnen - zie bijlage 2 tot 6) door de voorkeur te geven aan lokale seizoensproducten van plantaardige oorsprong en indien mogelijk afkomstig van biologische landbouw, door een eerlijke verloning te verzekeren aan de producenten en door zo toegankelijk mogelijk te blijven.

Heel wat gemeentediensten en -structuren zijn betrokken bij dit thema, bijvoorbeeld doorheen het voedingsaanbod van de dienst Maaltijden, van de gemeentelijke concessies en vzw's, tijdens evenementen of in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen. In deze laatste vormen de uitdagingen op vlak van gezondheid, ontdekking van smaken, ontwikkeling van de smaak van de kinderen, koolstofvoetafdruk en toegankelijkheid een groot probleem. We mogen bovendien de prijskwestie niet vergeten zodat de schoolmaaltijden betaalbaar blijven voor zo veel mogelijk kinderen. Daarnaast treft het thema duurzame voeding ook de gemeenteambtenaars op hun werkplek en in deze context kan de gemeente ook initiatieven opstarten om duurzame voeding te promoten.

De gemeente voert al heel wat acties ten voordele van duurzame voeding, bijvoorbeeld via de invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten, een vegetarisch aanbod van de dienst Maaltijden of het Good Food-label van kinderdagverblijf Homborch (3 vorken), Saint-Job (3 vorken), Le Chat (3 vorken), Globe (1 vork) en het kinderdagverblijf van de grootsten van Val Fleuri (2 vorken).

Deze fiche wil de richting aangeven om transversaal een gemeentepan "Duurzame voeding" op te stellen, met duidelijke doelstellingen tegen 2030 en rekening houdend met de menselijke en budgettaire middelen, alsook met de sociaal-economische en culturele specifieke kenmerken, in alle gemeentelijke structuren.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Duurzame voeding promoten bij de gemeenteambtenaars.

Doelstelling 2: De initiatieven om de toegang tot duurzamere voeding te verzekeren in de gemeentelijke structuren voortzetten en uitbreiden.

Ambitie 2025: Een plan Duurzame voeding aannemen

Actietype

- | | |
|---|--|
| <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input checked="" type="checkbox"/> Verzachting (scope 3) | <input type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: Duurzame voeding promoten bij de gemeenteambtenaars.

- Actie 1.1: Het initiatief van levering van biomanden in het ACU ontwikkelen.
- Actie 1.2: De gemeenteambtenaars sensibiliseren voor duurzame voeding.
- Actie 1.3: Voedingsplanten kweken in de omgeving van de gemeentegebouwen.

Doelstelling 2: De initiatieven om de toegang tot duurzamere voeding te verzekeren in de gemeentelijke structuren voortzetten en uitbreiden.

- Actie 2.1: Een plan Duurzame voeding opstellen.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Milieu, Opdrachtcentrale, Opvoeding, Openbare Manifestaties, Groen, vrijwillige gemeenteambtenaars, Gezondheid, Sociale Actie, Interne Communicatie
- Gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen
- Concessiehouders van de Coffee Corner, van de uitspanning in het Wolvendaelpark en van paviljoen Lodewijk XV
- De gemeentelijke vzw's

Voor wie

- De gemeenteambtenaars, het onderwijzend personeel
- De leerlingen van de gemeentescholen en de ouders van leerlingen
- De begunstigden van de dienst Maaltijden
- De klanten van de Coffee Corner, van de uitspanning in het Wolvendaelpark en van het restaurant van paviljoen Lodewijk XV

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aannee van een plan Duurzame voeding (ja/nee)
- (Andere indicatoren te bepalen in het plan)

Verwachte gevolgen:

- Verkleining van de koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de maaltijden die geconsumeerd worden tijdens gemeentelijke evenementen, in de gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven, via de dienst Maaltijden en in de concessies en andere gemeentelijke structuren.

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):


- Voordelen die gepaard gaan met voeding met hoge nutritionele kwaliteit voor de gezondheid en de ontwikkeling van de kinderen
- Ontdekking van nieuwe smaken en van seizoensproducten en smaakonderwijs
- Verkleining van de negatieve impact van de voeding op vlak van dierenleed
- Bescherming van de natuur en de biodiversiteit
- Bescherming van de bronnen van delfstoffen (fosfaat voor meststof) en zoet water
- Bevordering van de korte ketens en eerlijke verloning voor de producenten

Stappenplan


Doelstelling 1: Duurzame voeding promoten bij de gemeenteambtenaars.

→ Actie 1.1: Het initiatief van levering van biomanden in het ACU ontwikkelen.

Enkele jaren geleden organiseerde een groepje gemeenteambtenaars zich om in het ACU biomanden te laten leveren door een lokale boerderij¹⁰. Nu de meeste gemeenteambtenaars gegroepeerd zijn in het ACU zou dit initiatief uitgebreid kunnen worden in het ACU middels een logistieke organisatie van een groep vrijwillige ambtenaars.

-  De duurzame privé-initiatieven van de gemeenteambtenaars ondersteunen, zoals het leveringssysteem van biomanden in het ACU (communicatie en promotie van het initiatief via het intranet, bestellingen, betaling, ontvangst, opslag, verdeling/afhaling, enz.).

¹⁰ Ferme du Montaval. <https://www.bioguide.be/producteurs/la-ferme-du-montaval>



- De mogelijkheid bekijken om een gelijkaardig leveringssysteem in te voeren voor de ambtenaars van het OCMW (en eventueel de begunstigden) of zelfs voor de leerkrachten en ouders van leerlingen van de gemeentescholen.
-  Dit initiatief in goede banen leiden door de ontwikkeling van communicatie-/sensibiliseringstools, met bijvoorbeeld recepten, meer bepaald voor vergeten groenten, tips om verspilling tegen te gaan, enz.

→ Actie 1.2: De gemeenteambtenaars sensibiliseren voor duurzame voeding.

Ambitie: 2 workshops per jaar organiseren over het thema van duurzame voeding.

- Gezonde, evenwichtige, ethische en duurzame voeding promoten: consumptie van lokaal geproduceerde, seizoensgebonden biogroenten en -fruit, fairtradeproducten, doordachte consumptie van vlees in samenhang met de gezondheid, enz. Het is de bedoeling om een positieve, niet-moraliserende aanpak aan te nemen, gericht op de gezondheid, besparingen en de klimaatimpact.

Geïdentificeerde pistes:

-  Op het intranet (of zelfs de schermen in het ACU met mondjesmaat) recepten, antiverspillingstips, de kalender met seizoensfruit en -groenten, getuigenissen, enz. aanbieden.
-  Workshops en opleidingen over duurzame voeding aanbieden tijdens de middagpauze: ontdekking van vergeten groenten, workshops duurzaam koken, permacultuur, begrip van de uitdagingen die gepaard gaan met de voedingssystemen, vertoning van documentaires, bodemtoestand, enz.
- De mogelijkheid bekijken om duurzame voeding te stimuleren via de gemeentelijke maaltijdcheques.

→ Actie 1.3: Voedingsplanten kweken in de omgeving van de gemeentegebouwen.

Ambitie: Het aandeel voedingsplanten dat toegankelijk is voor de ambtenaars van de gemeente en het OCMW vergroten.

- Een beleid ontwikkelen dat ertoe strekt de aanwezigheid van voedingsplanten (fruitbomen, kruiden, enz.) te verzekeren in de openbare en half openbare ruimtes van de gemeente en het OCMW door een duurzaam agro-ecologisch beheer te verzekeren voor het onderhoud en de oogst, waardoor de biodiversiteit gestimuleerd wordt.
- Zo veel mogelijk informatie verspreiden onder het gemeentepersoneel, met bijzondere aandacht voor de mensen met een lager loon en zonder e-mailadres.
- Voorbeeld: planten van fruitbomen en -struiken in het park achter het ACU, waarvan de oogst geconsumeerd kan worden door de gemeenteambtenaars. Ontwikkeling van het project om de werkwijze te bepalen (teelt, oogst, verwerking, verdeling).

Doelstelling 2: De initiatieven om de toegang tot duurzamere voeding te verzekeren in de gemeentelijke structuren voortzetten en uitbreiden.

Ambitie 2025: Een plan Duurzame voeding aannemen.

→ Actie 2.1: Een plan Duurzame voeding opstellen.

Onder "duurzame voeding" verstaan we een consumptie van lokaal geproduceerde, seizoensgebonden en indien mogelijk biologische groenten en fruit, fairtradeproducten, een doordachte consumptie van vlees in samenhang met de gezondheid, de voedingsbehoeften en de aanbevelingen van de WHO stimuleren, een vegetarisch en veganistisch aanbod voorstellen, de strijd aanbinden tegen voedselverspilling, enz. Het is de bedoeling om een positieve, niet-moraliserende aanpak aan te nemen, gericht op de gezondheid, de koolstofvoetafdruk en besparingen.

Enkele acties om het voedingsaanbod van het bestuur en van de andere gemeentelijke structuren duurzaam te maken worden al uitgevoerd:

- Duurzame clausules in alle bestekken voor voeding van de gemeente (vegetarische opties, verse, biologische, seizoens- en fairtradeproducten, enz.);

- Behalen van het Good Food-label in de kinderdagverblijven;
- Verhoging van het aantal vegetarische maaltijden in de scholen (1,5 maaltijd per week);
- Vegetarisch aanbod van de dienst Maaltijden van de Sociale Actie (een keuze per dag);
- Een vegetarisch en veganistisch aanbod voorstellen tijdens de evenementen voor het gemeentepersoneel;
- Duurzame clausules in de bestekken voor de gemeentelijke concessies.

Naast de sensibiliseringsacties voor de gemeenteambtenaars die beschreven zijn in doelstelling 1 (die in dit plan geïntegreerd zal worden) moeten de inspanningen die al enkele jaren geleverd worden in de verschillende structuren en diensten voortgezet worden doorheen de verschillende overheidsopdrachten voor voeding.

Om ambitieuze maar realistische ambities, doelstellingen en acties te definiëren en rekening te houden met de verschillende moeilijkheden en de nodige middelen, moet er vooraf een transversale analyse verricht worden met alle betrokken partijen. Dit werk wordt gebundeld in het plan Duurzame voeding van de gemeente.

De aanneming en de uitvoering van een plan Duurzame voeding moet verlopen via een sterke verbintenis van de gemeente om haar overheidsopdrachten voor voeding **geleidelijk aan** duurzamer te maken en de promotie van duurzame voeding op te voeren door zich hiervoor de middelen te geven. Deze verbintenis kenmerkt het bewustzijn van de lokale verkozenen voor de impact van voeding op het klimaat en het milieu en moet aanzetten tot een proactieve actie, rekening houdend met de realiteit en de moeilijkheden die geïdentificeerd werden in een diagnosefase.

• Stap 1: Diagnose

De eerste stap bestaat erin een globale diagnose op te maken rond de gemeentediensten en -structuren die betrokken zijn bij het plan Duurzame voeding.

Er werden in dit stadium al verschillende categorieën geïdentificeerd, maar ze kunnen nog verfijnd worden:

- Het voedingsaanbod in de kinderdagverblijven, het ICPP en de gemeentescholen en de sensibilisering van de leerlingen, het onderwijzend personeel, de directie en het personeel van de refters;
- ICPP afdeling restaurant: vegetarisme opnemen in het onderwijs, samen met vleesrecepten, om een echte cultuur van de vegetarische keuken te ontwikkelen in de opleiding;
- De dienst Maaltijden, die maaltijden aan huis levert voor senioren en personen met een handicap en die op wekdagen middagmaaltijden serveert in alle recreatiecentra voor senioren;
- De concessies: Coffee Corner van het Administratief Centrum, uitspanning in het Wolvendaelpark en paviljoen Lodewijk XV;
- De gemeentelijke vzw's: gastronomische maaltijden en feesten voor senioren door de gemeentelijke vzw Generation+ en de dienst Senioren, enz.;
- De catering in het kader van de evenementen voor het gemeentepersoneel (zomerbarbecue, personeelsfeest) en de activiteiten die door de gemeente georganiseerd worden (workshops, lezingen, vergaderingen, evenementen, ...).

De diagnose dient onder andere om het volgende te identificeren:

- De verschillende verwezenlijkte initiatieven om ze te bestendigen en op te waarderen;
- De moeilijkheden die de betrokkenen ondervinden en hun verwachtingen op vlak van:
 - Overheidsopdrachten (duurzame clausules, de mogelijkheid om ze toe te passen, de controle ervan, de diensten voor de sensibilisering/communicatie/opleiding van de dienstverleners, enz.);
 - Het administratief beheer (onder andere in het kader van de bewijsstukken voor het Good Food-label);
 - De behandeling: leveringen, opslag, bereiding, bewaring van de voeding, ...;
 - Het beheer van het voedingsafval;

- De opleiding van het personeel in de keukens van de kinderdagverblijven en scholen;
 - De verschillende bestaande tools, hulpmiddelen, diensten en het begeleidingsaanbod. Voorbeelden: gids met goede praktijken, facilitators van Leefmilieu Brussel (Green Procurement, Duurzame keukens, enz.);
 - De oplossingspistes ten aanzien van de verplichtingen en moeilijkheden en een benchmark van de ingevoerde oplossingen in andere Brusselse scholen en instellingen, de maatregelen die overgenomen kunnen worden, de mogelijkheden tot delen, enz.
- Stap 2: Opmaak van het plan (doelstellingen, keuze van de maatregelen en opvolging)

Op basis van de diagnose stelt de gemeente haar plan Duurzame voeding **transversaal** op, waarin alle betrokken partijen zo veel mogelijk verwickeld worden.

Het plan voorziet een **prioritering** en een **geleidelijke planning** van de uit te voeren maatregelen in een streven naar voortdurende verbetering, rekening houdend met de moeilijkheden en de beschikbare en de te voorziene middelen. Het bevat de nodige maatregelen om de reeds getroffen initiatieven te bestendigen en op te waarderen. Daarnaast ondersteunt het plan de initiatieven in de scholen in verband met voeding (moestuinen, kippenhok, composteren van organisch afval, enz.).


Dankzij dit plan kunnen er **realistische doelstellingen en ambities voor 2030** vastgelegd worden, die gepaard gaan van opvolgingsindicatoren op vlak van de koolstofvoetafdruk. Er wordt bijzondere aandacht geschonken aan:

- De senioren via de dienst Maaltijden (financiële toegankelijkheid, sociaal contact, preventie, strijd tegen het isolement, voedingsaspecten, ...);
- De kinderdagverblijven en scholen ten opzichte van de ondervonden problemen en moeilijkheden en rekening houdend met de culturele, sociale en economische aspecten (financiële toegankelijkheid, voedingsaspecten, ...).

Het bevat ook een lijst met de bestaande tools, hulpmiddelen, diensten en het begeleidingsaanbod aangepast aan elke dienst die betrokken is bij het thema.

In dit stadium van de reflectie kunnen meerdere doelstellingen en acties opgenomen worden in het plan Duurzame voeding:

Doelstelling: De toegang tot Good Food-voeding verzekeren in de kinderdagverblijven, de gemeentescholen en het ICPP.

→  Actie 1: De inspanningen voortzetten om het voedingsaanbod in de kinderdagverblijven, de gemeentescholen en het ICPP duurzamer te maken.


→ Actie 2: De strijd tegen voedselverspilling voortzetten.

→ Actie 3: De leerlingen, het onderwijzend personeel en het personeel van de refters sensibiliseren voor duurzame voeding.

Doelstelling: De interne catering van het bestuur verduurzamen.

→ Actie 1: De inspanningen voortzetten om de interne catering duurzamer te maken.

Doelstelling: De toegang tot duurzamere voeding verzekeren via de dienst Maaltijden.

→  Actie 1: De inspanningen voortzetten om het voedingsaanbod van de dienst Maaltijden duurzamer te maken.

Doelstelling: Duurzame voeding promoten aan de hand van alle gemeentelijke concessies en vzw's.

→ Actie 1: De concessiehouders aanmoedigen om hun inspanningen voort te zetten om hun voedingsaanbod duurzamer te maken.

→ Actie 2: De duurzaamheid van het voedingsaanbod van de concessies versterken bij de vernieuwing van de opdrachten.

→ Actie 3: De betrokken gemeentelijke vzw's aanmoedigen om hun voedingsaanbod duurzamer te maken.

EG3: De uitstoot van broeikasgassen van de openbare gebouwen en gemeentelijke woningen beperken

Vaststelling

Het gemeentebestuur van Ukkel bezit een bepaald aantal tertiaire gebouwen (administratieve, technische, kinderdagverblijven, scholen, bibliotheken, sportcomplexen, gezondheidscentrum, Cultureel Centrum, zwembad, politie, enz.), maar ook middelgrote en sociale huurwoningen.

Het huidige Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie¹¹ (PLAGE) bepaalt het ritme van energierenovatie voor de tertiaire gemeentegebouwen tegen 2026. Daarbij komen talrijke doelstellingen met betrekking tot de vermindering van de milieu-impact van de gebouwen die vastgelegd zijn door de gewestelijke renovatiestrategie RENOLUTION, het gewestelijk [Lucht-Klimaat-Energieplan](#) (LKEP) en de nieuwe Europese energie-efficiëntierichtlijn (zie bijlagen), waar rekening mee gehouden moet worden en waarop geanticipeerd moet worden.

De gemeente heeft al heel wat renovatiewerken verricht: tussen 2007 en 2019 kon 22 % energie bespaard worden dankzij verschillende projecten voor renovatie en installatie van zonnepanelen (zie bijlagen).

Deze actiefiche herneemt de doelstellingen en acties uit het PLAGE 2022-2026 en legt nieuwe vast tegen 2030. Deze fiche vervangt dus het PLAGE niet, maar wil een strategie en een visie op middellange termijn bieden voor het volledige gemeentelijke tertiaire en residentiële gebouwenpark.

Aangezien gebouwen de voornaamste post in de uitstoot van broeikasgassen zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, moeten de openbare gebouwen voorbeeldig zijn door te streven naar zero uitstoot tegen 2040 (LKEP, 2023).

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Een plan van energiezuinigheid uitrollen in de gemeentelijke gebouwen en woningen

Ambitie:

ACU: daling van het bruto elektriciteitsverbruik met 7 % in 2025 ten opzichte van 2023.

Scholen: daling van het normaal brandstofverbruik van de meest verbruikende schoolgebouwen met 5 % in twee jaar tijd.

CCU: daling van het normaal brandstofverbruik met 5 % in drie jaar tijd.

Doelstelling 2: De renovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen plannen

Ambitie 2025: Een globale renovatiestrategie van de gemeentegebouwen aannemen

Doelstelling 3: De grondige energierenovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen versnellen

Ambitie 2025:

Verkrijging van een EPB-certificaat voor alle tertiaire en residentiële gemeentegebouwen.

Vastlegging van een doelstelling van bijna emissievrij gebouw (NZEB) en stopzetten van verwarmingsinstallaties met fossiele brandstoffen bij alle bouwwerken of zware energierenovaties.

Ambitie 2030:

Minstens EPB-peil D voor de gemeentelijke woningen.

Geen stookolie meer gebruiken.

¹¹ Het PLAGE is een energie-efficiëntieprogramma van het BHG dat het verbruik van het Brusselse vastgoedpark wil verminderen, in overeenstemming met zijn internationale verbintenissen, meer bepaald de Europese doelstellingen voor 2030 inzake klimaat en energie, vertaald door sterke verbintenissen in het Energie-klimaatplan 2030, goedgekeurd door de Brusselse regering in oktober 2019.

Uitsluitend aankoop en inhuurneming van emissievrije gebouwen vanaf 1 januari 2030.¹²

Ambitie 2040:

Alle niet-residentiële openbare gebouwen zijn bijna emissievrij (NZEB).

Alle gemeentelijke woningen hebben een primair energieverbruik van hoogstens 100 kWh/m²/jaar.

Doelstelling 4: De uitrol van hernieuwbare energiebronnen versnellen en geen fossiele brandstoffen meer gebruiken

Actietype

- Betreft het bestuur Betreft het grondgebied
- Verzachting (scope 1, 2 & 3) Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Een plan van energiezuinigheid uitrollen in alle gemeentegebouwen

- Actie 1.1: De acties van het Energieteam in het ACU voortzetten
- Actie 1.2: De communicatie over rationeel energiegebruik in alle gemeentegebouwen opvoeren
- Actie 1.3: Het goede voorbeeld tonen dankzij een goed energiebeheer van de gebouwen
- Actie 1.4: De huurders van de gemeentelijke woningen begeleiden om energie te besparen

Doelstelling 2: De renovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen plannen

- Actie 2.1: Een globale renovatiestrategie op lange termijn van de gemeentegebouwen ontwikkelen

Doelstelling 3: De grondige energierenovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen versnellen

- Actie 3.1: Een EPB-plaatsbeschrijving van alle gemeentelijke gebouwen en woningen opmaken
- Actie 3.2: De buitenkant van de gemeentelijke gebouwen en woningen renoveren door ze aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering en door de voorkeur te geven aan koolstofarme materialen en een bioklimatologisch ontwerp
- Actie 3.3: Een vastgoedbeheer aannemen dat rekening houdt met de energie- en milieubeschouwingen

Doelstelling 4: De uitrol van hernieuwbare energiebronnen versnellen en geen fossiele brandstoffen meer gebruiken

- Actie 4.1: De investeringen in de autoproductie van energie in de gebouwen en woningen voortzetten
- Actie 4.2: De invoering van nieuwe productiesystemen van hernieuwbare warmte voortzetten

Aanstuurders van de actie & partners

- Voor de tertiaire openbare gebouwen: energieadviseur, dienst Architectuur, Renovatie-Onderhoud
- Voor de gemeentelijke woningen: dienst Gemeente-eigendommen
- Partnergemeentediensten: Opvoeding, Kinderdagverblijven, Financiën, Sport, Groen, Opdrachtcentrale
- Partners: Sibelga, Leefmilieu Brussel (Facilitator Energiedelen en Energiegemeenschappen, Facilitator Duurzame Gebouwen)

Voor wie

- Gebruikers van alle openbare gebouwen (administratieve, technische, kinderdagverblijven, scholen, bibliotheken, sportcomplexen, gezondheidscentrum, Cultureel Centrum, zwembad, politie, enz.)
- Huurders van gemeentelijke woningen, met prioriteit voor sociale woningen

¹² Voor zover dit verenigbaar is met de doeltreffendheid ten opzichte van de kostprijs, de economische haalbaarheid, de duurzaamheid in ruime zin, de technische geschiktheid en een voldoende concurrentieniveau.

Beoordeling van de impact

Opvolgings-, realisatie- en resultaatsindicatoren:

- Energieverbruik van de openbare gebouwen en gemeentelijke woningen
- EPB-certificaten van de gebouwen en woningen¹³
- Renovatiegraad van de gebouwen en woningen die een NZEB-peil (Nearly Zero Emission Building) bereiken

Verwachte gevolgen:

- Minder energieverbruik van de openbare gebouwen en gemeentelijke woningen
- Stijging van het gebruik van duurzame materialen en hergebruik
- Toe-eigening en betere beheersing van het energieverbruik door de gebruikers
- Progressieve aanpassing aan de nieuwe technische (aanpassing van de installaties) en milieunormen (EPB)

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Stimulering van de tewerkstelling in de richting van energierenovatie en behoud van de lokale jobs
- Besparingen dankzij de verlaging van de energiefacturen
- Bescherming tegen de stijging van de energieprijzen voor de gemeente en de huurders van de gemeentelijke woningen
- Verbetering van het thermisch binnencomfort
- Waardestijging van de gerenoveerde goederen ("groene waarde" van de woningen)

Stappenplan

Doelstelling 1: Een plan van energiezuinigheid uitrollen in alle gemeentegebouwen

Dit plan van energiezuinigheid past in het PLAGE en strekt ertoe prioritair te handelen op de gedragingen van de gebruikers van de beoogde terreinen en van de bezoekers.

Ambitie:

ACU: daling van het bruto elektriciteitsverbruik met 7 % in 2025 ten opzichte van 2023.

Scholen: daling van het normaal brandstofverbruik van de meest verbruikende schoolgebouwen met 5 % in twee jaar tijd.

CCU: daling van het normaal brandstofverbruik met 5 % in drie jaar tijd.

→ Actie 1.1: De acties van het Energieteam in het ACU voortzetten

- De acties voortzetten die door het Energieteam in het ACU gevoerd worden.


Rol:

- Plant en voert **concrete** en **sensibiliseringsacties** om de medewerkers, gebruikers en bezoekers van het gebouw bewust te maken voor en op te leiden rond energiezuinigheid.
- Smeedt transversale banden tussen de verschillende spelers die rechtstreeks bij het thema betrokken zijn: energieadviseur, Facility Management, Communicatie, directiecomité, college, enz.
- Brengt de betrokken diensten snel op de hoogte voor een snelle tussenkomst indien er een afwijkend verbruik vastgesteld wordt.
- De mogelijkheid bestuderen om het label Ecodynamische Onderneming te verkrijgen voor het ACU¹⁴.

¹³ Rekening houdend met de specifieke kenmerken van het gebouw (bijvoorbeeld gebruiksgraad)

¹⁴ Het Brussels label Ecodynamische Onderneming strekt ertoe Brusselse bedrijven, verenigingen en instellingen die stappen ondernemen om de impact van de bedrijfsactiviteit op het leefmilieu te verkleinen te belonen en aan te moedigen.
<https://www.ecodyn.brussels/>

Middelen:

- Het Energieteam en zijn opdrachten worden erkend door het directiecomité en het college: driemaandelijke vergaderingen, representativiteit (ambtenaars van de verschillende torens, verdiepingen), enz.
- Het Energieteam beschikt over een budget om concrete acties te voeren.
- Het Energieteam stelt een actieplan op (met een opvolging van indicatoren) en plant acties in nauwe samenwerking met de energieadviseur en in overeenstemming met de doelstellingen van dit plan.
-  Deze actie uitbreiden door de oprichting van een energieteam aan te moedigen in de gemeentescholen¹⁵, het CCU¹⁶ en de andere gemeentegebouwen (onder andere sportcentra). Deze energieteams betrekken alle medewerkers (waaronder het werkliedenpersoneel, regisseurs, onderhoudsmedewerkers, ...) in de gevoerde acties om ze te bestendigen.
 - Beheer en meer controle van de technische voorzieningen (aanpassing uurroosters, per bestemming en naargelang de kalenders, enz.).
 - Lancering en evaluatie van de communicatiecampagnes.
 - Gerichte sensibilisering (bv. dikketruiendag, warm tapwater, slow heat¹⁷, enz.).

NB: De scholen kunnen zich baseren op programma's van het type Eco-Schools en de begeleiding van Leefmilieu Brussel. Het is zaak om alle partijen (directies, administratieve diensten, leerkrachten, werknemers (onderhoud, keuken, regisseurs, ...), leerlingen, ouders, enz.) te overtuigen en te betrekken.

→ Actie 1.2: De communicatie over rationeel energiegebruik in alle gemeentegebouwen opvoeren

Op initiatief van de energieadviseur en/of het Energieteam, in samenwerking met de dienst Interne Communicatie:

- De gebruikers informeren over het energieverbruik van de gebouwen en de doelstellingen om het te doen dalen: elektriciteit, verwarming, warm tapwater (meer bepaald in de sportcentra), enz. (zie fiche SE2).
- De gebruikers van de gebouwen sensibiliseren voor de kenmerken en de gevolgen van energiezuinige gebouwen inzake energiebeheer en gebruik van het gebouw (hangt samen met actie 1.3).
- De goede praktijken verspreiden via het intranet en de andere communicatiemiddelen.
- Communicatiecampagnes opzetten (bv. "Schakel je scherm en je pc uit", "Trek laders uit").
- De energieprestatiecertificaten van de gebouwen ophangen, overeenkomstig de gewestelijke regelgeving ter zake.
- Gegevens van lokale energieproductie (zonnepanelen, warmtepomp, enz.) publiceren voor sommige te bepalen gebouwen in het kader van een communicatiecampagne.
- De uitgevoerde investeringen en werken in het ACU inzake energierenovatie opwaarderen.
- Het nodige personeel voorzien om deze communicatie te verrichten.

¹⁵ Het PLAGÉ identificeert de scholen die de meeste energie verbruiken en identificeert school Val Fleuri als pilootproject voor de opmaak van een sensibiliseringsplan voor energiezuinigheid, met als doelstelling een daling van het normale brandstofverbruik met 5 % in drie jaar tijd (hetzij 32.500 kWh).

¹⁶ Het Cultureel Centrum van Ukkel is in het PLAGÉ geïdentificeerd als een gebouw waarin het relevant zou zijn een sensibiliseringsplan voor energiezuinigheid te voeren, met als doelstelling een daling van het normale brandstofverbruik met 5 % in drie jaar tijd (hetzij 21.750 kWh).

¹⁷ "Slow heat" stelt voor op een andere manier naar verwarming te kijken door niet langer de omgevingslucht, de muren en de gebouwen maar wel de lichamen te verwarmen. Bron: [La Libre](#)

→ Actie 1.3: Het goede voorbeeld tonen dankzij een goed energiebeheer van de gebouwen

Deze actie hangt nauw samen met actie 1.2. De communicatie, de informatie en de sensibilisering voor elke nieuwe ingevoerde maatregel zijn essentieel voor het begrip van en de aansluiting bij deze maatregelen door de gebruikers van de gebouwen.

In overeenstemming met de omzendbrief over de energiezuinigheid van de overheden van het BHG¹⁸ en het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming (ARAB):

- De richttemperatuur van de kantoorgebouwen geleidelijk aan verlagen om de vereisten van de omzendbrief te bereiken. Deze richttemperatuur verlagen naar 16°C tijdens periodes van niet-gebruik van 24 tot 48 uur en naar 8°C tijdens periodes van niet-gebruik van meer dan 48 uur¹⁹.
- De richttemperatuur van de schoolgebouwen geleidelijk aan verlagen om de vereisten van de omzendbrief te bereiken. Deze richttemperatuur verlagen naar 16°C tijdens periodes van niet-gebruik van 24 tot 48 uur en naar 12°C tijdens periodes van niet-gebruik van meer dan 48 uur.
- Enkel de gebruikte vertrekken verwarmen.
- De richttemperatuur voor de klimaatregeling in kantoren instellen op minstens 27°C tijdens de gebruiksperiode en de klimaatregeling uitschakelen als de periode van niet-gebruik gelijk is aan of langer duurt dan 12 uur.
- De ventilatie uitschakelen in geval van niet-gebruik, behalve om de gebouwen voor te koelen of voor te verwarmen en voor te ventileren voor een gebruiksperiode.
- De toestellen (wifiboxen, schermen, enz.) 's nachts uitschakelen.
- De binnen- en buitenverlichting van de openbare gebouwen systematisch doven van 19 uur tot 6 uur, wanneer ze niet gebruikt worden, desgevallend in samenspraak met Sibelga.
- De verlichting van de monumenten en decoratieve seizoensverlichting op de openbare weg en in de openbare gebouwen systematisch doven van 23 uur tot 6 uur.

→ Actie 1.4: De huurders van de gemeentelijke woningen begeleiden om energie te besparen

- Tips geven om het energieverbruik te doen dalen.
- Snelle kleine oplossingen aanbieden (in afwachting van de zware renovaties): de zwakke punten isoleren, reflecterende panelen plaatsen achter de radiators tegen een niet-geïsoleerde muur, thermische gordijnen installeren, tochtrollen leveren, enz.

Doelstelling 2: De renovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen plannen

Ambitie 2025: Een globale renovatiestrategie van de gemeentegebouwen aannemen

→ Actie 2.1: Een globale renovatiestrategie op lange termijn van de gemeentegebouwen ontwikkelen

Een van de maatregelen van het gewestelijk [Lucht-Klimaat-Energieplan](#) is de verplichting voor de overheden om een globale renovatiestrategie op lange termijn van het vastgoedpark te definiëren om ervoor te zorgen dat de openbare gebouwen in 2040 klimaatneutraal zijn.

Deze actie ligt in de lijn van deze maatregel en wil **anticiperen** op de verplichtingen van de nieuwe Europese energie-efficiëntierichtlijn, die tegen 2026 opgenomen zullen worden in het Belgisch recht:

- Jaarlijkse vermindering van het eindenergieverbruik met 1,9 % ten opzichte van 2021;
- Jaarlijkse renovatiegraad van 3 % van de oppervlakte van de gebouwen om een peil "Nearly Zero Emission Building"²⁰ (NZEB) te bereiken.

¹⁸ [Omzendbrief van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 7 september 2022](#)

¹⁹ Behalve wanneer er een bewezen risico is van oppervlaktecondensatie op de koudste muren.

²⁰ Een "nearly zero-emission building" (NZEB) is een gebouw met een zeer hoge energieprestatie, terwijl de bijna nul of zeer lage hoeveelheid energie die nodig is in zeer aanzienlijke mate gedekt moet worden door energie uit hernieuwbare bronnen,

- Een stand van zaken van de uitstoot van broeikasgassen van de gebouwen in 2021 opstellen.
- Een globale renovatiestrategie op lange termijn van de gemeentegebouwen ontwikkelen in samenspraak met alle betrokken diensten en schepenen.

Doelstelling 3: De grondige energierenovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen versnellen

Ambitie 2025:

Verkrijging van een EPB-certificaat voor alle tertiaire en residentiële gemeentegebouwen.

Vastlegging van een doelstelling van bijna emissievrij gebouw (NZEB) en stopzetten van verwarmingsinstallaties met fossiele brandstoffen bij alle bouwwerken of zware energierenovaties.

Ambitie 2030:

Minstens EPB-peil D voor de gemeentelijke woningen.

Geen stookolie meer gebruiken.

Uitsluitend aankoop en inhuurneming van emissievrije gebouwen vanaf 1 januari 2030.²¹

Ambitie 2040:

Alle niet-residentiële openbare gebouwen zijn bijna emissievrij (NZEB).

Alle gemeentelijke woningen hebben een primair energieverbruik van hoogstens 100 kWh/m²/jaar.

→ Actie 3.1: Een EPB-plaatsbeschrijving van alle gemeentelijke gebouwen en woningen opmaken


Actie aan de gang. De doelstelling is om tegen eind 2025 een EPB-certificaat te verkrijgen voor alle tertiaire en residentiële gemeentegebouwen.

→ Actie 3.2: De buitenkant van de gemeentelijke gebouwen en woningen renoveren door ze aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering en door de voorkeur te geven aan koolstofarme materialen en een bioklimatologisch ontwerp

De renovatie van de buitenkant van de gemeentelijke gebouwen en woningen moet:

- Het mogelijk maken het primair energieverbruik van de gebouwen zo veel mogelijk te beperken om ze bijna emissievrij (NZEB) te maken;
- De koolstofvoetafdruk van de renovatiewerken beperken door de voorkeur te geven aan koolstofarme materialen;
- De gebouwen aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering en de bewoners of gebruikers beschermen tegen de frequentere en intensere periodes van overstromingen, droogte, felle winden, hittegolven en stedelijke hitte-eilanden (SHE) door een thermisch binnencomfort te verzekeren.


Er zijn al pilootprojecten voor het gebruik van bio-ecologische materialen voor de gebouwen aan de gang.

-  De buitenkant renoveren, te beginnen met de energieverblindende en prioritaire gebouwen. Verder gaan dan de huidige technische vereisten inzake isolatie en een doelstelling "Nearly Zero Emission Building" vastleggen bij alle zware renovatiewerken. Alle mogelijke renovatiewerken verrichten om de behoeften aan fossiele brandstof te verkleinen.
- Anticiperen op de moeilijkheden en zich de budgettaire en menselijke middelen geven om de renovatie van de residentiële en tertiaire gemeentegebouwen te versnellen en de vastgelegde doelstellingen te bereiken.

met inbegrip van energie uit hernieuwbare bronnen die ter plaatse of in de buurt geproduceerd wordt (bron: [Europese Commissie](#)).

²¹ Voor zover dit verenigbaar is met de doeltreffendheid ten opzichte van de kostprijs, de economische haalbaarheid, de duurzaamheid in ruime zin, de technische geschiktheid en een voldoende concurrentieniveau.

De uitstoot van broeikasgassen van de openbare gebouwen en gemeentelijke woningen beperken

- De technische tools voor circulair ontwerp van het gebouw en beoordeling van de duurzaamheid van de gebouwen gebruiken. Meer bepaald gebruikmaken van de [TOTEM](#)-tool (Tool to Optimise the Total Environmental impact of Materials), om de impact van de materialen te beoordelen, en de [GRO](#)-tool, waarmee de duurzaamheid van de bouwprojecten gemeten en vergroot kan worden, met de nadruk op de circulaire bouw. De voorkeur geven aan koolstofarme materialen.
- Een bioklimatologisch ontwerp (vorm, oriëntatie, ventilatie, beglaasde oppervlakken, zonnebescherming, materialen, enz.) aannemen bij alle bouw- of renovatiewerken.
- Het ontwerp, de verwezenlijking en het onderhoud van de infrastructuur optimaliseren dankzij computertechnologie: dankzij het Building Information Management kan de uitstoot van broeikasgassen dalen.
-  Een opvangsysteem van regenwater invoeren. De daken beplanten indien mogelijk.
- Zich baseren op de beschikbare hulpmiddelen voor de overheden: Gids Duurzame Gebouwen en de facilitators "Lucht Klimaat Energie", "Water" en "Duurzame Gebouwen" van Leefmilieu Brussel.


→ Actie 3.3: Een vastgoedbeheer aannemen dat rekening houdt met de energie- en milieubeschouwingen

In 2022 werd het nieuw Administratief Centrum van Ukkel (ACU) ingehuldigd na een zware renovatie van een gebouw uit de jaren '70 dat voordien leegstond om er een gebouw met hoge energieprestaties van te maken, met zonnepanelen en een verwarmings- en koelingsstelsel dat gebruikmaakt van riothermie²². Dankzij dit gebouw, met een oppervlakte van 15.000 m² en waarin alle gemeentediensten verzameld zijn, waren schaalvoordelen mogelijk op verschillende niveaus, onder andere energieverbruik en minder verplaatsingen tussen diensten. Hierdoor kon de gemeente haar aantal gebouwen verkleinen door ze te verkopen en zware renovaties plannen.

- Bij de aankoop en de inhuurneming van gebouwen de voorkeur geven aan emissievrije gebouwen.
- Vanaf 1 januari 2030 enkel emissievrije gebouwen aankopen of in huur nemen, voor zover dit verenigbaar is met de doeltreffendheid ten opzichte van de kostprijs, de economische haalbaarheid, de duurzaamheid in ruime zin, de technische geschiktheid en een voldoende concurrentieniveau (bepaling van het [Lucht-Klimaat-Energieplan](#) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).
- Het gedeeld gebruik van de werkruimtes voortzetten. De mogelijkheden bekijken om het telewerk uit te breiden en te kiezen voor flex desk (gedeelde bureaus).
- In laatste instantie afstand doen van de meest energieverslindende gebouwen die het bestuur niet meer zou kunnen renoveren.

Doelstelling 4: De uitrol van hernieuwbare energiebronnen versnellen en geen fossiele brandstoffen meer gebruiken

→ Actie 4.1: De investeringen in de autoproduktie van energie in de gebouwen en woningen voortzetten

- Een stand van zaken van het zonnepotentieel van de gemeentelijke daken opstellen.
-  Met eigen middelen fotovoltaïsche zonnepanelen plaatsen op alle daken met een interessant zonnepotentieel. Dit proces versnellen en het geïnstalleerd vermogen vergroten.
- De mogelijkheid bestuderen om energiegemeenschappen te creëren wanneer er voldoende productieoverschot is (zie doelstelling 3 van fiche EG2 "De energiegemeenschappen en het energiedelen op het grondgebied ontwikkelen"). De scholen zijn de voornaamste kandidaten om een

²² Riothermie bestaat erin de warmte of de koelte van het rioolwater te gebruiken om gebouwen te verwarmen of te koelen. Het ACU is het eerste gebouw in Brussel dat uitgerust is met deze voorziening, waardoor tot 25 % van de behoeften inzake afkoeling en verwarming gedekt kan worden, wat overeenkomt met een daling van de jaarlijkse uitstoot van broeikasgassen met 40 tot 60 tCO₂e. <https://www.vivaqua.be/nl/onze-activiteiten/riolering/riothermie/>

pilootproject van collectieve autoconsumptie te voeren aangezien ze de grootste periode van niet-gebruik hebben.

- Voor het overschot van het elektriciteitsverbruik dat niet gedekt wordt door de autoproductie van energie een contract van 100 % hernieuwbare elektriciteit behouden. Sinds 2016 maakt de gemeente Ukkel deel uit van de energie-aankoopcentrale van Sibelga, die prijzen onderhandelt voor de levering van hernieuwbare elektriciteit. Ervoor zorgen dat de geleverde elektriciteit hernieuwbaar en aanvullend²³ is.

→ Actie 4.2: De invoering van nieuwe productiesystemen van hernieuwbare warmte voortzetten

Om het gebruik van fossiele brandstoffen voor de productie van warmte, koude en warm tapwater en voor het koken te verminderen en er afstand van te doen, is het nodig geleidelijk aan de technische installaties aan te passen, die vandaag voornamelijk gevoed worden met gas en stookolie.

Er bestaan oplossingen, zoals warmtepompen, thermische zonne-installaties en warmtenetten gevoed met hernieuwbare energie. Deze laatste zijn in het bijzonder aangepast aan de stedelijke context, waar de warmtebehoefte groot zijn. In het kader van de vereisten van artikel 14 van de Europese energie-efficiëntierichtlijn (2018-2022) wordt er een studie naar de warmtenetten die gevoed worden met hernieuwbare energie gevoerd door het gewest, dat de aanbevelingen uit deze studie zal toepassen en indien nodig een of meerdere steunmechanismen voor projecten van hernieuwbare warmte zal voorstellen (bron: [Lucht-Klimaat-Energieplan](#), 2023).

De gemeente Ukkel heeft zich al verbonden in de zoektocht naar alternatieve oplossingen, meer bepaald door de valorisatie van de energie in het rioolwater (riothermie), waarmee tot 25 % van de behoeften inzake koeling en verwarming van het Administratief Centrum gedekt kan worden.

Deze actie strekt ertoe de ontwikkeling en de uitvoering van duurzame warmteproductiesystemen voort te zetten, zowel voor het openbaar als privaat gemeentelijk erfgoed.

- Massaal investeren in hernieuwbare warmte. De technische installaties (verwarming, klimaatregeling, warm tapwater, enz.) die gevoed worden door fossiele brandstoffen geleidelijk aan vervangen door koolstofarme installaties, bij voorkeur gevoed met hernieuwbare of teruggewonnen energie: thermische zonne-energie, geothermie, riothermie, warmtepomp (voorzorgsmaatregelen: zie onderstaand punt), enz. De installatie van geothermische warmtepompen bestuderen, meer bepaald voor de gemeentelijke woningen.
- De uitstoot van gefluoreerde broeikasgassen vermijden en de voorkeur geven aan warmtepompen en klimaatregelingssystemen die alternatieve koelmiddelen gebruiken (gefluoreerde gassen vermijden, meer bepaald fluorkoolwaterstoffen, perfluorkoolwaterstoffen en zwavelhexafluoride). De vloeistoffen van de nieuwe koelinstallaties aandachtig kiezen rekening houdend met hun GWP (aardopwarmingsvermogen). Streven naar een GWP van hoogstens 5 voor de koelmiddelen vanaf 2024.
- De mogelijkheid analyseren om biomassa te gebruiken als energiebron voor de openbare gebouwen met een grote thermische energiebehoefte (Groendienst, zwembad, scholen, sportcentra, Cultureel Centrum), bij voorkeur diegene die dicht bij elkaar liggen om een warmtenet te vormen. Rekening houden met de gevolgen inzake luchtkwaliteit en de voorkeur geven aan grotere installaties met performante roetfilters.

²³ Aanvullend in die zin dat we de installatie van nieuwe productiesites van hernieuwbare elektriciteit financieren.

EV1: Duurzamere gemeentelijke evenementen organiseren

Inleiding

Jaarlijks worden er heel wat gemeentelijke evenementen georganiseerd: Nacht in het Wolvendael, 10 km van Ukkel, autoloze zondag, Waterdag, Muziekfeest, kermis van Sint-Job, Uckel'Air, Film op het Sint-Pietersvoorplein, Horzelaperitief, Zomer Quartier, Festival van Internationale Solidariteit, Eierjacht, Afspraak in de tuin, enz. De gemeente organiseert ook workshops en burgerontmoetingen en ondersteunt verschillende partners op het grondgebied die evenementen organiseren (wijkcomités, sportclubs, enz.). Er worden daarnaast ook evenementen en activiteiten voor het gemeentepersoneel georganiseerd, zoals de zomerbarbecue en het personeelsfeest.

Deze evenementen, waaronder sommige grootschalige, veroorzaken een niet te verwaarlozen klimaat- en milieu-impact. Er bestaan heel wat gidsen en hulpmiddelen om de organisatoren van evenementen te helpen ze duurzamer te maken. Al enkele jaren worden duurzaamheidsacties toegepast in heel wat evenementen die door de gemeente georganiseerd worden. In een streven naar voortdurende verbetering en voorbeeldigheid moeten deze criteria versterkt worden, in samenspraak met de organisatoren van de evenementen.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de gemeentelijke evenementen verkleinen

Algemene ambitie: Voorbeeldige gemeentelijke evenementen op vlak van mobiliteit, energie, voeding, afval, enz. organiseren.

Ambitie 2025:

Een charter en een checklist "duurzaam evenement" aannemen.

Een luik "evenementen" opnemen in een toekomstig plan Duurzame voeding van de gemeente.

Actietype

- Betreft het bestuur Betreft het grondgebied
- Verzachting (scope 1, 2 & 3) Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de gemeentelijke evenementen verkleinen

→ Actie 1.1: Een strategie "duurzame evenementen" uitwerken: een charter en een checklist opstellen en aannemen, in nauwe samenwerking met de diensten die evenementen organiseren

Aanstuurders van de actie & partners

- Alle gemeentediensten die evenementen voor het brede publiek en voor het gemeentepersoneel organiseren: Openbare Manifestaties, Cultuur, Sport, Milieu, Jeugd, Burgerinspraak, Internationale Solidariteit, Sociale Actie, enz.
- Gemeentelijke vzw's
- Gemeentescholen
- Lokale partners die ondersteund worden door de gemeente

Voor wie

- Deelnemers aan de gemeentelijke evenementen, partners van de gemeentelijke evenementen
- Gemeentepersoneel

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Verwezenlijking van een charter en een checklist "duurzaam evenement" (ja/nee)
- Gebruiksgraad van de checklist door de diensten die evenementen organiseren
- Aantal verwezenlijkte acties van de checklist

Verwachte gevolgen:

- Uitvoering van de acties van de checklist
- Verkleining van de koolstof- en ecologische voetafdruk van de gemeentelijke evenementen
- Sensibilisering voor de koolstof- en ecologische voetafdruk

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Minder overlast op het gebruikte terrein
- Verbetering van het imago van de gemeente als organisator van evenementen

Stappenplan

Doelstelling 1: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de gemeentelijke evenementen verkleinen

Algemene ambitie: Voorbeeldige gemeentelijke evenementen op vlak van mobiliteit, energie, voeding, afval, enz. organiseren.

Ambitie 2025:

Een charter en een checklist "duurzaam evenement" aannemen.

Een luik "evenementen" opnemen in een toekomstig plan Duurzame voeding van de gemeente.

→ **Actie 1.1: Een strategie "duurzame evenementen" uitwerken: een charter en een checklist opstellen en aannemen, in nauwe samenwerking met de diensten die evenementen organiseren**

De strategie om de gemeentelijke evenementen duurzamer te maken kan opgedeeld worden in 6 stappen.

- Stap 1: Samenstelling van een transversale werkgroep

Om rekening te houden met de specifieke kenmerken die samenhangen met de organisatie van het evenement bestaat de eerste stap erin een transversale werkgroep op te richten, met daarin ambtenaars van diensten die evenementen organiseren. De groep stuurt de opmaak van het charter en van de checklist "duurzaam evenement" aan. Hij volgt het gebruik van de checklist op en past hem aan op basis van de ervaringen van de organisatoren en de ondervonden moeilijkheden. Hij zorgt ervoor dat de nodige middelen beschikbaar zijn om de acties van de checklist toe te passen: financiële en mensenmiddelen, toolkit, modeldocumenten, enz.

- Stap 2: Verbintenis via de aanneming van een charter "duurzaam evenement"

De uitvoering van een strategie "duurzame evenementen" verloopt via een sterke verbintenis van de gemeente om de evenementen die door de verschillende gemeentediensten georganiseerd worden geleidelijk aan duurzamer te maken, zowel de evenementen voor de burgers als die voor het gemeentepersoneel.

Deze verbintenis, via de aanneming van een charter "duurzaam evenement" door de gemeenteraad, kenmerkt het bewustzijn van de lokale verkozenen voor de koolstof- en ecologische voetafdruk van de evenementen. Hierdoor worden het college, de departementen en de diensten ertoe aangezet proactief te handelen bij de organisatie van evenementen rond verschillende thema's zoals actieve mobiliteit, preventie en valorisatie

van afval, consumptie en duurzame voeding, slim gebruik van de hulpbronnen, bescherming van de natuur, enz.

Daarnaast geeft de gemeente de voorkeur aan de lokale, ethische en solidaire economie voor de leveringen en diensten en bevordert ze de sociale samenhang via de toegankelijkheid voor iedereen, respectvolle banden op het werk, gelijke kansen, respect voor het publiek en de buurt, enz.

In een streven naar voorbeeldigheid schikt de gemeente zich niet alleen naar de verschillende geldende bindende bepalingen in deze verschillende thema's die gepaard gaan met de activiteit, maar voert ze ook haar inspanningen op door geleidelijk aan daadkrachtige maatregelen in te voeren.

- Stap 3: Keuze van de maatregelen en opmaak van de checklist (gelijktijdig met stap 2)

De keuze van de uit te voeren maatregelen gebeurt door de transversale werkgroep aan de hand van de opmaak van een checklist, die voorgesteld wordt aan het directiecomité en aan het college. Deze checklist is voor verandering vatbaar en houdt rekening met de moeilijkheden die de organisatoren van evenementen ondervinden.

Voor elk thema wordt hieronder een lijst van potentiële acties voorgesteld in het deel "Voorbeeld van lijst van potentiële acties die uitgevoerd kunnen worden". Deze thema's en acties hangen samen met de acties van de andere themafiches (mobiliteit, voeding, zero afval, sensibilisering, enz.) van het luik "Grondgebied" en van het luik "Bestuur". Thema's en acties als respect voor de natuurlijke ruimtes, biodiversiteit en lawaai moeten ook geïntegreerd worden. Voor de voeding wordt een luik "evenementen" opgenomen in het plan Duurzame voeding van de gemeente.

In de verschillende thema's zouden de maatregelen ingedeeld kunnen worden in 3 categorieën:

- De "verplichte maatregelen", die samenhangen met de wettelijke verplichtingen en bindende bepalingen, die ter herinnering samengevat worden in het charter en de checklist;
- De maatregelen "prioritaire goede praktijken", die ingevoerd moeten worden zonder gemotiveerde rechtvaardiging. Deze categorie omvat ook maatregelen waarvoor de toepassing van reglementen aangekondigd is op korte of middellange termijn om te kunnen anticiperen op deze toekomstige verplichtingen en over te gaan tot de gepaste testen;
- De maatregelen "om een stap verder te gaan", die daadkrachtig zijn en gemakkelijk ingevoerd kunnen worden naargelang de specifieke kenmerken van het evenement.

Naast de goede praktijken die uitgevoerd moeten worden **tijdens** het evenement bevat de tool ook maatregelen die ontwikkeld kunnen worden **voor** het evenement, tijdens de organisatie ervan (bv. duurzaamheidscriteria in de opdrachtprocedures, verbintenis van de leveranciers, partners, vrijwilligers, enz.), en **na** het evenement (bv. valorisatie van het afval).

Naast de bindende bepalingen kan de keuze van de maatregelen in eerste instantie gebaseerd worden op de verhouding "haalbaarheid en kostprijs" / "koolstof- en milieu-impact", rekening houdend met de specifieke kenmerken van de evenementen en de moeilijkheden van het terrein.

Voor elke dienst die evenementen organiseert is het dus geen zaak om alle maatregelen uit de lijst in te voeren, maar wel diegene die verplicht zijn en diegene die het meest relevant en prioritair en het best aangepast zijn ten opzichte van de specifieke kenmerken van het evenement. Het is de bedoeling om een ambitie te behouden die afgestemd is op een doelstelling van voortdurende verbetering, in een streven naar voorbeeldigheid.

Bovendien is het de bedoeling om de transversale aard van de doelstelling te versterken om het volgende te bevorderen:

- In eerste instantie de toe-eigening van de tool via de betrokkenheid van de diensten stroomopwaarts;

- De uitwisseling van ervaringen en goede praktijken tussen diensten (initiatieven en procedures, toelatingen, dienstverleners, divers materiaal, enz.), wat het mogelijk maakt hun werklast te verlichten en de uitvoering van herhaalbare maatregelen te vereenvoudigen. Bovendien kunnen de investeringen voor een evenement dienen voor andere evenementen (bv. gedeeld gebruik van materiaal onder diensten).

Voor heel wat maatregelen kunnen de betrokken diensten bovendien steunen op bestaande hulpmiddelen en tools van Leefmilieu Brussel (bv. modelbrief van verbintenis voor de leveranciers, bezoekers, communicatie- en evaluatietools, enz.). De checklist bevat "toolkits" met daarin alle hulpmiddelen, tools en procedures om de uitvoering van de maatregelen te vereenvoudigen.

- Stap 4: Prioritering en planning (gelijktijdig met stap 2)

De progressieve aard van de strategie verloopt via een prioritering en een planning van de evenementen die duurzamer gemaakt moeten worden.

Om een grote impact van de maatregelen te bevorderen moet de voorrang gegeven worden aan de grootschalige terugkerende evenementen die een groot aantal bezoekers aantrekken (bv. kermis van Sint-Job en Nacht in het Wolvendael). In eerste instantie kan elke dienst zijn inspanningen zo focussen op een groot evenement dat hij organiseert. De met succes geteste maatregelen, zowel op vlak van haalbaarheid als van impact ervan, kunnen vervolgens gemakkelijker overgezet worden in een evenement met "gelijkaardige" kenmerken. Tegelijk kunnen dergelijke maatregelen ook gemakkelijk uitgevoerd worden voor kleinschaligere evenementen.

Elke organiserende dienst kan zo tegen 2030 een prioritering voorstellen van de evenementen die geleidelijk aan duurzamer gemaakt zullen worden, waarbij geleidelijk aan extra maatregelen ingevoerd worden voor de evenementen waarvoor het initiatief al opgestart werd.

- Stap 5: Uitvoering en opvolging

Tijdens de uitvoering van de maatregelen verbindt de gemeente zich er ook toe een opvolging en een evaluatie van de acties te verzekeren in een streven naar voortdurende verbetering. De relevante opvolgingsindicatoren moeten geïdentificeerd worden in elk thema en voor elke maatregel, waardoor geëvalueerd kan worden wat goed of slecht werkt en de maatregel desgevallend aangepast kan worden. Dankzij de evaluatie kunnen er ook eventuele extra in te voeren acties ontstaan, steeds in een streven naar voortdurende verbetering. Deze opvolging kan verzekerd worden door de transversale werkgroep.

Het is ook de bedoeling om op termijn de koolstofvoetafdruk van elk evenement en de evolutie ervan te kunnen beoordelen dankzij deze indicatoren en een te creëren tool. Met een dergelijke tool zou ook de uitstoot van broeikasgassen die vermeden werd dankzij deze maatregelen geschat kunnen worden en zo richting gegeven kunnen worden aan de keuzes en investeringen van het college.

- Stap 6: Communicatie

Dankzij dit duurzaam beheer kan een positief imago van de evenementen gecreëerd worden bij de burgers, deelnemers en in het bijzonder buurtbewoners aan de hand van een communicatie die deze maatregelen benadrukt. Hierdoor worden ze niet gezien als belastende factoren, maar als opportuniteiten voor de betrokkenen en het publiek die deelnemen aan ecologisch voorbeeldige evenementen.

Intern in het bestuur zullen de verbintenis en de gecreëerde tools ook regelmatig gecommuniceerd worden naar de betrokken diensten om de concrete uitwerking van deze verbintenis en het gebruik van de tool te bevorderen (naar het voorbeeld van reeds bestaande formulieren op het intranet). Het directiecomité, de departementshoofden en de dienstchefs zullen ook een rol spelen om de verbintenis en het gebruik van de gecreëerde tools te doen toepassen.

- Om een stap verder te gaan ...

Nog steeds in een streven naar voorbeeldigheid zou de gemeente haar verbintenis eveneens kunnen uitbreiden, bijvoorbeeld door het gebruik van een aangepaste checklist te eisen:

- Voor de door de gemeente gesubsidieerde of ondersteunde evenementen (bv. wijkcomités, sportcentra, enz.), steeds in een wens om ze geleidelijk aan duurzamer te maken;
- Voor de evenementen die op het grondgebied van de gemeente georganiseerd worden en waarvoor een toelating van het bestuur vereist is.

Voorbeeld van lijst van potentiële acties die uitgevoerd kunnen worden

Het gaat hier om **voorbeelden** van acties die uitgevoerd kunnen worden. Deze lijst, hoewel relatief lang, is niet limitatief. Hij zal **evolueren** tijdens de opmaak van het charter en de tool van het type checklist, op basis van het werk van de transversale werkgroep, de evolutie van de wetgeving in de verschillende behandelde thema's, enz.

Naast de huidige wettelijke verplichtingen zijn de acties in deze lijst niet opgenomen in een volgorde van prioriteit. Het is niet de bedoeling om ze allemaal uit te voeren voor elk evenement, maar om er prioritaire acties aangepast aan het evenement uit te halen. Deze lijst van acties (en deze fiche) is grotendeels geïnspireerd op het eco-event charter van Leefmilieu Brussel.

MOBILITEIT

Doelstelling: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar de gemeentelijke evenementen aanmoedigen en begeleiden.

Wettelijke verplichtingen

- Een vervoersplan opstellen zodra het georganiseerd evenement meer dan 3.000 bezoekers samenbrengt (verplichting die binnenkort toegepast wordt vanaf 1.000 bezoekers²⁴).

Potentiële acties

- Anticiperen op de evolutie van de wetgeving door een vervoersplan op te stellen zodra het evenement meer dan 1.000 personen samenbrengt.
- Maatregelen invoeren om de toegang tot de evenementen via actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto te vereenvoudigen. Een kwalitatieve (beveiligde en gratis) fietsstalling voorzien die qua aantal plaatsen voldoet aan de behoeften van de bezoekers en organisatoren. In de stalling kan het fietsframe aan een steun bevestigd worden en kunnen ook bakfietsen en zelfs steps gestald worden. De investering in mobiele fietsenrekken overwegen. Bewegwijzering ter plaatse voorzien: toegang voor PBM, toegang voor fietsers, Cambio-standplaats, enz.
- De toegangsmogelijkheden te voet, met de fiets en met het openbaar vervoer benadrukken in de communicatie over het evenement (affiche, ticket, enz.) en een multimodaal toegangsplan op de website van het evenement voorzien om het gebruik van de auto te ontraden. Carpoolen als een alternatief voor de individuele auto promoten. Op de gemeentelijke website een pagina Mobiliteit creëren met info over de koolstofvoetafdruk van de verschillende vervoerwijzen en naar deze pagina verwijzen in de communicatie over het evenement.
- De openbaarvervoermaatschappijen informeren om de bediening te verbeteren of combitickets "toegang + transport" aan te bieden, in het bijzonder voor de evenementen die een grotere stroom van personen veroorzaken.

²⁴ Leefmilieu Brussel. *Duurzame evenementen*. <https://leefmilieu.brussels/pro/diensten-en-aanvragen/advies-en-begeleiding/duurzame-evenementen>

- Indien mogelijk de voorkeur geven aan het gebruik van lichte fietsen in het kader van de logistiek van het evenement (leveringen met bakfietsen, verplaatsing van de leveranciers, enz.).

WATER EN ENERGIE

Doelstelling: Het water- en energieverbruik van de gemeentelijke evenementen doen dalen.

Potentiële acties rond water

- Ervoor zorgen dat het materiaal voor de toevoer en afvoer van het water geen lekken vertoont en materiaal voorzien om de lekken te herstellen tijdens het evenement.
- Debietregelaars installeren op de watervoorzieningen.
- Voor evenementen buiten waarvoor sanitair nodig is, ervoor kiezen een beroep te doen op een firma die droge toiletten ter beschikking stelt, waarmee het gebruik van water en chemicaliën en de lozing van afvalwater vermeden kan worden.
- Voor evenementen buiten aan de waterpunten affiches ophangen die bewust maken voor verspilling (meer bepaald in de zomer en bij hitte).

Potentiële acties rond energie

- Het vermogen en het aantal installaties beperken tot het strikt noodzakelijke en de voorkeur geven aan materiaal dat weinig energie en water verbruikt (verlichting, stroomgroepen, enz.).
- Het gebruik van elektrische verdeelkasten verkiezen boven generatoren en het gebruik van zonnepanelen verkiezen boven generatoren en elektrische verdeelkasten²⁵.
- Het gebruik van dieselgeneratoren beperken tot de gebruiken waarvoor geen alternatieve oplossing beschikbaar is.
- Het elektriciteitsverlies opsporen en voorkomen.
- Zo veel mogelijk gebruikmaken van de natuurlijke lichtinval en de verlichting pas aansteken wanneer het nodig is.
- Het gebruik van lichtdecoratie beperken en de voorkeur geven aan ledlampen.
- Het gebruik van verwarmingssystemen buiten bannen.
- Het gebruik van schermen beperken.
- De energieleverancier levert 100 % hernieuwbare energie.

DUURZAME VOEDING

Doelstelling: Een duurzamer voedingsaanbod voorstellen tijdens gemeentelijke evenementen, in het bijzonder voor de evenementen buiten.

Strategische actie

- In het kader van de opmaak van een toekomstig gemeentelijk plan over duurzame voeding een specifiek luik voor de gemeentelijke evenementen opnemen, met daarin de volgende potentiële acties.

Potentiële acties

- Een kwalitatief en aantrekkelijk vegetarisch en veganistisch voedingsaanbod voorstellen (op vlak van de smaak, ingrediënten en texturen) en waken over een goed voedingsevenwicht. Minstens de helft van de aangeboden maaltijden is vegetarisch (gemiddelde over alle stands) en bevat een plantaardige proteïentoevoer die overeenkomt met de aanbevelingen van de FOD Volksgezondheid, hetzij ongeveer 60 g proteïnen per dag voor een volwassene.

²⁵ Voor deze actie moet eerst een studie verricht worden naar de relevantie om te investeren in een of meerdere zonnepanelen, meer bepaald om ze te delen onder de diensten die evenementen organiseren.

- Het gewicht vlees/vis beperken tot 100 g per bord en waken over een goed voedingsevenwicht. Wit vlees verkiezen boven rood vlees (stoot 3 tot 10 keer minder broeikasgassen uit).
- De voorkeur geven aan korte ketens en Brusselse producenten of producenten uit de rand, indien mogelijk verbonden in een initiatief van duurzaamheid en sociale economie, voor de horecastands wanneer het lokaal aanbod beschikbaar is.
- Een overeenkomst met een partner voor voedselhulp voorzien om de onverkochte goederen van de voedselstands te herverdelen aan kansarmen en de voedselverspilling te beperken.
- De voedselverspilling beperken door maaltijden voor de kleine en grote honger (normale hoeveelheden) aan te bieden, waarbij de prijs naargelang aangepast is.
- Naast de maaltijden een aanbod van hapjes in de vorm van lokaal seizoensfruit voorstellen.
- Minstens 1 "pilootevenement" kiezen, vanaf 2024 een 50 % vegetarisch voedingsaanbod testen. Voorbeeld: Nacht in het Wolvendael.
- Bio- en/of fairtradeproducten kiezen, meer bepaald voor koffie, thee, bananen, chocolade. Bijgevolg een stijging van de budgetten en eventueel een weerslag op de toegangsprijzen of inschrijvingskosten overwegen.
- Voor visgerechten de voorkeur geven aan vissen met een bio-, ASC- of MSC-label. De vissen op de lijst met de bedreigde soorten van Greenpeace (rode en oranje lijst) mogen niet gebruikt worden.
- Aan de drankenstand worden 2 alternatieven voor gesuikerde frisdranken voorzien, waarvan minstens een voor kinderen (appelsap, huisgemaakte icetea, ...).

AFVAL EN HULPMIDDELEN

Doelstelling: Het afval dat tijdens de gemeentelijke evenementen geproduceerd wordt beperken en valoriseren.

Wettelijke verplichtingen voor de afvalpreventie

- Aangezien vaatwerk voor eenmalig gebruik in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verboden is overeenkomstig [Brudalex 2.0](#), de voeding en de dranken schenken in herbruikbaar vaatwerk en bekerc²⁶ (geen biologisch afbreekbaar/composteerbaar, ongeacht het label)²⁷ om het vaatwerk voor eenmalig gebruik te vervangen.
- Het geschonken plat water moet afkomstig zijn van het verdeelnet van Vivaqua (plat water in glazen flessen met statiegeld is ook verboden).

Wettelijke verplichtingen voor de valorisatie van het afval

- Gepaste afvalsorteerinstallaties plaatsen (voldoende en zichtbare afvalsorteereilanden) en zichtbare en duidelijke signalisatie voorzien die de sorteerrichtlijnen herhaalt²⁸. Dit zou kunnen gebeuren door afvalsorteereilanden te huren dankzij een overheidsopdracht.

Potentiële acties voor de afvalpreventie

a. Voedingsafval

²⁶ Voor dit actievoorstel moet eerst een studie verricht worden naar de relevantie om te investeren in herbruikbaar vaatwerk - meer bepaald bekerc (wassen, opslag, transport, hygiëne, rendabiliteit, mogelijkheid om uit te lenen aan burgers, enz.) - of bekerc te huren bij gespecialiseerde firma's.

²⁷ Het is voor een openbare entiteit in het kader van haar eigen activiteiten en tevens in het kader van door haar georganiseerde evenementen verboden: dranken te schenken in cateringmateriaal voor eenmalig gebruik, met uitzondering van verpakkingen van wijn en sterkedrankenc; bereide voedingsmiddelen aan te bieden in cateringmateriaal voor eenmalig gebruik; water ander dan leidingwater te schenken. Er zijn echter afwijkingen mogelijk. Meer info: zie [Gids over het verbod op verpakkingen voor eenmalig gebruik voor dranken en voeding](#) van Leefmilieu Brussel.

²⁸ Sinds 2014 is het sorteren en het beheer van het afval een wettelijke verplichting geworden voor alle actoren in het gewest. De organisatoren van evenementen moeten hun afval sorteren en een ophaalovereenkomst sluiten met een ophaler die bij Leefmilieu Brussel geregistreerd is.

- De deelnemers toestaan en aanmoedigen om hun drinkbus mee te brengen.
 - Drank enkel in grote verpakkingen en geschonken in een glas aanbieden (geen individuele verpakkingen): grote flessen, bier van het vat, enz.
 - Permanent drinkwaterfontein ter beschikking stellen op de terreinen die herhaaldelijk het decor vormen voor gemeentelijke evenementen (in het bijzonder sportinfrastructuur)²⁹.
- b. Materiaal, aankopen en benodigdheden**
- Het gebruik van niet-herbruikbare voorwerpen vermijden. Zo veel mogelijk de voorkeur geven aan het gebruik van gerecycleerde, herbruikbare en herstelbare signalisatie, decoratie en logistiek materiaal.
 - Indien mogelijk de huur verkiezen boven de aankoop, behalve indien de aangekochte benodigdheden gedeeld kunnen worden voor verschillende evenementen.
 - Niet-herbruikbare passen (armbandjes, badges) vermijden en de voorkeur geven aan alternatieven (bv. stempels).
 - Duurzame, nuttige en koolstofarme alternatieven voor de traditionele geschenken van het type goodies of relatiegeschenken aanbieden.
- c. Communicatie**
- Het drukken van flyers beperken of er zelfs van afzien en de voorkeur geven aan affiches.
 - De afdrukken beperken tot het strikt noodzakelijke door een grafische vormgeving die weinig inkt vereist (naar het voorbeeld van het magazine G+ voor senioren), gerecycleerd of gecertificeerd (FSC of PEFC) papier en plantaardige inkt te gebruiken. De campagnes voor de evenementen indien mogelijk delen.
 - Communicatie- en signalisatiedragers ontwerpen zodat ze hergebruikt kunnen worden (bv. geen data). Gemeenschappelijke signalisatie voor alle evenementen over verschillende thema's (afval, mobiliteit, enz.) voorzien die hergebruikt kan worden.
 - Het verspreiden van reclameflyers op het terrein van het evenement verbieden.
 - Een communicatieplan van de evenementen opstellen om de afdruk en de aanplakking van de communicatiedragers op het gemeentelijk grondgebied te optimaliseren.

Potentiële acties voor het beheer en de valorisatie van het afval

- De terbeschikkingstelling van voldoende asbakken met een aangepast formaat op de relevante locaties (bv. in de vorm van stembussen) voortzetten en/of zakasbakken verdelen om peuken op de grond te vermijden en/of rokersruimtes inrichten en ze aanduiden op verschillende locaties, waar de peuken opgehaald en gerecycleerd worden.
- De recyclage van peuken voortzetten, in samenwerking met een externe dienstverlener.
- In de afvalbeheerovereenkomst de valorisatie van het organisch afval dat geproduceerd wordt tijdens de evenementen voorzien, bij voorkeur via composteren.
- Installaties verwezenlijken op basis van gerecycleerde elementen of materialen/producten met ecodesign of met een label.
- De recyclage van de forexborden en van de spandoeken die door de gemeente bedrukt zijn voorzien.
- De recyclage van verschillende afvalstromen van de evenementen die gemakkelijk gerecycleerd kunnen worden (bijvoorbeeld oordoppen) overwegen.

²⁹ Voor dit actievoorstel moet eerst een haalbaarheidsstudie verricht worden voor de betrokken terreinen.

SENSIBILISERING VOOR DE KLIMAAT- EN MILIEU-UITDAGINGEN

Doelstelling: Gebruikmaken van de door de gemeente georganiseerde evenementen om een divers publiek³⁰ bewust te maken voor de klimaat- en milieu-uitdagingen.

Potentiële acties

- Sensibiliseringsacties en animatie voor het brede publiek (zelfs ook voor alle betrokken partijen bij het evenement) aanbieden rond de thema's klimaat en milieu, aan de hand van stands, workshops tijdens bestaande evenementen, in samenwerking met de lokale partners en organisaties (burgercollectieven, verenigingen, Belgisch Klimaatcentrum).
- Zo vroeg mogelijk communiceren over de toegepaste maatregelen om de impact van de evenementen op het milieu te beperken en over de acties van de gemeente in het kader van haar Klimaatactieprogramma.
- Sensibiliseren voor de reinheid om de vervuiling door afval (verpakkingen, affiches, enz.) te voorkomen.

³⁰ Met de evenementen kan een zeer divers publiek bereikt worden, zowel op vlak van bevolkingscategorie (leeftijd, sociale klasse, nationaliteit, enz.) als op vlak van graad van gevoeligheid voor de klimaatuitdagingen (nieuwsgierig, geïnteresseerd, wil zich meer inzetten, enz.).

MT3: Het wagenpark en de professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken

Vaststelling

Bedrijven die een bedrijfsvervoerplan (BVP) ontwikkelen moeten ook maatregelen opnemen met betrekking tot de professionele verplaatsingen van hun werknemers. Ongeveer de helft van de gemeenteambtenaars moet in het kader van zijn functies verplaatsingen verrichten op of buiten het gemeentelijk grondgebied: werfbezoeken, projectbezoeken, controles (bijvoorbeeld milieuvergunning of stedenbouwkundige vergunning), transport van materiaal, aankopen, vergaderingen, enz.

Bovenaan het lijstje van de verplaatsingsmiddelen: het dienstvoertuig, het openbaar vervoer en wandelen. Voor heel wat ambtenaars die met de auto naar het werk komen is het gebruik van hun privévoertuig een bevoorrechte oplossing voor professionele verplaatsingen, te meer daar de gemeente ten belope van € 0,3707/km tegemoetkomt. Het gebruik van de dienstfietsen blijft echter weinig verspreid.

De gemeente voert al enkele jaren verschillende initiatieven om de alternatieven voor de koolstofhoudende verplaatsingsmiddelen te stimuleren voor de professionele verplaatsingen: gratis MIVB-abonnement, elektrische en klassieke dienstfietsen, elektrische bakfietsen, elektrische scooters (zie bijlagen). Daarnaast wordt het gemeentelijk wagenpark geleidelijk aan geëlektrificeerd en beschikt de gemeente over een Cambio-abonnement waardoor de ambtenaars deze deelauto's kunnen gebruiken.

Heel wat ambtenaars lijken bereid om hun gewoontes als automobilist te veranderen om hun professionele verplaatsingen koolstofvrij te maken via het gebruik van de fiets of het openbaar vervoer, middels een aangepast aanbod dat voldoet aan hun gerichte of herhaaldelijke behoeften (beschikbaarheid, toegankelijkheid, gemakkelijk te reserveren, enz.). Het fietspark (klassieke, elektrische, bakfietsen) blijft echter onderbenut: acties om deze verplaatsingsmiddelen te testen en de verdere beveiliging van de fietspaden zou helpen het gebruik ervan uit te breiden. Het delen en elektrificeren van de dienstvoertuigen zou ook een oplossing zijn om het gebruik van de individuele auto van de ambtenaars te beperken.

Doelstellingen en ambities

Ambitie 2027: Daling met 10 % van het gebruik van het voertuig voor professionele verplaatsingen in vergelijking met 2023.

Ambitie 2030: Daling met 30 % van het gebruik van het voertuig voor professionele verplaatsingen in vergelijking met 2023.

Doelstelling 1: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de professionele verplaatsingen die zich ertoe lenen uitbreiden.

Ambitie 2027: 3 tot 4 bakfietsen en 18 elektrische fietsen uit de gemeentevloot worden regelmatig gebruikt.

Ambitie 2030: 10 bakfietsen en 25 elektrische fietsen uit de gemeentevloot worden regelmatig gebruikt.

Doelstelling 2: De verkleining en het delen van de gemeentevloot en de optimalisering van de trajecten voortzetten.

Ambitie 2027:

Minstens 6 % minder gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.

25 % meer gedeelde gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.

Ambitie 2030:

Minstens 11 % minder gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.

50 % meer gedeelde gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.

Doelstelling 3: De redelijke elektrificering van de gemeentevloot voortzetten.

Ambitie 2025: Minstens 40 % van de gemeentevloot is elektrisch.

Het wagenpark en de professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken

Mobiliteit & Transport

MT3

Doelstelling 4: Een koolstofarm professioneel verplaatsingsbeleid aannemen.

Actietype

- Betreft het bestuur Betreft het grondgebied
- Verzachting (scope 1, 2 & 3) Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de professionele verplaatsingen die zich ertoe lenen uitbreiden.

- Actie 1.1: Het gebruik van de alternatieven voor de auto voor professionele verplaatsingen vereenvoudigen en aanmoedigen.
- Actie 1.2: Het beroep op elektrische fietsen en bakfietsen stimuleren.

Doelstelling 2: De verkleining en het delen van de gemeentevloot en de optimalisering van de trajecten voortzetten.

- Actie 2.1: De gemeentevloot optimaliseren en delen.
- Actie 2.2: De trajecten optimaliseren.

Doelstelling 3: De redelijke elektrificering van de gemeentevloot voortzetten.

- Actie 3.1: Elektrificeren door de gemeentevloot te verkleinen.

Doelstelling 4: Een koolstofarm professioneel verplaatsingsbeleid aannemen.

- Actie 4.1: Een koolstofarm professioneel verplaatsingsbeleid uitwerken en aannemen.

Aanstuurders van de actie & partners

- Mobility manager, dienst Vervoer, Informatica, Renovatie-Onderhoud, Communicatie, Personeelsdienst en alle diensten waarin professionele verplaatsingen verricht worden.

Voor wie

- Gemeenteambtenaars die professionele verplaatsingen verrichten, gemeentelijke verkozenen.

Beoordeling van de impact

Opvolgings- en realisatie-indicatoren:

- Gebruiksgraad van de verschillende verplaatsingswijzen: openbaar vervoer, fiets, wandelen, auto, enz.
- Kenmerken van de gemeentevloot: aantal gedeelde, elektrische, thermische voertuigen, elektrische bakfietsen, elektrische fietsen, enz.
- Aantal gerichte en regelmatige gebruikers van de gedeelde gemeentevoertuigen
- Aantal gebruiksuren van de gedeelde gemeentevoertuigen

Verwachte gevolgen:

- Minder gebruik van de thermische voertuigen en meer gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor professionele verplaatsingen
- Kleinere koolstofvoetafdruk door de professionele verplaatsingen

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Budgettaire besparingen door de daling van het aantal motorvoertuigen dat door de gemeente aangekocht wordt en van de verbruikte brandstof
- Bijdrage aan de verbetering van de luchtkwaliteit, aan minder lawaai door het verkeer, aan de verbetering van de verkeersveiligheid en aan de leefomgeving van de buurtbewoners
- Vlottere toegang tot de mobiliteitspraktijken die de fysieke en mentale gezondheid bevorderen


Stappenplan

Ambitie 2027: Daling met 10 % van het gebruik van het voertuig voor professionele verplaatsingen in vergelijking met 2023.

Ambitie 2030: Daling met 30 % van het gebruik van het voertuig voor professionele verplaatsingen in vergelijking met 2023.

Doelstelling 1: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de professionele verplaatsingen die zich ertoe lenen uitbreiden.



→ Actie 1.1: Het gebruik van de alternatieven voor de auto voor de professionele verplaatsingen vereenvoudigen en aanmoedigen.

- Vooraf de belemmeringen voor het gebruik voor professionele verplaatsingen van de alternatieven voor de auto (openbaar vervoer, wandelen, bakfiets, elektrische fiets, elektrische scooter, enz.) en deelfoertuigen (via het reserveringssysteem van gemeentelijke voertuigen of Cambio) identificeren, meer bepaald op basis van de diagnose van het bedrijfsvervoerplan.
-  De communicatie naar de ambtenaars over de beschikbare alternatieven voor de auto en de deelfoertuigen (gemeentevloot en Cambio³¹) voor professionele verplaatsingen voortzetten en verbeteren, meer bepaald dankzij communicatie- (intranet, ledschermen) en informatiecampagnes voor nieuwe ambtenaars.
- De reservering van en de toegang tot de beschikbare gedeelde vervoermiddelen vereenvoudigen, bijvoorbeeld door een reserveringsapp van de beschikbare voertuigen en in het bijzonder de fietsen voor professionele verplaatsingen te ontwikkelen, en een beheerprogramma van de gemeentevloot opzetten (dienst Vervoer + Informatica).
- Alternatieven voor de individuele auto van het type vrije vloot aanbieden voor professionele verplaatsingen en ze vooraf testen.
- De vermindering of de schrapping van de tegemoetkoming voor het gebruik van het privévoertuig voor professionele verplaatsingen overwegen en het gebruik van de gemeentelijke voertuigen en het openbaar vervoer aanmoedigen.

→ Actie 1.2: Het beroep op fietsen, meer bepaald elektrische fietsen en bakfietsen, stimuleren.

Ambitie 2027³²: 3 tot 4 elektrische bakfietsen en 18 elektrische fietsen uit de gemeentevloot worden regelmatig gebruikt.

Ambitie 2030: 10 elektrische bakfietsen en 25 elektrische fietsen uit de gemeentevloot worden regelmatig gebruikt.


-  De verplaatsingswijzen analyseren om het gebruik van de auto te vervangen door de elektrische fiets of de elektrische bakfiets³³.
- Gebruiks- en begeleidingstesten verrichten voor de overstap op elektrische bakfietsen in verschillende diensten.
- Het voorstel van testritten met een elektrische fiets of een elektrische bakfiets tijdens het fietstochtje voortzetten.
-  Stimuleren om het gebruik van de huidige vloot van elektrische fietsen en bakfietsen sterk uit te breiden.

³¹ Een Cambio-voertuig vervangt 15 individuele voertuigen.

³² Zie bijlagen voor de toestand in 2023, dit geldt voor alle cijfermatige ambities die volgen.

³³ Voorbeelden: dienst Sociale Actie: levering van maaltijden aan huis; Groendienst: verplaatsingen met een kleine machine; diensten die activiteiten organiseren: verplaatsingen voor aankopen voor gemeentelijke evenementen

Bijvoorbeeld de mogelijkheid bestuderen om de verplaatsingen met de fiets tijdens professionele trajecten te vergoeden.

- Op middellange termijn de vloot van elektrische fietsen en bakfietsen die ter beschikking van de ambtenaars staan uitbreiden om de verplaatsingen met de auto of bestelwagen te verminderen en om te voldoen aan de vraag van de ambtenaars.
-  Geleidelijk aan laadpalen voor fietsen installeren in alle gemeentebouwen, met voorrang naargelang de geïdentificeerde behoeften.
- 1 of 2 gemeentelijke mecaniciens opleiden om fietsen te herstellen.

Doelstelling 2: De verkleining en het delen van de gemeentevloot en de optimalisering van de trajecten voortzetten.



Ambitie 2027:

Minstens 6 % minder gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.
25 % meer gedeelde gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.



Ambitie 2030:

Minstens 11 % minder gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.
50 % meer gedeelde gemeentevoertuigen in vergelijking met 2023.

→ Actie 2.1: De gemeentevloot optimaliseren en delen.

-  Het aantal voertuigen in de gemeentevloot doen dalen dankzij een streng beheer van de vloot en een verschuiving in de verplaatsingswijzen (zie bijlagen).
-  De voertuigen delen onder de verschillende diensten om het aantal ervan te doen dalen.

→ Actie 2.2: De trajecten optimaliseren.

-  De planning en de synchronisatie van de activiteiten verbeteren om het gebruik van de gemeentevoertuigen en de trajecten te optimaliseren.
Bijvoorbeeld: synchronisatie van de verschillende taken voor het onderhoud van de groene ruimtes (snoeien, hakselen, schoonmaken, enz.), synchronisatie van de verschillende taken van de beheersdiensten van de openbare ruimte.
-  Een beter beheer van de brandstof van de gemeentevloot tot stand brengen door ecorijden te promoten (opvolging van het verbruik om eventueel misbruik, lekken, na te kijken voertuigen te identificeren).

Doelstelling 3: De redelijke elektrificering van de gemeentevloot voortzetten.

Ambitie 2025: Minstens 40 % van de gemeentevloot is elektrisch.

→ Actie 3.1: Elektrificeren door de gemeentevloot te verkleinen.

- De vervanging van de thermische voertuigen en machines die vervangen kunnen worden door elektrische identificeren en plannen en ze indien mogelijk verlichten.
- Laadpalen voor elektrische auto's installeren in alle gemeentebouwen, met voorrang naargelang de geïdentificeerde behoeften.

Doelstelling 4: Een koolstofarm professioneel verplaatsingsbeleid aannemen.

→ Actie 4.1: Een koolstofarm professioneel verplaatsingsbeleid uitwerken en aannemen.

- Deze actie kan vertaald worden via de aanneming van een motie die unaniem bekrachtigd wordt door de gemeenteraad.

Het wagenpark en de professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken

Mobiliteit & Transport

MT3

- **Dagelijkse verplaatsingen:** voorrang geven aan het openbaar vervoer, de fiets of wandelen voor elk traject van minder dan 5 km, wanneer de logistiek het toestaat.
- **Langeafstandsverplaatsingen:** de trein verkiezen boven het vliegtuig voor elk traject van minder dan 10 uur met de trein vanaf 2024.

De alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer van het gemeentepersoneel aanmoedigen

Mobiliteit & Transport

MT4

MT4: De alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer van het gemeentepersoneel aanmoedigen

Vaststelling

In het Brussels Gewest zijn bedrijven met meer dan 100 werknemers verplicht om zich uit te rusten met een bedrijfsvervoerplan (BVP), dat om de 3 jaar bijgewerkt moet worden, om onder andere de milieu-impact van het woon-werkverkeer van de werknemers te verkleinen. De gemeente voert al enkele jaren verschillende initiatieven om de alternatieven voor het gebruik van de individuele auto voor het woon-werkverkeer van de gemeenteambtenaars te stimuleren: gratis MIVB-abonnement, 80 % terugbetaling van het abonnement voor NMBS, TEC en De Lijn, derdebetaler mogelijk voor de jaarabonnementen van NMBS, kilometervergoeding voor fietsers (€ 0,27/km vanaf een km) en voetgangers (€ 0,24/km vanaf een km). Daarnaast heeft de invoering van telewerk, hetzij structureel (vaste dag 1 keer/week), hetzij occasioneel (1 of 2 keer/maand naargelang het geval), bijgedragen aan de doelstelling om de uitstoot van broeikasgassen door de ambtenaars tijdens hun woon-werkverkeer te verminderen.

In het kader van haar BVP 2024-2027 heeft de gemeente een diagnose opgemaakt waarmee de tendensen in de verplaatsingsgewoontes van de gemeenteambtenaars zichtbaar worden: het aandeel "openbaar vervoer + actieve mobiliteit (fiets, wandelen)" is gelijkaardig aan dat van "individuele auto + motorfiets". Carpoolen is anekdotisch. Het woon-werkverkeer met de fiets en te voet vertegenwoordigt samen ongeveer 1 verplaatsing op 6. Opmerking: ambtenaars die zich met de auto verplaatsen voor hun woon-werkverkeer kunnen ook een tegemoetkoming van het bestuur in hun professionele parkeerkaart vragen (75 % van het bedrag, kaart enkel geldig in de sector van de werkplek).

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Het aandeel van het woon-werkverkeer met actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto vergroten.

Ambitie 2027: 65 % van de gemeenteambtenaars gebruikt de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor zijn woon-werkverkeer.

Ambitie 2030: 75 % van de gemeenteambtenaars gebruikt de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor zijn woon-werkverkeer.

Actietype

- | | |
|---|--|
| <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input checked="" type="checkbox"/> Verzachting (scope 3) | <input type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het aandeel van het woon-werkverkeer met actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto vergroten.

- Actie 1.1: Sensibiliseren voor de alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer.
- Actie 1.2: De ambtenaars begeleiden in hun modale verschuiving naar actieve verplaatsingswijzen of alternatieven voor de individuele auto voor hun woon-werkverkeer.

Aanstuurders van de actie & partners

- Mobility manager
- Dienst Vervoer, Mobiliteit, Personeel, Renovatie-Onderhoud, Communicatie
- Openbare partners: Brussel Mobiliteit, NMBS, MIVB, De Lijn, TEC

De alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer van het gemeentepersoneel aanmoedigen

Mobiliteit & Transport

MT4

- Andere partners: operatoren van deelauto's in vrije vloot, carpoolbedrijven, fietsersverenigingen, fietsmakers

Voor wie

- Gemeenteambtenaars, gemeentelijke verkozenen

Beoordeling van de impact

Opvolgings- en realisatie-indicatoren:

- Aantal gemeenteambtenaars dat regelmatig de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven gebruikt voor zijn woon-werkverkeer, weerspiegeld door het aantal tegemoetkomingen in de reiskosten voor het woon-werkverkeer (openbaar vervoer, voetgangers en fietsers)
- Aantal personen dat deelneemt aan de workshops en opleidingen over de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven
- Aantal kilometervergoedingen voor fietsers en voetgangers dat toegekend wordt aan de gemeenteambtenaars
- Aantal fietsherstelpunten en laadpalen ter beschikking van de gemeenteambtenaars
- Beveiligde parkeermogelijkheden voor fietsen

Verwachte gevolgen:

- Toename van het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor het woon-werkverkeer
- Daling van de koolstofvoetafdruk door het woon-werkverkeer

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Budgettaire besparingen door de daling van het aantal aangevraagde professionele parkeerkaarten

Stappenplan


Voorafgaand: Kwalitatieve inrichtingen van de openbare ruimte rond de gemeenteterreinen zijn de eerste stap om verplaatsingen te voet en met de fiets te stimuleren: herstelling en verbreding van de trottoirs, comfortstrook voor fietsers, woonerf, enz. Verschillende werden al uitgevoerd, in de toekomst komen er nog.



Doelstelling 1: Het aandeel van het woon-werkverkeer met actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto vergroten.

Ambitie 2027: 65 % van de gemeenteambtenaars gebruikt de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor zijn woon-werkverkeer.








Ambitie 2030: 75 % van de gemeenteambtenaars gebruikt de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor zijn woon-werkverkeer.

→ Actie 1.1: Sensibiliseren voor de alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer.


-  Een terugkerende interne communicatiecampagne organiseren om de alternatieven voor de individuele auto en de voordelen die het bestuur aanbiedt op te waarderen en informeren over de koolstofvoetafdruk van de verschillende verplaatsingswijzen. De zichtbaarheid van de reeds bestaande terugbetalingen (fietsers, voetgangers) vergroten.
- Regelmatig informeren over de gebeurtenissen die een impact hebben op de mobiliteit om het woon-werkverkeer aan te passen, bijvoorbeeld door telewerk te stimuleren tijdens deze gebeurtenissen (werken, stakingen, vervuilingsspieken, enz.).
- De jaarlijkse fietstocht en het gratis onderhoud van persoonlijke fietsen door een fietsmaker voortzetten. Een ontdekkingsparcours opzetten om Ukkel en voorbeelden van "gevaren" te ontdekken. De link leggen met de koolstofvoetafdruk.

-  Workshops en opleidingen blijven organiseren om de actieve verplaatsingswijzen te promoten, onder andere in het kader van gewestelijke evenementen en campagnes: opleiding "Met de fiets in de stad", opleiding ecorijden, fietsherstelwerkplaats, ontdekking van de fietsroutes, enz.
- De gewestelijke evenementen en campagnes³⁴ doorspelen: "Naar het werk zonder mijn auto", the Bike Project, Bike to Work, de trein uitproberen met de NMBS, enz.
-  De mogelijkheid bestuderen om fietsen ter beschikking te stellen zodat de ambtenaars het gebruik van de fiets kunnen uitproberen voor hun woon-werkverkeer (met aandacht voor de veiligheid).

→ Actie 1.2: De ambtenaars begeleiden in hun modale verschuiving naar actieve verplaatsingswijzen of alternatieven voor de individuele auto voor hun woon-werkverkeer.

- Zich baseren op de diagnose van het bedrijfsvervoerplan om de belemmeringen voor het gebruik van de alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer duidelijk te identificeren.
-  De oprichting van een platform voor carpoolen en/of om samen naar het werk te fietsen voor de gemeenteambtenaars bestuderen.
-  De mogelijke stimulansen bestuderen: tegemoetkoming in de aankoop van een fiets en/of fietsuitrusting, een herstelling of een onderhoud, bijvoorbeeld via ecocheques of samenwerkingen met fietsmakers.
-  Een samenwerking met een fietsmaker opzetten om gratis kleine herstellingen/onderhoudsbeurten aan te bieden aan de ambtenaars die zich met de fiets verplaatsen voor hun woon-werkverkeer, met een te bepalen frequentie.
-  De terbeschikkingstelling van fietsherstelgereedschap en laadpalen voor de gemeenteambtenaars voortzetten door de behoeften van elk gemeenteterrein met een fietsstalling te evalueren.
-  De uitbreiding van de beveiligde parkeermogelijkheden in de gemeentegebouwen voortzetten, onder andere voor bakfietsen.
-  De mogelijkheid bestuderen om over te stappen op een derdebetalersregeling voor de abonnementen die voor 80 % ten laste genomen worden en overgaan van 80 % naar 100 % voor de tenlasteneming van het abonnement voor TEC, NMBS en De Lijn voor het woon-werkverkeer, naar het voorbeeld van verschillende Brusselse gemeentes en OCMW's.
-  De woon-werkvergoedingen met de fiets en te voet evalueren om ze voordeliger te maken.
- De mogelijkheid bekijken om de vergoedingen te cumuleren om de multimodale verplaatsingen te stimuleren.
- De samenwerking met operatoren van deelauto's in vrije vloot voor het woon-werkverkeer van de gemeenteambtenaars uitbreiden.
- Parkeerplaatsen "deelauto's" voor de gemeenteambtenaars invoeren of de kostprijs van de professionele parkeerkaart doen dalen voor de ambtenaars die carpoolen. De wijzen bestuderen om deze maatregel op te volgen en te controleren.

Bijkomende actie:

-  De mogelijkheden tot telewerk uitbreiden, waarbij gewaakt wordt over de goede werking van de verschillende diensten. Deze reflectie ruimer voeren (zie EG3).

³⁴ Gewestelijke evenementen en campagnes:

- Naar het werk zonder mijn auto: <https://mobilite-mobiliteit.brussels/nl/bedrijf/naar-het-werk-zonder-mijn-auto>
- The Bike Project: <https://thebikeproject.brussels/>
- Bike to Work: <https://www.biketowork.be>
- De trein uitproberen met de NMBS: <https://eenmaandgratismetdetrein.be/>

Een koolstofarme mobiliteit stimuleren voor het publiek dat zich naar de gemeentelijke terreinen en evenementen verplaatst

Mobiliteit & Transport

MT5

MT5: Een koolstofarme mobiliteit stimuleren voor het publiek dat zich naar de gemeentelijke terreinen en evenementen verplaatst

Vaststelling

In het Brussels Gewest moeten de bedrijven die een bedrijfsvervoerplan (BVP) moeten invoeren maatregelen integreren voor de mobiliteit van hun werknemers (zie fiche MT3 en MT4), maar ook voor die van de bezoekers van het bedrijf. In het kader van de opmaak van het BVP 2024-2027 van het gemeentebestuur van Ukkel werden tendensen zichtbaar in de verplaatsingsgewoontes van de bezoekers: de auto vormt het bevoorrecht vervoermiddel voor meer dan de helft van de bezoekers, ondanks het gereguleerd parkeren en het drukke verkeer. Het openbaar vervoer wordt gebruikt door ongeveer een derde van de bezoekers, hoewel het terrein relatief goed bediend wordt (tram, bus, stations, enz.). Verplaatsingen met de fiets blijven ruimschoots in de minderheid.

Er werden heel wat inrichtingen verwezenlijkt in de buurt van het Administratief Centrum van Ukkel (ACU) om de verplaatsingen met de actieve mobiliteit te bevorderen en aan te moedigen (bijvoorbeeld fietsenstallingen in de buurt van het ACU en laadpalen voor elektrische fietsen), maar de beveiligde inrichtingen, het plaatsen van infrastructuur en de verspreiding van de informatie moeten voortgezet en versterkt worden. De gemeente heeft ook verschillende diensten ontwikkeld om procedures online te verrichten (bijvoorbeeld openbare computerruimte, online een afspraak maken met verschillende diensten en online loket).

De promotie van de actieve mobiliteit en van het gebruik van het openbaar vervoer moet ook opgevoerd worden voor de verplaatsingen naar de andere gemeentelijke structuren (Cultureel Centrum van Ukkel - CCU, gemeentelijk zwembad, sportcentra, Operationeel Centrum van Ukkel - OCU, Groendienst, enz.) en voor de gemeentelijke evenementen.

Doelstellingen en ambities

Algemene ambitie 2027: 55 % van het publiek dat zich verplaatst naar de gemeentelijke terreinen en evenementen gebruikt actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto.

Algemene ambitie 2030: 65 % van het publiek dat zich verplaatst naar de gemeentelijke terreinen en evenementen gebruikt actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto.

Doelstelling 1: Een koolstofarme verplaatsingsstrategie van het publiek naar de gemeentelijke terreinen en evenementen aannemen.

Ambitie 2030: Daling van het aantal bezoekers dat fysiek naar het ACU gaat met 30 % in vergelijking met 2023.

Doelstelling 2: Een schoolvervoerplan invoeren in alle scholen.

Actietype

Betreft het bestuur (scope 3)

Betreft het grondgebied (scope 1 & 2)

Verzwakking

Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Een koolstofarme verplaatsingsstrategie van het publiek naar de gemeentelijke terreinen en evenementen aannemen.

→ Actie 1.1: De verplaatsingen van het publiek naar het ACU verminderen door diensten op afstand te ontwikkelen en de digitale kloof bestrijden.

→ Actie 1.2: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar de gemeentelijke structuren aanmoedigen.

Een koolstofarme mobiliteit stimuleren voor het publiek dat zich naar de gemeentelijke terreinen en evenementen verplaatst

Mobiliteit & Transport

MT5

→ Actie 1.3: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar het CCU en zwembad Longchamp aanmoedigen.

→ Actie 1.4: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar de gemeentelijke evenementen aanmoedigen.

Doelstelling 2: Een schoolvervoerplan invoeren in alle gemeentescholen.

→ Actie 2.1: De scholen aanmoedigen om een BVP op te maken en in te voeren.

Aanstuurders van de actie & partners

- Mobility manager, dienst Transport
- Partnerdiensten: Mobiliteit, Gemeentegebouwen, Informatica, Communicatie, diensten die evenementen organiseren, gemeentediensten die de bevolking ontvangen
- De gemeentescholen (directie en ouders van leerlingen)

Voor wie

- Ukkelaars, bezoekers die naar de gemeentelijke structuren gaan (ACU, CCU, gemeentelijk zwembad, sportcentra, OCU, Groendienst, enz.)
- De leerlingen, de ouders van leerlingen en het personeel van de scholen

Beoordeling van de impact

Opvolgingsindicatoren:

- Aantal bezoekers dat naar de gemeentelijke structuren gaat
- Aantal procedures dat online verricht wordt en waardoor een verplaatsing vermeden wordt
- Aandeel van de personen die de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven gebruiken om naar de verschillende gemeentelijke terreinen en evenementen te gaan
- Aandeel van de personen die de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven gebruiken voor hun verplaatsingen van en naar school

Realisatie-indicatoren:

- Aantal procedures dat online mogelijk gemaakt werd
- Verwezenlijkte communicatiecampagnes over de actieve verplaatsingswijzen
- Inrichtingen in de omgeving van de gemeentelijke terreinen ten voordele van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de auto
- Aantal parkeerplaatsen voor fietsen in de buurt van de gemeentelijke terreinen (ACU, CCU, sportcentra, enz.)
- Aantal parkeerplaatsen voor fietsen in de buurt van de plaatsen waar gemeentelijke evenementen georganiseerd worden

Verwachte gevolgen:

- Minder verplaatsingen met de auto en meer verplaatsingen met de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven
- Kleinere koolstofvoetafdruk door de verplaatsingen van de bezoekers

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Bijdrage aan de verbetering van de luchtkwaliteit, aan minder lawaai door het verkeer, aan de verbetering van de verkeersveiligheid en aan de leefomgeving van de buurtbewoners
- Vlottere toegang tot de mobiliteitspraktijken die de fysieke en mentale gezondheid bevorderen

Stappenplan



Ambitie 2027: 60 % van het publiek dat zich verplaatst naar de gemeentelijke terreinen en evenementen gebruikt actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto.

Ambitie 2030: 75 % van het publiek dat zich verplaatst naar de gemeentelijke terreinen en evenementen gebruikt actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto.

Doelstelling 1: Een koolstofarme verplaatsingsstrategie van het publiek naar de gemeentelijke terreinen en evenementen aannemen.

→ Actie 1.1: De verplaatsingen van het publiek naar het ACU verminderen door diensten op afstand te ontwikkelen en de digitale kloof bestrijden.

Ambitie 2030: Daling van het aantal bezoekers dat fysiek naar het ACU gaat met 25 % in vergelijking met 2023.

- De administratieve vereenvoudiging voortzetten: het aantal procedures dat vermeden zou kunnen worden voor de burgers beperken in plaats van ze gewoonweg te digitaliseren.
- Het beroep op de bestaande online tools (Irisbox, Fix My Street, enz.) aanmoedigen en de procedures die al online verricht kunnen worden meer opwaarderen.
-  Meer online diensten aanbieden om het aantal bestuurshandelingen waarvoor de burgers zich moeten verplaatsen te doen dalen. In het kader van het digitaliseringsbeleid de voorkeur geven aan de elektronische verzending van administratieve en technische documenten (voorbeeld: raadpleging van plannen voor aanvragen tot SV). Aandachtig blijven voor de kwestie van de digitale kloof.
-  Online vragen/antwoorden of via videoconferentie stimuleren. FAQ's op de gemeentelijke website ontwikkelen voor de verschillende diensten, die toegankelijk zijn voor de volledige bevolking.
- Voor de burgers die thuis geen computer hebben om administratieve procedures online te verrichten, bijvoorbeeld het afdrukken van documenten en het versturen van mails (certificaten, aktes, formulieren, enz.): de huidige OCR's opwaarderen en de mogelijkheid bekijken om een openbare computerruimte te ontwikkelen in het ACU.
- De evolutie van het aantal bezoekers dat naar het ACU komt om administratieve procedures te verrichten (bijvoorbeeld via de automaten) opvolgen. De evolutie van het aantal online aanvragen (meer bepaald via Irisbox) opvolgen.
- Deze actie geleidelijk aan gelijktijdig uitbreiden naar de andere gemeentegebouwen.


→ Actie 1.2: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar de gemeentelijke structuren aanmoedigen.

Betrokken gemeentelijke structuren: ACU, gemeentelijke sportcomplexen, gezondheidscentrum, OCU, Groendienst (occasioneler), enz.

Voorafgaande maatregelen:


- De belemmeringen voor het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen van het publiek naar de gemeentelijke structuren identificeren op basis van de diagnose van het bedrijfsvervoerplan.
- Een stand van zaken opstellen om prioriteiten te stellen in de inrichtingen rond de verschillende gemeentelijke structuren op basis van het aantal bezoekers en de opportuniteiten.

Communicatie:

-  Een terugkerende communicatiecampagne organiseren om:
 - De alternatieven voor de individuele auto in de spotlights te zetten;
 - De aantrekkelijkheid van het openbaar vervoer, de bediening en de intermodaliteit (openbaar vervoer, de fiets, wandelen, Cambio, enz.) op te waarderen;

- De huidige parkings en toekomstige laadpalen voor elektrische fietsen en scooters op te waarderen;
- Te informeren over de koolstofvoetafdruk van de verschillende verplaatsingswijzen;
- De gezondheid en sport te promoten (meer bepaald bij jongeren en jongvolwassenen) door verplaatsingen te voet en met de fiets aan te moedigen;
- De voordelen van de MIVB voor jongeren en senioren te promoten (aangepaste prijs voor het abonnement van 12 euro sinds juli 2023);

De boodschap moet aangepast zijn aan het type doelpubliek (in samenwerking met de betrokken structuren en diensten).


-  Multimodale toegangsplannen van de gemeentebouwen en het OCMW opstellen en ze ruim verspreiden (website, displays, loketten, uitnodigingen via e-mail, informatie aan nieuwe Ukkelaars, enz.).

Begeleidingsmaatregelen:

- De kwalitatieve inrichtingen van de openbare ruimte (zie fiche MT1) in de omgeving van het ACU voortzetten om verplaatsingen te voet en met de fiets te stimuleren: herstelling en verbreding van de trottoirs, comfortstrook voor fietsers, woonerf (Adolphe Wansartlaan, Gatti de Gamondstraat, Victor Gambierstraat, enz.).
- Na een stand van zaken en een prioritair programma op basis van het aantal bezoekers opgesteld te hebben, deze inrichtingen geleidelijk aan uitbreiden in de buurt van de andere gemeentelijke terreinen (OCU, Groendienst, enz.).
- Het openbaarvervoeraanbod in de buurt van het ACU versterken.
- De capaciteit van de fietsenstallingen in de omgeving van de gemeentelijke structuren vergroten.
- Overdekte fietsenstallingen aanbieden aan het publiek (bijvoorbeeld door de bestaande plaatsen te overdekken).
- Burgerinitiatieven ondersteunen zoals die van wijkcomité Ukkel-Centrum, dat infoborden geplaatst heeft met de tijd van de trajecten tussen verschillende locaties in de gemeente.

Actie 1.3: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar het CCU en zwembad Longchamp aanmoedigen.

Het CCU en zwembad Longchamp verwelkomen jaarlijks een groot aantal bezoekers: 400.000 toegangen/jaar in het zwembad, met inbegrip van de scholen, en 60.000 bezoekers/jaar in het CCU. Er kwamen de voorbije jaren verschillende inrichtingen: De Frésquare, grotere capaciteit van de beveiligde fietsenstalling, enz.

- Een infopagina op hun website wijden aan de multimodale toegang (onder andere fietsenstallingen, openbaarvervoeraanbod).
-  De mogelijkheid bestuderen om een gratis MIVB-ticket te koppelen aan de toegangskaartjes voor zwembad Longchamp en het CCU.
- Het potentieel van een systeem van pendelbussen tussen de wijken analyseren.
- De maatregelen die ontwikkeld werden in actie 1.2 (communicatie, inrichtingen, enz.) toepassen.

→ Actie 1.4: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar de gemeentelijke evenementen aanmoedigen.

- In de communicatie over de activiteiten en evenementen die door de gemeente georganiseerd worden systematisch informatie over de multimodale toegang integreren (openbaar vervoer, fietsenstalling, Cambio-standplaatsen, enz.) en informeren over de koolstofvoetafdruk van de verschillende wijzen.

Een koolstofarme mobiliteit stimuleren voor het publiek dat zich naar de gemeentelijke terreinen en evenementen verplaatst

Mobiliteit & Transport


MT5

- Maatregelen invoeren om de toegang tot de evenementen via actieve verplaatsingswijzen en alternatieven te vereenvoudigen:
 - De capaciteit van de fietsenstallingen in de buurt van de terreinen die het decor vormen voor gemeentelijke evenementen vergroten;
 - De installatie van tijdelijke beveiligde fietsenrekken voorzien in de omgeving van de terreinen die het decor vormen voor grootschalige evenementen. De nodige begrotingsmiddelen, de signalisatie en de controle voorzien om te vermijden dat fietsen op de verkeerde plaats gestald worden (bomen, lantaarns, enz.);
 - Bewegwijzering ter plaatse voorzien: toegang voor PBM, toegang voor fietsers, Cambio-standplaats, enz.

Zie fiche EV1 voor meer info.

Doelstelling 2: Een schoolvervoerplan invoeren in alle gemeentescholen.

→ Actie 2.1: De scholen aanmoedigen om een SVP op te maken en in te voeren.

-  Een SVP invoeren in alle scholen. Zie actie 1.4 ontwikkeld in fiche MT1.

SE2: Sensibiliseren voor en opleiden rond de klimaat- en milieu-uitdagingen in alle gemeentelijke structuren

Vaststelling

De gemeente voert al enkele jaren sensibiliseringsacties rond verschillende thema's in verband met duurzame ontwikkeling en milieu (meer bepaald via de Agenda 21, het Natuurplan en de moties zoals de motie Zero Plastic in het bestuur): workshops, geleide bezoeken, lezingen, vertoningen, stands tijdens evenementen, verspreiding van informatie, enz.

Er werden ook verschillende sensibiliseringsacties gevoerd die gericht waren op de gemeentebestuurders: informatie over de maatregelen van energiezuinigheid, verdeling van herbruikbare zakken, fietstocht, enz. Bovendien integreren heel wat diensten principes van duurzame ontwikkeling in hun activiteiten (organisatie van evenementen, overheidsopdrachten, ecologisch beheer, ...) en voert het gemeentebestuur diverse acties om zijn koolstofvoetafdruk te verkleinen aan de hand van zijn Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie, het bedrijfsvervoerplan, het afvalbeheer, enz.

In het licht van de uitdagingen moet er meer rekening gehouden worden met de klimaataspecten in de werking en de opdrachten van het bestuur. Hoewel sensibilisering op zich geen actie is om de uitstoot van broeikasgassen te verkleinen, blijft het toch een essentiële stap om de overgang tot actie te stimuleren.

Dankzij de opleiding van alle ambtenaars (verantwoordelijken, technici, administratieve medewerkers, arbeiders, enz.) kunnen deze uitdagingen in hun opdrachten geïntegreerd worden. Dankzij de betrokkenheid van het personeel van de scholen kunnen indirect de toekomstige generaties bereikt worden en dankzij de betrokkenheid van de lokale verkozenen is een sterke verbintenis van de gemeente mogelijk (via de strategische plannen, de moties en de uitvoering en opvolging van het KAP).

Hiervoor kan de gemeente steunen op intern personeel en op externe partners die gespecialiseerd zijn in verschillende thema's.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Het begrip van de mechanismen en de uitdagingen van de klimaatverandering veralgemenen.

Doelstelling 2: Meer rekening houden met de klimaatuitdagingen in de opdrachten en functies van de ambtenaars.

Doelstelling 3: De overgang tot actie van de ambtenaars in thema's in verband met het klimaat en het milieu op de werkplek en in het dagelijks leven mogelijk maken.

Doelstelling 4: De ontwikkeling van onderwijsprojecten in verband met het klimaat stimuleren in de scholen.

Actietype

Betreft het bestuur

Betreft het grondgebied

Verzwakking

Aanpassing

Begeleiding

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het begrip van de mechanismen en de uitdagingen van de klimaatverandering veralgemenen.

→ Actie 1.1: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in het gemeentebestuur

→ Actie 1.2: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in alle organisaties die een gemeentelijke financiering krijgen

→ Actie 1.3: De lokale verkozenen uitnodigen om deel te nemen aan een Klimaatfresco of een gelijkaardige actie.

Doelstelling 2: Meer rekening houden met de klimaatuitdagingen in de opdrachten en functies van de ambtenaars.

→ Actie 2.1: De opleiding van de gemeentebambtenaars over klimaat- en milieuthema's die verband houden met hun opdrachten en hun functie versterken

Doelstelling 3: De overgang tot actie van de ambtenaars in thema's in verband met het klimaat en het milieu op de werkplek en in het dagelijks leven mogelijk maken.

→ Actie 3.1: Thematische klimaat- en milieuworkshops aanbieden

→ Actie 3.2: Regelmatig communiceren over de onderwerpen in verband met het klimaat en het milieu

Doelstelling 4: De ontwikkeling van onderwijsprojecten in verband met het klimaat stimuleren in de scholen.

→ Actie 4.1: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in de scholen, meer bepaald voor de leerkrachten

→ Actie 4.2: De ontwikkeling van concrete onderwijsprojecten in verband met het klimaat en het milieu ondersteunen

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Milieu, Interne Communicatie, Personeel (Vormingscel), Opvoeding
- Leerkrachten van de scholen
- Gemeentelijke vzw's, lokale politie
- Partners: OCMW, externe dienstverleners (opleiders, animatoren)

Voor wie

- Het voltallige gemeentepersoneel
- Het personeel van de gemeentelijke structuren
- De lokale verkozenen
- Het personeel en de leerlingen van de scholen

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal deelnemers aan een Klimaatfresco of een gelijkaardige actie in het bestuur, de organisaties die een gemeentelijke financiering krijgen, de lokale verkozenen en de scholen
- Aantal ambtenaars dat deelgenomen heeft aan een specifieke opleiding rond klimaat- en milieuthema's die verband houden met hun opdrachten
- Aantal ambtenaars dat deelgenomen heeft aan thematische klimaat- en milieuworkshops
- Aantal opleidingen in verband met het klimaat en het milieu in het opleidingsaanbod
- Aantal onderwijsprojecten in verband met het klimaat dat ontwikkeld werd in de scholen

Verwachte gevolgen:

- Bewustzijn voor de klimaat- en milieu-uitdagingen in alle gemeentelijke structuren, wat de integratie van de klimaatdoelstellingen bevordert

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Grotere aantrekkelijkheid van de vacatures
- Betere interne expertise inzake duurzaamheid en klimaat
- Groter gevoel van betrokkenheid in de maatschappelijke uitdagingen
- Ontwikkeling van de kennis en van de competenties van de ambtenaars
- Ontwikkeling van vernieuwende en voorbeeldige projecten
- Opwaardering en binding van het gemeentepersoneel

Stappenplan

Voorafgaand: Om schaalvoordelen te verwezenlijken zouden deze acties uitgevoerd moeten worden in samenwerking met het OCMW of andere gemeentes, bijvoorbeeld via gezamenlijke overheidsopdrachten. Er wordt bijzondere aandacht geschonken aan de ontwikkeling van een niet-culpabiliserend, positief en nuttig sensibiliseringsinitiatief dat de vrijwillige deelname waardeert om over te gaan tot actie. Het neemt de waarden van het bestuur in acht en houdt rekening met de socioculturele diversiteit van de ambtenaars.

Doelstelling 1: Het begrip van de mechanismen en de uitdagingen van de klimaatverandering veralgemenen.

De workshop van het Klimaatfresco is neutraal en objectief en steunt op de gegevens van de wetenschappelijke rapporten van het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), waarvan de aanbevelingen de politieke en economische beslissingen op wereldvlak sturen.

De workshop zet de collectieve intelligentie in werking om de deelnemers te sensibiliseren voor de klimaatuitdagingen. Dankzij de speelse en pedagogische aanpak kan iedereen zich het onderwerp van de klimaatverandering eigen maken en wordt een top-down overdracht van de kennis voorkomen. Tijdens de workshop zoeken de deelnemers oorzakelijke verbanden en behandelen ze de klimaatuitdagingen in hun geheel.

Zonder een schuldgevoel te geven en door een gedeeld begrip van de werkingsmechanismen verbindt het fresco de individuen in een constructieve uitwisseling. Na de workshop zijn de deelnemers gemotiveerd en in staat om op hun niveau actie te ondernemen.

In een streven naar voorbeeldigheid van het gemeentebestuur en efficiëntie van de gevoerde acties maakt de uitrol van de sensibiliseringsacties het mogelijk zo veel mogelijk mensen binnen het bestuur (directie, technici, administratieve medewerkers, arbeiders, enz.), de scholen, de gemeentelijke structuren en de politieke organen te bereiken met de klimaatuitdagingen.

→ Actie 1.1: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in het gemeentebestuur

- De KAP-coördinatrice opleiden rond de begeleiding van het Klimaatfresco zodat ze workshops voor het gemeentepersoneel kan begeleiden.
- De mogelijkheid bestuderen om een gezamenlijke overheidsopdracht met het OCMW op te stellen om workshops aan te bieden aan de personeelsleden van het gemeentebestuur en het OCMW.
- Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie gebruiken om het voltallige gemeentepersoneel (alle terreinen) te sensibiliseren. De debriefing is gericht op de verwachte professionele houdingen.

→ Actie 1.2: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in alle organisaties die een gemeentelijke financiering krijgen

- Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie gebruiken om iedereen die werkzaam is in organisaties die een gemeentelijke financiering krijgen te sensibiliseren:
 - Gemeentelijke vzw's³⁵: zwembad Longchamp, Association artistique et culturelle d'Uccle, Val d'Uccle, Ukkelse Dienst voor de Jeugd, Generation +, enz.;
 - OCMW (zie Klimaatactieprogramma van het OCMW);
 - Lokale politie.

³⁵ <https://www.ukkel.be/nl/mijn-gemeente/transparantie/de-gemeentelijke-vzws>

→ **Actie 1.3: De lokale verkozenen uitnodigen om deel te nemen aan een Klimaatfresco of een gelijkaardige actie.**

De actie strekt ertoe een stap verder te gaan in de verbintenis en de voorbeeldfunctie van de lokale verkozenen via deze workshop over de klimaatmechanismen en -uitdagingen. De doelstelling is dat alle verkozenen (burgemeester, schepenen, gemeenteraadsleden) tegen 2025 deelnemen aan een Klimaatfresco of een gelijkaardige actie. Het is de bedoeling om de verkozenen meer actiemiddelen te bezorgen waarmee ze maatregelen in hun beleid kunnen integreren om het hoofd te bieden aan de klimaatverandering.

- Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie voorstellen aan alle leden van het college en de gemeenteraad bij het begin van elke nieuwe legislatuur en meerdere sessies aanbieden zodat alle leden van de twee vergaderingen eraan kunnen deelnemen.

Doelstelling 2: Meer rekening houden met de klimaatuitdagingen in de opdrachten en functies van de ambtenaars.

→ **Actie 2.1: De opleiding van de gemeenteambtenaars over klimaat- en milieuthema's die verband houden met hun opdrachten en hun functie versterken**

Deze opleidingen zouden verschaft kunnen worden door externe dienstverleners die gespecialiseerd zijn in een thema, naar het voorbeeld van bepaalde facilitators van Leefmilieu Brussel, of door gemeenteambtenaars die gespecialiseerd zijn in een thema dat ook andere diensten aanbelangt.

Het is de bedoeling om:

- De ambtenaars te sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen die eigen zijn aan hun functie en hun opdrachten via concrete voorbeelden;
- Hen tools te geven waarmee ze concrete acties in het licht van de klimaat- en milieu-uitdagingen kunnen integreren in hun opdrachten die zich ertoe lenen;
- Hen de middelen te geven om te experimenteren met nieuwe praktijken of technieken in hun projecten;
- Ze te informeren over de nieuwe regelgeving, de gevolgen ervan en de aan te wenden middelen om erop te anticiperen;
- Ze te informeren over de bestaande hulp (subsidies, tools, pilootprojecten, facilitators van Leefmilieu Brussel, enz.).

Enkele voorbeelden (niet-limitatief):

- Voor de projectontwerpers (Wegen, Stedenbouw, Groendienst): vernieuwende materialen op vlak van koolstofbalans en/of doorlatendheid, geïntegreerd regenwaterbeheer (GRWB), overwegingen van het type CBS+ en Good Soil, enz.
- Voor de architecten: HPE- en bioklimatologisch ontwerp, GRWB
- Voor de ambtenaars die bestekken opstellen: algemene en specifieke duurzame clausules voor bepaalde opdrachten van leveringen, diensten (schoonmaakmiddelen, voeding, ...) en werken
- Voor het schoonmaak- en keukenpersoneel: specifieke thematische opleidingen aanbieden


Doelstelling 3: De overgang tot actie van de ambtenaars in thema's in verband met het klimaat en het milieu op de werkplek en in het dagelijks leven mogelijk maken.

→ **Actie 3.1: Workshops in verband met klimaat- en milieuthema's aanbieden**

De laatste jaren zagen heel wat themaworkshops in verband met de klimaat- en milieu-uitdagingen het levenslicht. Dankzij de workshops "2 tonnes" en "Ons koolstofarm leven" kunnen we de verdeling

en de grootordes van onze koolstofvoetafdruk begrijpen en **de mogelijke acties om hem te verkleinen** bespreken.

Er bestaan bovendien heel wat workshops waarmee specifieke thema's (mobiliteit, energie, voeding, enz.) diepgaander bestudeerd kunnen worden. Het format van de workshops biedt heel wat voordelen: leren in groep, actieve deelname, groepsdiscussies, visuele informatie, ludieke en pedagogische aanpak, enz.

-  Praktijkworkshops organiseren om het voltallige gemeentepersoneel (van alle terreinen) te sensibiliseren voor en uit te rusten over verschillende thema's in verband met het klimaat. De deelname zou op vrijwillige basis gebeuren. Deze workshops zouden geleid kunnen worden door gespecialiseerde externe dienstverleners en op termijn gegroepeerd kunnen worden in een cyclus van permanente vorming over de klimaat- en milieu-uitdagingen.

→ Actie 3.2: Regelmatig communiceren over de onderwerpen in verband met het klimaat en het milieu

- Samenwerken met het OCMW om informatieve inhoud in verband met het klimaat uit te werken op het intranet. De wettelijke verplichtingen worden er ook in opgenomen.
- Alle gemeenteambtenaars blijven sensibiliseren voor de essentiële ecologische basishandelingen zoals afval sorteren, energie besparen, enz.
- "Ecoteams" oprichten met ambtenaars van elk plateau om de communicatie door te spelen en alle diensten te sensibiliseren.

Om de toegang tot de informatie over de klimaat- en milieu-onderwerpen te vereenvoudigen waakt het bestuur er bovendien over alle ambtenaars te informeren over de volgende elementen:

- De wettelijke verplichtingen inzake klimaat en milieu (bv. nieuwe afvalregelgeving, LEZ, enz.) die een impact op hen kunnen hebben in hun werk, hun verplaatsingen, enz. Ze moeten gemakkelijk toegankelijk, voldoende duidelijk en samengevat zijn zodat de betrokken ambtenaars ze efficiënt kunnen gebruiken;
- De initiatieven van de gemeente in verband met het klimaat (bijvoorbeeld via de acties van het toekomstige ecoteam: zie fiche EG3);
- Het bestaan van het KAP en de resultaten ervan (hierdoor kunnen de diensten gemakkelijker informatie bezorgen in het kader van de opvolging van de indicatoren).

Deze communicatie kan verlopen via alle relevante en aan de inhoud aangepaste kanalen (e-mail van de dienst Interne Communicatie, intranet, schermen, dienstnota's, onthaal van nieuwe ambtenaars, ...).

Doelstelling 4: De ontwikkeling van onderwijsprojecten in verband met het klimaat stimuleren in de scholen om de leerlingen te sensibiliseren voor de uitdagingen en de mogelijke acties ter zake.

→ Actie 4.1: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in de scholen, meer bepaald voor de leerkrachten

Het Klimaatfresco is een bijzonder relevante toegangspoort voor de dragers van onderwijsprojecten en leerkrachten in het algemeen aangezien het bewust maakt voor de klimaatuitdagingen en een rechtstreekse link legt met concrete projecten.

- De huidige initiatieven opwaarderen, zoals dat van de Ukkelse Adviesraad voor Ouderen (UAO), die het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie aanbieden aan de leerlingen van de scholen.
- De deelname aan een Klimaatfresco of een gelijkaardige actie voorstellen aan de leerkrachten en dragers van onderwijsprojecten in verband met klimaat- en milieu-uitdagingen.
- De opleiding rond de begeleiding van het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie voorstellen aan de leerkrachten zodat ze het aan hun leerlingen kunnen aanbieden: juniorversie voor 10- tot 14-jarigen en lightversie voor jongeren vanaf 15 jaar.

- Klimaatfresco's aanbieden aan de leerlingen door een beroep te doen op externe partners, bijvoorbeeld in het kader van een "Rentrée Climat"³⁶.

→ Actie 4.2: De ontwikkeling van concrete onderwijsprojecten in verband met het klimaat en het milieu ondersteunen

De actie omvat 2 voorafgaande en/of aanvullende luiken voor de ontwikkeling van een concreet project:

- De talrijke bestaande tools en onderwijsprogramma's ter kennis van de directies en leerkrachten brengen: uitwisselingsnetwerken, opleidingen, mogelijkheden tot schooluitstappen, pedagogische boeken van Leefmilieu Brussel (van het type "Ik ontdek hoe belangrijk energie is" of "Smartphones, wees smart met je phone"), tentoonstellingen (bv. BelExpo), enz. Het is de bedoeling om de ontwikkeling van concrete onderwijsprojecten te stimuleren, maar ook de klimaatuitdagingen en de mogelijke acties op te nemen in het leerprogramma;
- Concrete onderwijsprojecten zoals het project RECYCLONS van de CECP en Leefmilieu Brussel ondersteunen en opwaarderen;
- Zich inspireren op pilootprojecten die in het verleden ontwikkeld werden, zoals "L'école, l'énergie et moi"³⁷, door te anticiperen op de budgettaire moeilijkheden en mensenmiddelen die nodig zijn om het voortbestaan ervan te garanderen. Hiervoor bestudeert de gemeente de mogelijkheid om een overheidsopdracht uit te schrijven om een gespecialiseerde externe dienstverlener aan te stellen die in staat is om de leerkrachten en directies te begeleiden in de ontwikkeling van onderwijsprojecten van dit type.

³⁶ De Rentrée Climat is een voorziening waarmee leerlingen gemakkelijk opgeleid kunnen worden rond de uitdagingen van de klimaatverandering dankzij de workshops Klimaatfresco. Momenteel werden 300.000 leerlingen gesensibiliseerd voor de oorzaken en gevolgen van de klimaatverandering dankzij het Klimaatfresco. Meer info: <https://fresqueduclimat.org/faq-rentree-climat/>

³⁷ Projecten ontwikkeld in het kader van de Agenda 21 in 3 Ukkelse gemeentescholen.

DS2: De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren

Vaststelling

Vandaag vertegenwoordigt digitale technologie 4 % van de mondiale uitstoot van broeikasgassen³⁸ en haar ecologische voetafdruk groeit voortdurend: stijging van het energie- en waterverbruik, uitputting van de niet-hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen (ertsen), steeds moeilijker beheer van de ontginning van grondstoffen en van het levenseinde van de voorzieningen, vervuiling van de bodem, de lucht en het water, enz. Vreemd genoeg leidt digitalisering tot een groter gebruik van grondstoffen en hulpbronnen³⁹ en hoe kleiner de component is, hoe meer hulpbronnen in energie, water en zeldzame metalen zijn fabricage vereist.

De digitale technologie heeft ook een belangrijke sociale impact: exponentiële stijging van het elektronisch afval, waarvan de meerderheid op storten in de openlucht in het buitenland⁴⁰ (West-Afrika en Zuidoost-Azië) ligt, niet-recycleerbare materialen die gevaarlijk zijn voor de gezondheid en het milieu, enz. In de politiek onstabiele gebieden kan de ontginning en de handel van ertsen (tin, tantaal, wolfram en goud) rechtstreeks of onrechtstreeks leiden tot gewapende conflicten, schendingen van de mensenrechten, corruptie en witwassen van geld. Deze "conflictmineralen" worden gebruikt voor de vervaardiging van alledaagse voorwerpen zoals gsm's en laptops.

De digitale technologie houdt zo een grote uitdaging in: kwalitatief materiaal en digitale diensten verzoenen met een verantwoord gebruik om de ecologische, sociale en economische voetafdruk ervan significant te verkleinen.

De gemeente onderneemt al enkele jaren acties rond digitale soberheid: de herstelling van de hardware voor de vervanging ervan, het delen van servers en printers, minder afdrucken en de opvolging van de hardware die ter beschikking van de ambtenaars gesteld wordt dankzij een beheerssoftware van het informaticapark, ... De gemeente moet haar inspanningen voor nog verantwoordere digitale technologie voortzetten.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Het verantwoord digitaal beheer versterken

Ambitie 2025:

Aanname van een strategie "digitale soberheid", van een gids met goede praktijken en oprichting van een transversale werkgroep over digitale technologie.

Integratie van de competenties "Sustainable IT" in het opleidingsplan.

Jaarlijkse organisatie van de Digital Cleanup Day⁴¹.

Doelstelling 2: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de aankoop van de voorzieningen verkleinen

Doelstelling 3: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met het gebruik van de voorzieningen verkleinen

Doelstelling 4: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de digitale diensten van het bestuur verkleinen

Doelstelling 5: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de servers verkleinen

Ambitie 2025: Een maximale opslagcapaciteit per ambtenaar en per dienst bepalen.

³⁸ [GreenIT](#), 2019. *Empreinte environnementale du numérique mondial*.

³⁹ Een computer van 2 kg vereist 800 kg grondstoffen (bron: [ADEME](#)) en het gebruik van 240 kg fossiele brandstoffen, 22 kg chemicaliën en 1,5 ton water (bron: Williams en Kuehr, 2003. *Computer and the environment*, United Nations University).

⁴⁰ In 2019 werd 53,6 miljoen ton elektronisch afval geproduceerd, waarvan slechts 17,4 % ingezameld en gerecycleerd werd. De rest werd illegaal afgedankt, voornamelijk in landen met een laag of middelmatig inkomen (bron: [VN](#)).

⁴¹ De Digital Cleanup Day: <https://www.worldcleanupday.fr/>

De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren

Digitale soberheid

DS2

Actietype

- Betreft het bestuur Betreft het grondgebied
- Verzachting (scope 1, 2 & 3) Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het verantwoord digitaal beheer versterken

- Actie 1.1: Een strategie van digitale soberheid aannemen
- Actie 1.2: Het gemeentepersoneel en de lokale verkozenen sensibiliseren voor de verantwoorde digitale aanpak en de klimaat- en milieu-impact van de digitale technologie

Doelstelling 2: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de aankoop van de voorzieningen verkleinen

- Actie 2.1: De aankoop van digitale voorzieningen beheersen
- Actie 2.2: De strategie van verantwoorde aankopen voortzetten en versterken

Doelstelling 3: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met het gebruik van de voorzieningen verkleinen

- Actie 3.1: De voorzieningen optimaal gebruiken

Doelstelling 4: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de digitale diensten van het bestuur verkleinen

- Actie 4.1: De digitale diensten van het bestuur milieuvriendelijk ontwikkelen

Doelstelling 5: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de servers verkleinen

- Actie 5.1: De progressiemarge inschatten en desgevallend maatregelen treffen om het energieverbruik van de servers te beperken

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Nieuwe Technologieën, Renovatie-Onderhoud, Communicatie, Personeel, Opdrachtcentrale
- Alle diensten in het algemeen
- Andere gemeentelijke structuren

Voor wie

- De gemeenteambtenaars, het personeel van de gemeentelijke structuren, de Ukkelse inwoners

Beoordeling van de impact

Opvolgingsindicatoren:

- Aantal elektronische voorzieningen en toebehoren: computers, schermen, projectors, printers, tablets, vaste en mobiele telefoons, servers, interactieve borden, enz.
- Aantal gebruikers van de digitale tools en diensten (ambtenaars en publiek), in verband te brengen met de koolstofvoetafdruk van de digitale technologie
- Gemiddelde levensduur van de voorzieningen per model
- Percentage gereconditioneerde voorzieningen, die gerecycleerde en/of gelabelde materialen bevatten
- Volume gegevens dat jaarlijks opgeslagen wordt op de fysieke servers en in de cloud
- Volume inhoud dat jaarlijks online geplaatst wordt
- Aantal deelnemers aan de opleidingen, workshops en evenementen rond digitale technologie
- Integratie van de competenties "Sustainable IT" in het opleidingsplan: ja/nee

- Percentage ambtenaars opgeleid rond "Sustainable IT"

Verwachte gevolgen:

- Minder energieverbruik van de computervoorzieningen
- Minder broeikasgassen die gepaard gaan met de productie, het transport, het gebruik en het levenseinde van de voorzieningen

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Minder kosten die gepaard gaan met het energieverbruik en de aankoop van computervoorzieningen
- Kleinere ecologische voetafdruk van de digitale technologie die gepaard gaat met het waterverbruik, de ontginning van erts, ...
- Minder sociale impact van de digitale technologie die gepaard gaat met de niet-recyclage van het meeste afval en de gevolgen ervan voor de gezondheid, de vervuiling van de bodem, de lucht en het water, ...

Stappenplan

Voorafgaand: Voor al deze acties waakt de gemeente erover rekening te houden met de aspecten in verband met de veiligheid, het respect voor het welzijn van de medewerkers, de digitale kloof en de wettelijke aspecten, waaronder de algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Doelstelling 1: Het verantwoord digitaal beheer versterken

Ambitie 2025:

Aanname van een strategie "digitale soberheid", van een gids met goede praktijken en oprichting van een transversale werkgroep over digitale technologie.

Integratie van de competenties "Sustainable IT" in het opleidingsplan.

Jaarlijkse organisatie van de Digital Cleanup Day⁴².

→ Actie 1.1: Een strategie van digitale soberheid aannemen

Verbintenis

- De digitale soberheid integreren in de visie en de waarden van het bestuur.
- De relevantie bestuderen van de volgende initiatieven (zie bijlage 1, 2 en 3 voor meer info):
 - Lid worden van het Instituut voor Sustainable IT ([ISIT](#)) en deelnemen aan zijn initiatieven;
 - Het [Sustainable IT-charter](#) van het Instituut voor Sustainable IT (of een gelijkwaardige tekst) ondertekenen en de eerste initiatieven opwaarderen;
 - Het [Sustainable IT-label](#) behalen.

Strategie

- Een of meerdere ambtenaars van de dienst Nieuwe Technologieën opleiden rond de verantwoorde digitale aanpak (zie bijlage 4) en een strategie "digitale soberheid" ontwikkelen rekening houdend met de ecologische, sociale en economische gevolgen en met bepaling van kwalitatieve of kwantitatieve doelstellingen en opvolgingsindicatoren.
- Een gids met goede praktijken opstellen voor alle gemeentelijke structuren.

Opvolging

- De koolstofvoetafdruk van het informaticapark (bijlage 5) en de opvolgingsindicatoren van de strategie meten.
- Communiceren over de resultaten om de ambtenaars verantwoordelijkheidsgevoel bij te brengen.

Transversaliteit

- Een transversale werkgroep oprichten om de uitvoering van de strategie op te volgen.

⁴² De Digital Cleanup Day: <https://www.worldcleanupday.fr/>

- De digitale soberheid integreren in het kader van het project voor de oprichting van een energieteam van het PLAGE (zie fiche EG3).

→ Actie 1.2: Het gemeentepersoneel en de lokale verkozenen sensibiliseren voor de verantwoorde digitale aanpak en de klimaat- en milieu-impact van de digitale technologie

Voorafgaand: Er zal bijzondere aandacht geschonken worden aan de communicatie naar het doelpubliek en aan de specifieke kenmerken van de diensten, de departementen, het college en de raad. De actie focust zich in eerste instantie op de voornaamste gebouwen van de gemeente (ACU, OCS, terrein Stroobant, enz.) en wordt vervolgens uitgebreid naar de andere gemeentegebouwen (bibliotheken, scholen, Cultureel Centrum, enz.).

- Sensibiliseringsacties over de goede praktijken invoeren, zoals het verantwoord beheer van e-mails (opslag, archivering, bijlagen, enz.), de digitalisering, het opschonen van gegevens (verwijderen van dubbele informatie, tijdelijke bestanden, enz.), het delen van de info tussen diensten op de servers, het verantwoord gebruik van de hardware (slaapstand, uitschakelen van de apparaten, enz.), afdrukken, software, websites, sociale netwerken, enz.
- Informatie- en sensibiliseringstools over deze goede praktijken ontwikkelen en verspreiden, meer bepaald via het intranet.
- Deelnemen aan evenementen en activiteiten organiseren in verband met digitale technologie: Digitale Fresco, vertoning van documentaires, Digital Cleanup Day, enz.
- Een oproep tot vrijwilligers voorstellen voor ambtenaars "ambassadeurs/referenten", die ermee belast zijn de medewerkers te sensibiliseren voor de goede praktijken van digitale soberheid en energiezuinigheid (hangt samen met fiche EG3).
- Opleidingen aanbieden aan de gemeenteambtenaars over het verantwoord gebruik van de digitale tools (eventueel via een externe dienstverlener of een MOOC⁴³). De competenties "Sustainable IT" tegen 2025 integreren in het opleidingsplan.

Doelstelling 2: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de aankoop van de voorzieningen verkleinen

→ Actie 2.1: De aankoop van digitale voorzieningen beheersen

- De beperking van de vernieuwing van het computermateriaal voortzetten en de levensduur van elke voorziening zo veel mogelijk verlengen (initiatief al aan de gang):
 - Breuk en slijtage voorkomen;
 - Herstellen in plaats van vervangen indien mogelijk;
 - Goede praktijken aannemen om het energieverbruik te doen dalen en de prestaties van de apparaten te verbeteren, waardoor hun gebruiksduur verlengd kan worden (zie doelstelling 3).
- Aandachtig zijn voor de werkelijke behoefte om twee schermen te hebben voor bepaalde functies.
- De opvolging en de beoordeling van de behoeften aan professionele smartphones voor de ambtenaars voortzetten en desgevallend het aantal ervan beperken.
- Het delen van computermateriaal voortzetten.
- De optimalisering van het beheer van het park van voorzieningen voortzetten (inventarisering en opvolging van de hardware in een beheerssoftware van het park, identificatie van de hardware met beveiligde etiketten om diefstal en verlies van materiaal te beperken, enz.).
- Wanneer de capaciteiten van het materiaal niet langer volstaan voor bepaalde aanzienlijke taken, de voorzieningen herbestemmen naar andere diensten of andere structuren (scholen, gemeentelijke vzw's,

⁴³ Voorbeelden: MOOC van het [INRIA](#) of van het [INR](#).

...) of actoren van de sociale economie voor het hergebruik/de reconditionering (zie fiche ZW2, actie 3 "Het ongebruikte computermateriaal beter valoriseren").

→ Actie 2.2: De strategie van verantwoorde aankopen voortzetten en versterken

- Het aankoopbeleid aanpassen om de levensduur van het computermateriaal te verlengen op basis van een analyse van de behoeften, met een voorkeur voor betere en herstelbare aankopen. De duurzaamheidscriteria versterken in de offerteaanvragen voor de aankoop of de leasing van voorzieningen⁴⁴:
 - De voorkeur geven aan lichte apparaten en kleinere schermen (het model kiezen op basis van de behoefte);
 - Langere levensduur, stevig en voldoende krachtig om langer mee te gaan;
 - Hogere herstelbaarheidsindex (inwerkingtreding in België in 2026), die onder andere afhangt van het demontagegemak, de beschikbaarheid en de prijs van de reserveonderdelen⁴⁵;
 - Evolutief en modulair karakter (mogelijkheid tot toevoeging van extra kaarten in de computers, tot vervanging van een processor, enz.);
 - De voorkeur geven aan gereconditioneerde voorzieningen⁴⁶ (in plaats van nieuwe), die gerecycleerde materialen bevatten of een milieulabel dragen (lange garanties, ecolabels zoals het Europees ecolabel, traceerbaarheid van de productiefases, enz.);
- De mogelijkheid analyseren om het gemeentepersoneel uit te rusten met gereconditioneerde of herstelbare smartphones. De analyse houdt rekening met de prijs, de herstelbaarheid, de levensduur en de vraag van het personeel.
- Clausules van digitale soberheid opnemen in de overheidsopdrachten van voorzieningen en diensten.

Doelstelling 3: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met het gebruik van de voorzieningen verkleinen

→ Actie 3.1: De voorzieningen optimaal gebruiken

Er wordt elektriciteit verbruikt door de werking van de voorzieningen (computers, schermen, printers, telefoons, enz.). Er kunnen heel wat houdingen aangenomen worden om dit verbruik te doen dalen, zonder de behoeften van de diensten aan te tasten. Tijdens de workshop rond het KAP hebben de ambtenaars zo als actie voorgesteld om het gebruik van de ICT-hulpmiddelen (informatie- en communicatietechnologie) te optimaliseren.


- De voorzieningen standaard instellen om het energieverbruik en het gebruik van de verbruiksgoederen (papier, toner, inkt, enz.) te beperken: de slaapstand van de voorzieningen als zwart scherm instellen (screensavers verbruiken 2,5 keer meer energie dan een zwart scherm (bron: [ADEME](#))), de kopieermachines configureren om standaard recto-verso en in "klad" te printen, bepaalde voorzieningen automatisch uitschakelen wanneer ze niet gebruikt worden, enz.
- De gegevensstromen en -opslag beperken: de gegevens comprimeren (meer bepaald afbeeldingen en foto's), de gebruikers aansporen om de kwaliteit van de op internet bekeken video's te verminderen of de camera tijdens videoconferenties uit te schakelen wanneer dat niet nodig is, de kwaliteit van de online geplaatste foto's en video's verminderen (meer bepaald op het intranet en de gemeentelijke website), dubbele bestanden/mappen op de servers beperken, het bewaren van nutteloze bestanden vermijden,

⁴⁴ De [Guide pratique pour des achats numériques responsables](#) biedt hiervoor sleutels en hulpmiddelen.

⁴⁵ Persbericht van Zakia Khattabi (2 juni 2023). *België wordt het tweede Europese land dat een herstelbaarheidsindex invoert.* <https://khattabi.belgium.be/nl/pb-repairindex>

⁴⁶ Bij een gereconditioneerde aankoop is het essentieel om aan de leveranciers te vragen de vermeden milieu-impact te verduidelijken en de levensduur van het gereconditioneerde materiaal in te schatten. Daarnaast moet de sociale winst door deze aanpak beoordeeld worden.

de gegevens en e-mails regelmatig archiveren, het aantal programma's of tabbladen dat nutteloos openstaat beperken, de opslag op de lokale server verkiezen boven de cloud⁴⁷, enz.

- De archiveringsvoorwaarden en een verwijderingsbeleid duidelijk definiëren: archiveringsmechanismen en -criteria, bewaartijd van de gegevens, toegang tot het archief, enz. Sterk de nadruk leggen op een goed gebruik van de archivering van de e-mails in de opleidingen over de Office-programma's.
- De impact door de mailbox verkleinen: de inkomende en uitgaande mails beperken ("nutteloze" e-mails bannen dankzij sensibilisering en te maken keuzes), de verzending van links verkiezen boven bijlagen, de bijlagen zippen, de voorkeur geven aan een plat tekstformaat voor e-mails, een eenvoudige handtekening, een handtekening in platte tekst voor interne e-mails (tussen gemeentediensten en -structuren), de mails sorteren, nutteloze of verstreken e-mails niet bewaren, enz.
- Het energieverbruik van de voorzieningen beperken: het gebruik van de digitale infoschermen in de zones die gebruikt worden door de gemeenteambtenaars (gangen en keukentjes) beperken tot de nuttige tijdsblokken, alle voorzieningen 's avonds uitschakelen, zelfs netwerken, enz.
- De verbinding via Ethernet verkiezen boven wifi (al aan de gang): het gebruik van wifi verbruikt meer energie voor de computers dan kabels, de voorkeur geven aan het gebruik van de ethernetkabels via de terbeschikkingstelling ervan, zowel op de werkposten als in de vergaderzalen.
-  De impact van de afdrucken beperken: sensibiliseren voor verantwoord afdrucken (zie actie 1.2), de elektronische ondertekening van documenten invoeren, de aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning digitaliseren, enz.
- De impact van de websites en sociale netwerken beperken (gemeente, scholen, Wolvendael Magazine, enz.): een editoriale zuinigheid aannemen, het aantal en het gewicht van de geposte inhoud beperken (de duur van de video's en de resolutie beperken tot hoogstens 720p), het automatisch afspelen van video's blokkeren, de inhoud die meer dan 10 jaar geleden online gezet werd bijwerken of verwijderen, enz.

Doelstelling 4: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de digitale diensten van het bestuur verkleinen

→ Actie 4.1: De digitale diensten van het bestuur milieuvriendelijk ontwikkelen

We kunnen een onderscheid maken tussen de digitale diensten van het bestuur bestemd voor het publiek (voorbeelden: gemeentelijke website, de applicaties en platformen om online procedures te verrichten) en de digitale diensten die door de gemeenteambtenaars gebruikt worden in het kader van hun opdrachten (voorbeelden: GLPI, intranet, beheersysteem van het wagenpark).

De snelle evolutie van de prestaties van de digitale technologie maakt heel wat toestellen steeds sneller verouderd, ze zijn niet meer geschikt of niet meer compatibel met de ontwikkelde nieuwe digitale diensten, wat zorgt voor een grotere frequentie van de vernieuwing ervan.

Om niet bij te dragen aan de veroudering van de voorzieningen en een zo breed mogelijk publiek toegang te geven tot deze diensten, moeten er *diensten ontwikkeld worden die compatibel zijn met de oudst mogelijke voorzieningen, aangepast aan verschillende types displayterminals en compatibel met lage snelheden*.

Het ecodesign van digitale diensten bestaat erin rekening te houden met de milieu-impact bij het ontwerp ervan. Het strekt er niet alleen toe *de veroudering van de digitale voorzieningen te beperken*, maar ook *het verbruik van digitale en energiebronnen van de terminals, de netwerken en de datacenters te verminderen*.

⁴⁷ Hosting van de gegevens door een externe dienstverlener.

- Digitale diensten ontwikkelen die compatibel zijn met een brede waaier van voorzieningen (in de eerste plaats smartphones, computers, tablets, enz.) en hun besturingssysteem (zo oud mogelijk).
- De voorkeur geven aan "eenvoudige en lichte" diensten. Erover waken diensten te ontwerpen die weinig bandbreedte gebruiken.
- De webversies van de digitale diensten verkiezen boven applicaties, die minder zwaar zijn en waarvan de werking niet afhangt van de update van het besturingssysteem (wat dus een nieuwe smartphone vereist). Daarnaast kunnen de webapplicaties ook offline beheerd worden, waardoor ze gebruikt kunnen worden zonder internetverbinding.
- De multimedia-inhoud verlichten (automatische verkleining van het gewicht en de grootte van de afbeeldingen, het gepaste formaat kiezen, enz.).
- De beoordeling van de relevantie van de te ontwikkelen functionaliteiten voortzetten.
- Een referentiekader van ecodesign gebruiken tijdens de ontwerpfases van een digitale dienst (zie bijlage 6).
- Erover waken deze overwegingen te integreren in de overheidsopdrachten ad hoc.
- Voor de uitvoering van deze acties kan de gemeente desgevallend een beroep doen op een externe dienstverlener om de gemeentelijke digitale diensten milieuvriendelijk te ontwikkelen.

Doelstelling 5: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de servers verkleinen

Ambitie 2025: Een maximale opslagcapaciteit per ambtenaar en per dienst bepalen.

De lokale servers en de clouds moeten gevoed worden met elektriciteit en permanent afgekoeld worden. Om de impact van de servers en de clouds te beperken, moeten ze optimaal gebruikt worden om de behoeften en het gebruik te beperken en de toename van het nodige opslagvolume te beheersen (zie actie 3.1, meer bepaald het punt "De gegevensstromen en -opslag beperken"), maar moet er ook rechtstreeks op het energieverbruik van de servers actie ondernomen worden (actie 5.1).

→ Actie 5.1: De progressiemarge inschatten en desgevallend maatregelen treffen om het energieverbruik van de servers te beperken

De gemeente beschikt over twee serverlokalen, waarvan een noodserver, die zogenaamd redundant is. Bij de verhuizing naar het ACU werden de servers van het bestuur, de scholen, de bibliotheken en de gemeentelijke vzw's gegroepeerd, de afkoeling en de gebruiksgraad ervan werden geoptimaliseerd, waardoor energie bespaard kon worden.

- Een balans opmaken van de performantie en de energie-efficiëntie⁴⁸ van de dataservers om verbeteringspistes te identificeren, indien nodig met behulp van een gespecialiseerde externe dienstverlener.
- De aanpak van de [European Code of Conduct for Data Centres](#) aannemen.
- Analyse van de impact van de implementatie van VDI⁴⁹ op vlak van uitstoot van broeikasgassen.
- De architectuur van de servers optimaliseren om de replicatie van gegevens die niet gerepliceerd moeten worden te voorkomen.
- De dataduplicatie invoeren indien mogelijk.
- De haalbaarheid analyseren om de restwarmte⁵⁰ van de servers te recupereren.
- De acties en investeringen waarmee de performantie-index van de servers verhoogd kan worden voortzetten.

⁴⁸ Meer bepaald dankzij de indicatoren "Power Usage Effectiveness" en "Carbone Usage Effectiveness".

⁴⁹ Virtual Desktop Infrastructure

⁵⁰ De restwarmte is de thermische energie die onrechtstreeks geproduceerd wordt door een proces (hier de werking van de servers) en die niet gerecupereerd of benut wordt.

Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur

Zero waste

ZW2

ZW2: Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur

Vaststelling

Achter een kilogram afval gaat gemiddeld de mobilisatie van 60 keer zijn gewicht in grondstoffen⁵¹ schuil, vanaf de ontginning over de verwerking, het transport en de verkoop tot het gebruik, wat energieverbruik en uitstoot van broeikasgassen veroorzaakt.

De gemeente beschikt over verschillende actiemiddelen om de uitstoot van broeikasgassen die gepaard gaat met het afval dat geproduceerd wordt in het kader van haar opdrachten en activiteiten, maar ook met het afval dat geproduceerd wordt door de ambtenaars en gebruikers van de gemeentebouwen, te verminderen. Ze kan bijvoorbeeld haar overheidsopdrachten aanpassen, zero afval promoten en het afval en ongebruikte voorwerpen en materialen valoriseren. Daarnaast moet het gemeentebestuur zijn voorbeeldfunctie versterken op vlak van gebruikte verpakkingen, verbruik, kraanwater en banning van eenmalig gebruik voor voeding en dranken, in overeenstemming met de nieuwe regelgeving specifiek voor de overheden van Brudalex 2.0⁵² en de motie "Zero plastic in de diensten van het gemeentebestuur", die in 2019 unaniem aangenomen werd door de gemeenteraad.

Deze fiche vormt een aanvulling op de fiche die meer specifiek het groenafval behandelt.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Het afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen beperken en valoriseren.

Doelstelling 2: Het organisch afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen lokaal composteren.

Ambitie 2025: Valorisatie van 100 % van het composteerbaar organisch afval dat geproduceerd wordt door de Groendienst en het ACU.

Doelstelling 3: De wegmaterialen, het meubilair en de voorzieningen die hun levens einde bereikt hebben of niet gebruikt worden valoriseren.

Doelstelling 4: Een zero afval initiatief aannemen in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.

Doelstelling 5: Streven naar zero afval gemeentelijke evenementen.

Ambitie 2030: 100 % van de evenementen neemt een zero afval initiatief aan.

Actiotype

- | | |
|---|--|
| <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input checked="" type="checkbox"/> Verzachting (scope 3) | <input type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen beperken en valoriseren.

→ Actie 1.1: De clausules met betrekking tot afval in de overheidsopdrachten versterken.

→ Actie 1.2: Het afval dat geproduceerd wordt door de gemeentelijke terreinen beperken en valoriseren.

⁵¹ Bron: Leefmilieu Brussel.

⁵² De Brudalex (Bruxelles/Brussel-Déchets-Afvalstoffen-LEX) biedt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een wettelijk kader aan op vlak van afvalbeheer om over te schakelen op een circulaire economie in het kader van de Europese richtlijn 'Single Use Plastics' (SUP). De bepalingen ter zake zijn opgenomen in Brudalex 2.0 (besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende het beheer van afvalstoffen, goedgekeurd op 23 juni 2022 en tot wijziging van het vorige besluit van 2016).

Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur

Zero waste

ZW2

Doelstelling 2: Het organisch afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen lokaal composteren.

- Actie 2.1: Een gemeentelijke compostsite aanleggen, bestemd voor het organisch afval dat op de Groendienst en in het ACU geproduceerd wordt.
- Actie 2.2: Het organisch afval dat geproduceerd wordt door alle gemeentelijke terreinen lokaal composteren.

Doelstelling 3: De wegmaterialen, het meubilair en de voorzieningen die hun levens einde bereikt hebben of niet gebruikt worden valoriseren.

- Actie 3.1: De valorisatie van de ongebruikte wegmaterialen voortzetten.
- Actie 3.2: Het ongebruikte meubilair en de ongebruikte voorzieningen beter valoriseren.
- Actie 3.3: Het ongebruikte computermateriaal beter valoriseren.

Doelstelling 4: Een zero afval initiatief aannemen in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.

- Actie 4.1: Zero afval promoten in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.

Doelstelling 5: Streven naar zero afval gemeentelijke evenementen.

- Actie 5.1: De afvalproductie voorkomen tijdens de gemeentelijke evenementen.
- Actie 5.2: Het afval dat tijdens de gemeentelijke evenementen geproduceerd wordt valoriseren.

Aanstuurders van de actie & partners

- Alle gemeentediensten en -departementen
- Milieu, Renovatie-Onderhoud, Opdrachtcentrale, diensten die bestekken voor overheidsopdrachten en concessies opstellen, Groen, Wegen, Nieuwe Technologieën
- Gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen
- Gemeentelijke concessies: Coffee Corner, paviljoen Lodewijk XV, Guinguette du Wolfvendaal
- Diensten die evenementen organiseren
- Schoonmaakpersoneel
- Partners: compostgidsen, actoren van de circulaire economie, enz.

Voor wie

- Het gemeentepersoneel en de gebruikers van de gemeentebouwen, het onderwijzend personeel, de scholen, de kinderdagverblijven, het cliënteel van de gemeentelijke concessies, de deelnemers aan de gemeentelijke evenementen

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal overheidsopdrachten met clausules voor de vermindering van het geproduceerde afval
- Aandeel organisch afval van het ACU en de andere gecomposteerde gemeentelijke terreinen
- Hoeveelheid hergebruikte/weggegeven wegmaterialen, meubilair en voorzieningen per jaar
- Aandeel evenementen dat een zero afval initiatief aanneemt

Verwachte gevolgen:

- Daling van de hoeveelheid geproduceerd afval en van de uitstoot van broeikasgassen voor de ophaling, het transport en de verwerking van het afval

Bijkomende voordelen:

- Minder lawaai en wegverkeer door de vrachtwagens voor de afvalophaling
- Minder kosten voor de ophaling, het transport en de verwerking van het afval

Specifieke bijkomende voordelen van composteren:

- Verbetering van de kwaliteit en de structuur van de bodem: strijd tegen de verarming van de bodem, meer retentie van water en mineralen, grotere weerstand tegen de verdichting en de erosie van de bodem
- Betere biodiversiteit in de bodem en grotere immuniteit van de planten
- Minder kosten voor de ophaling en de verwerking van organisch afval en voor de aankoop van teelaarde
- Minder kosten voor bemesting
- Minder negatieve milieu-impact door de ontginning van turf
- Minder vervuiling door microplastics veroorzaakt door de verscheuring van de zakken met organisch afval

Stappenplan

Doelstelling 1: Het afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen beperken en valoriseren.

→ Actie 1.1: De clausules met betrekking tot afval in de overheidsopdrachten versterken.

- Erover waken clausules met betrekking tot het afval in te voegen in de overheidsopdrachten om in overeenstemming te zijn met Brudalex 2.0 (zie vaststelling), meer bepaald wat betreft het verbod op verpakkingen voor eenmalig gebruik voor dranken en voeding, dat van kracht is sinds 2023, en in het algemeen om de verpakkingen, het gebruik van plastic en de hoeveelheid geproduceerd afval te beperken (zie fiche EA3). De gemeente waakt er ook over zich proactief en progressief te tonen op vlak van voorbeeldigheid met betrekking tot de bepalingen van Brudalex 2.0, zowel voor de concessies als voor de eventuele externe dienstverleners die gemeentezalen huren of gebruiken voor workshops of allerlei evenementen.
- Voor de overheidsopdrachten van concessies in het bijzonder clausules invoegen met betrekking tot de vermindering en de valorisatie van alle geproduceerde afvalstromen (organisch afval, plastic of ander afval). Voorbeeld: clausules opnemen voor het hergebruik van de houten pallets door de dienstverlener.

→ Actie 1.2: Het afval dat geproduceerd wordt door de gemeentelijke terreinen beperken en valoriseren.

- De ambtenaars, het schoonmaakpersoneel en de bezoekers sensibiliseren voor de vermindering, het sorteren en de valorisatie van het afval. Communiceren over de principes van zero afval (zie fiche SE2 voor de sensibiliseringspijl), meer bepaald de 5 acties die dagelijks toegepast moeten worden, in volgorde van belang:
 - Alle producten voor eenmalig gebruik weigeren en de voorkeur geven aan aankopen zonder afval;
 - De consumptie van goederen en verpakkingen beperken;
 - Hergebruiken of herstellen al wat mogelijk is;
 - Recycleren wat niet hergebruikt kan worden;
 - Teruggeven aan de aarde, met andere woorden al het organisch afval composteren.
- Waken over het volgende (niet-limitatieve voorbeelden):
 - De aankopen beperken;
 - Huren en lenen in plaats van kopen (soms al het geval);
 - De voorwerpen die gericht gebruikt worden door bepaalde diensten delen;
 - Kiezen voor eenvoudige, stevige, polyvalente en herstelbare producten;
 - De voorkeur geven aan de aankoop van onverpakte goederen en in bulk;
 - Hergebruik en tweedehands (upcycling) stimuleren;
 - Enz.
- Het sorteren van afval voortzetten en opvoeren.

Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur

Zero waste

ZW2

- De verschillende middelen bestuderen om de afvalstromen die momenteel verbrand worden te valoriseren. Voorbeeld: kantoorbenodigdheden, pallets, enz.

Voor het groenafval: zie fiche ZW3.

Doelstelling 2: Het organisch afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen lokaal composteren.

Ambitie 2025: Valorisatie van 100 % van het composteerbaar organisch afval dat geproduceerd wordt door de Groendienst en het ACU.

→ **Actie 2.1: Een gemeentelijke compostsite aanleggen, bestemd voor het organisch afval dat op de Groendienst en in het ACU geproduceerd wordt.**

Huidige situatie: Het organisch afval dat geproduceerd wordt in de keukentjes die gebruikt worden door de gemeenteambtenaars en het organisch afval dat geproduceerd wordt door de Coffee Corner wordt gescheiden opgehaald en gevaloriseerd dankzij methaangisting in het kader van een overheidsopdracht. Deze oplossing veroorzaakt echter de uitstoot van broeikasgassen door het transport met de vrachtwagen tot in de fabriek. Door dit afval in situ te composteren zou deze uitstoot weggewerkt kunnen worden en de circulariteit verbeterd kunnen worden door het geproduceerde compost te benutten.

Bovendien maakt composteren het mogelijk 50 % van het koolstof verval in het organisch afval op te slaan, wat niet het geval is met methaangisting. Het compost kan gebruikt worden voor het beheer van de gemeentelijke groene ruimtes en zo kan de aankoop van teelaarde vermeden worden, die turf bevat waarvan de ontginning een niet te verwaarlozen klimaat- en milieu-impact inhoudt⁵³.

- Een transversale werkgroep oprichten over composteren binnen het bestuur.
- Een pilootproject lanceren voor de compostering van organisch afval op de Groendienst.
- Na een grondige studie van de transversale werkgroep het project van compostsite concreet uitvoeren in het kader van de heraanleg van de groene ruimte achter het ACU. Rekening houden met en anticiperen op de menselijke aspecten, de mogelijke hinder en het beheer van het terrein. De juridische belemmeringen voor de oprichting ervan wegwerken. De compostsite dimensioneren op basis van een inventaris van het organisch afval dat in het ACU geproduceerd wordt en het groenafval afkomstig van het onderhoud van de omgeving van het terrein, rekening houdend met de seizoensgebonden afvalproductie.
- Beheerders van de compostsite in het ACU aanduiden en opleiden (eventueel met ondersteuning van een compostgids).
- Het schoonmaakpersoneel informeren over het nieuwe afvalbeheer van de keukentjes.
- Een terugkerende communicatiecampagne over het project en het sorteren van composteerbaar afval voorzien.
- Het geproduceerde compost valoriseren in de omgeving van het ACU of in de buurt, of bij gebrek via andere alternatieven (Groendienst, ICPP, moestuiniers (onder voorbehoud van de wetgeving), enz.).

⁵³ Op mondiale schaal slaan de venen 1,4 Gt koolstof op, wat overeenkomt met 3/4e van het atmosferisch koolstof. De ontginning van deze koolstofbronnen veroorzaakt een vrijlating van het koolstof dat historisch opgeslagen was in de turf, maar ook een verlies van de specifieke biodiversiteit. (Bron: <https://insu.hal.science/insu-00321655>)

→ Actie 2.2: Het organisch afval dat geproduceerd wordt door alle gemeentelijke terreinen lokaal composteren.

- Na analyse van de haalbaarheid en de relevantie een of meerdere compostsites oprichten bestemd voor het organisch afval dat geproduceerd wordt door de andere gemeentelijke terreinen (Operationeel Centrum Stalle, kinderdagverblijven, bibliotheken, CCU, scholen, enz.).

Doelstelling 3: De wegmaterialen, het meubilair en de voorzieningen die hun levens einde bereikt hebben of niet gebruikt worden valoriseren.

 De volgende acties vloeien voort uit voorstellen van de ambtenaars tijdens de workshops rond het KAP.

→ Actie 3.1: De valorisatie van de ongebruikte wegmaterialen voortzetten.

Dit kan betrekking hebben op de opgeslagen en ongebruikte materialen zoals straatstenen, kantstenen, paaltjes, metalen stangen van verkeersborden, grind, banken, enz. Momenteel is er heel wat wegmateriaal (bijvoorbeeld straatstenen en kantstenen in natuursteen) opgeslagen in de gemeentelijke opslagplaats. Dit kan een tweede leven krijgen in andere heraanlegprojecten (bijvoorbeeld door de Wegendienst, de Groendienst en de Milieudienst) of verkocht worden aan burgers. Dit materiaal kan daadwerkelijk gevaloriseerd worden door burgercollectieven voor projecten zoals moestuinen, kruidenspiralen, tuinen, diverse kleine bouwwerken, enz.

- De huidige ongebruikte materialen die gevaloriseerd kunnen worden oplijsten, rekening houdend met de wetgevende, logistieke en praktische aspecten.
- De invoering van een herverdelingsysteem bestuderen (naar het voorbeeld van het haksel op de Groendienst, zie fiche ZW3).

→ Actie 3.2: Het ongebruikte meubilair en de ongebruikte voorzieningen beter valoriseren.

Dit kan betrekking hebben op materiaal zoals bureaus, stoelen, kleine kantoorbodigheden, enz. Dit materiaal kan een tweede leven krijgen bij de inrichting van nieuwe kantoren (al het geval in het Operationeel Centrum van Ukkel bijvoorbeeld) of bij burgercollectieven, verenigingen, scholen en actoren van de circulaire economie. Indien het niet rechtstreeks hergebruikt kan worden, kan het omgevormd worden door upcyclingbedrijven.

- Er moeten twee actiepijlers geïntegreerd worden:
 - Het ongebruikte materiaal dat al opgeslagen is in de verschillende gemeentebouwen valoriseren;
 - Anticiperen op de vernieuwing van meubilair en voorzieningen waarvan de gemeente afstand wil doen, bijvoorbeeld bij werken, verhuizing, enz.
- In de twee gevallen:
 - Moet er vooraf een haalbaarheidsstudie verricht worden: het huidige ongebruikte materiaal waarvan de gemeente afstand wil doen en dat gevaloriseerd kan worden oplijsten;
 - Moet de invoering van een schenkingssysteem en/of de opmaak van een overeenkomst bestudeerd worden, rekening houdend met de wetgevende, logistieke en praktische aspecten (opslag, afhaling, permanentie);
 - Moeten de actoren van de circulaire economie of andere lokale actoren die interesse kunnen hebben om dit materiaal te hergebruiken geïdentificeerd worden en moet erover gecommuniceerd worden.

→ Actie 3.3: Het ongebruikte computermateriaal beter valoriseren.

Deze actie, die samenhangt met fiche DS2 over de digitale soberheid, heeft betrekking op al het computermateriaal (computers, aanvullende benodigdheden (muis, toetsenbord, schermen), printers, tablets, vaste en mobiele telefoons, servers, enz.) dat om verschillende redenen niet gebruikt wordt (bijvoorbeeld niet meer geschikt, kleine herstellingen nodig).

Dit materiaal kan een tweede leven krijgen, meer bepaald bij burgercollectieven en kansarme doelgroepen, bijvoorbeeld in samenwerking met het OCMW. Indien dit materiaal grotere herstellingen vereist, moet de voorkeur gegeven worden aan de actoren van de sociale economie.

- Vooraf moet het computermateriaal gesorteerd worden:
 - Dat hersteld (update, herstelling, reconditionering) en rechtstreeks hergebruikt kan worden, eventueel voor andere doelgroepen;
 - Dat zwaardere herstellingen vereist (voor actoren van de sociale economie of upcycling).
- De mogelijkheden tot synergie met het OCMW bestuderen voor het afgeschreven materiaal of zelfs de mogelijkheid om kansarme gezinnen er gebruik van te laten maken.
- De invoering van een overeenkomst of een schenkingsstelsel van het niet-functionele computermateriaal aan organisaties die het hergebruiken/reconditioneren bestuderen.

Doelstelling 4: Een zero afval initiatief aannemen in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.

→ Actie 4.1: Zero afval promoten in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.

Het is de bedoeling om:

- De milieuclausules in verband met afval in de bestekken te versterken (zie fiche EA3).
- De zero afval projecten in de scholen te ondersteunen en op te waarderen.
- De gewestelijke initiatieven en hulpmiddelen (Eco-Schools, zero afval gids en pedagogische tools, aanbod voor de begeleiding en ondersteuning van projecten, facilitatoren, ...) en de goede praktijken te promoten.

Doelstelling 5: Streven naar zero afval gemeentelijke evenementen.

Ambitie 2030: 100 % van de gemeentelijke evenementen neemt een zero afval initiatief aan.

Deze acties hebben betrekking op zowel de externe (bestemd voor het publiek) als de interne gemeentelijke evenementen (voor de ambtenaars). Deze acties moeten gepaard gaan van informatie en sensibilisering om de aansluiting erbij door de deelnemers aan de evenementen te stimuleren. Zie fiche EV1 voor meer info.

→ Actie 5.1: De afvalproductie voorkomen tijdens de gemeentelijke evenementen.

- Overeenkomstig Brudalex 2.0 het gebruik van verpakkingen en plastic voor eenmalig of kortstondig gebruik voor dranken en voedingsmiddelen stopzetten.⁵⁴
- Herbruikbaar vaatwerk aankopen of huren voor de evenementen, meer bepaald herbruikbare bekertjes ter vervanging van de bekertjes voor eenmalig gebruik.
- Een gratis toegang tot leidingwater aanbieden bij elk evenement (er werd al een reflectie opgestart) en de deelnemers aansporen om hun drinkbus mee te brengen.

⁵⁴ Het is voor een openbare entiteit in het kader van haar eigen activiteiten en tevens in het kader van door haar georganiseerde evenementen verboden:

1. Dranken te schenken in cateringmateriaal voor eenmalig gebruik, met uitzondering van verpakkingen van wijn en sterkedranken;
2. Bereide voedingsmiddelen aan te bieden in cateringmateriaal voor eenmalig gebruik;
3. Water ander dan leidingwater te schenken.

Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur

Zero waste

ZW2

- De goede praktijken verspreiden bij de diensten die evenementen organiseren.

→ Actie 5.2: Het afval dat tijdens de gemeentelijke evenementen geproduceerd wordt valoriseren.

- Budget voorzien voor mobiele sorteereilanden die bij elk evenement gebruikt kunnen worden. Deze voorzieningen zouden ter beschikking gesteld kunnen worden door de Uitleendienst.
- De invoering van de valorisatie van het organisch afval dat geproduceerd wordt tijdens de evenementen bestuderen.
- De goede praktijken verspreiden bij de diensten die evenementen organiseren.

ZW3: Het hergebruik van het groenafval voortzetten

Vaststelling

De gemeente Ukkel hanteert al enkele jaren steeds meer een gedifferentieerd beheer van haar groene ruimtes om onder andere haar groenafval te beperken en te hergebruiken: zacht snoeien, minder maaien, mulching, aankoop van tweejarige of vaste planten in plaats van eenjarige planten, enz. Deze wens werd voortgezet met de deelname aan het Koolstofproject, dat Ukkel, Anderlecht, Sint-Gillis, Sint-Pieters-Woluwe, Brussel Mobiliteit en de ULB verenigt en een financiering van INNOVIRIS kreeg in het kader van het programma "Experimental Platform 2021-2023".

Dankzij dit project kon geëxperimenteerd worden met het mulchen van de grasperken van de begraafplaats van Verrewinkel, het optimaliseren van het gemeenschappelijk gebruik van gemeentelijk haksel afkomstig van het snoeien van de kleine takken, de opwaardering van het ruw hout en de oprichting van een mesocompost⁵⁵ van gemeentelijk groenafval. De mesocompost van de gemeente Ukkel op de begraafplaats van Sint-Gillis heeft een capaciteit tot 130 ton/jaar.

De acties in deze fiche zijn gebaseerd op de opgedane ervaring via het Koolstofproject en hebben als doel deze dynamiek voort te zetten om de reeds opgestarte praktijken om het gemeentelijk groenafval te beperken en te hergebruiken te verfijnen en te verankeren.

Doelstellingen en ambities

Algemene ambitie: 100 % van het groenafval afkomstig van de gemeentelijke groene ruimtes⁵⁶ en het ruw hout valoriseren wanneer de valorisatie mogelijk is.

Doelstelling 1: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de gemeentelijke groene ruimtes op het grondgebied van Ukkel hergebruiken.

Ambitie 2025:

100 % van de gesnoeide takken van hagen/struiken van de Groendienst wordt gehakseld en gevaloriseerd.

120 ton gecomposteerd groenafval per jaar en productie van een kwalitatieve compost die strategisch gebruikt wordt.

Ambitie 2030:

Mulchen van 100 % van de grasperken die gemulcht kunnen worden.

Een stabiele inkomende voorraad haksel van 200 m³ bewaren.

150 ton gecomposteerd groenafval per jaar.

Doelstelling 2: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de bomen in de groene ruimtes en op de weg valoriseren.

Ambitie 2025:

100 % van het valoriseerbaar ruw hout wordt gevaloriseerd tot stadsmeubilair.

Experimenteren met verschillende oplossingen om de dode bladeren te valoriseren.

Ambitie 2030: Valorisatie van minstens de stroom dode bladeren onder de vervuilingdrempels.

⁵⁵ De gemeentelijke mesocompost komt overeen met de composteerschaal van de gemeentes, met een verwerkingscapaciteit van 25 tot 1.000 ton groenafval per jaar. Zo ligt hij tussen de schaal van de wijkcompost (5 ton/jaar) en de industriële compost (meer dan 1.000 ton/jaar).

⁵⁶ Zie bijlage 3: Samenvatting van de oorspronkelijke toestand (2020) en van de becijferde ambities (2025 en 2030).

Actietype

- Betreft het bestuur Betreft het grondgebied
- Verzachting (scope 1 & 2) Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de gemeentelijke groene ruimtes op het grondgebied van Ukkel hergebruiken.

- Actie 1.1: Het mulchen veralgemenen in de gemeentelijke groene ruimtes die zich ertoe lenen.
- Actie 1.2: De valorisatie van het haksel afkomstig van het snoeien van hagen systematiseren.
- Actie 1.3: De gemeentelijke mesocompost duurzaam maken.

Doelstelling 2: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de bomen in de groene ruimtes en op de weg valoriseren.

- Actie 2.1: Het onderhoud van de bomen optimaliseren om het voortbestaan ervan te garanderen.
- Actie 2.2: Het valoriseerbaar ruw hout valoriseren, meer bepaald tot stadsmeubilair.
- Actie 2.3: Het hergebruik van de dode bladeren in de groene ruimtes voortzetten.
- Actie 2.4: De dode bladeren op de weg valoriseren.

Aanstuurders van de actie & partners

- Aansturende gemeentediensten: Groendienst, Milieu
- Partnergemeentediensten: Reinheid, Sport, Overlijdens, Grondregie
- Gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven
- Partnergemeentes, Leefmilieu Brussel, Centre d'écologie urbaine
- Potentiële toekomstige partners: OCMW, politie, privésnoeiers, firma aangesteld voor het onderhoud van bepaalde gemeentelijke groene ruimtes, ICPP
- Andere partners: facilitator bioafval voor professionals van het gewest, gespecialiseerde vzw's

Voor wie

- Ukkelaars, inwoners in de buurt
- Begunstigden van schenkingen van compost en haksel

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Volume hergebruikt groenafval
- Volume compost geproduceerd door de gemeentelijke mesocompost

Verwachte gevolgen:

- Minder groenafval geproduceerd in de gemeentelijke groene ruimtes en geëxporteerd
- Opslag van het koolstof vevat in het compost
- Opslag van het koolstof in de bodem (via de uitspreiding en de rotatie van de bodembedekking)
- Minder uitstoot van broeikasgassen die gepaard gaat met het transport en de uitvoer van het afval

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Betere kwaliteit van de bodem dankzij het compost en de rotatie van types bodembedekking
- Betere luchtkwaliteit en lokaal minder blootstelling aan het lawaai dat gepaard gaat met de vrachtwagens die het afval wegvoeren
- Bescherming van de biodiversiteit (meer bepaald via de bloemenweiden)

- Economisch (voor de gemeente): minder kosten voor de uitvoer van groenafval, minder tijd nodig voor het onderhoud van de groene ruimtes en minder kosten voor de aankoop van teelaarde.
- Economisch (voor de actoren op het grondgebied): mogelijke opstart van lokale valorisatie-activiteiten (van het ruw hout bijvoorbeeld), ontwikkeling van netwerken van "circulaire" actoren.
- Sociaal: opwaardering van niet echt aantrekkelijke en laaggekwalificeerde functieprofielen, capacitatie van de "groene" beroepen voor de logica en de voorzieningen van circulair beheer van groenafval, ontwikkeling van nieuwe competenties (mesocompost), zagen van ruw hout, schenking van haksel.

Stappenplan

Algemene ambitie: 100 % van het groenafval afkomstig van de gemeentelijke groene ruimtes⁵⁷ en het ruw hout valoriseren wanneer de valorisatie mogelijk is.

Doelstelling 1: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de gemeentelijke groene ruimtes op het grondgebied van Ukkel hergebruiken.

→ **Actie 1.1: Het mulchen⁵⁸ veralgemenen in de gemeentelijke groene ruimtes die zich ertoe lenen.**

Ambitie 2030: Mulchen van 100 % van de grasperken die gemulcht kunnen worden.

- De gemaaide oppervlakken verminderen door de voorkeur te geven aan de andere beheersvormen (bloemenweiden, schrale weiden, vaste planten, enz.).
- Een diagnose opstellen om de grasoppervlakken te bepalen die gemulcht kunnen worden, alsook de grasperken die twee keer per jaar (gedeeltelijk) gemaaid kunnen worden.
- Niet terugkeren naar conventioneel maaien op de grasperken die al gemulcht worden.
- Het aandeel mulchgrasmaaiers in de vloot van de grasmaaiers van de gemeente vergroten.
- Het aandeel gemulchte grasperken vergroten, meer bepaald op de begraafplaatsen.

→ **Actie 1.2: De valorisatie van het haksel afkomstig van het snoeien van hagen systematiseren.**

Ambitie 2025: 100 % van de gesnoeide takken van hagen/struiken van de Groendienst wordt gehakseld en gevaloriseerd.

Ambitie 2030: Een stabiele inkomende voorraad haksel van 200 m³ bewaren om de interne behoeften van de gemeente en die van de gemeentelijke collectieve projecten te verzekeren. De ambitie van 2025 voortzetten.

- Een diagnose van het aantal meter gesnoeide hagen op het gemeentelijk grondgebied opstellen.
- Het hakselen van de gesnoeide takken van struiken voortzetten.
- Het haksel gebruiken voor:
 - Het beheer van de gemeentelijke groene ruimtes, idealiter in de onderhouden groene ruimte of in de buurt ervan (inclusief boomspiegels), met een jaarlijkse rotatie van de types bodembedekking (haksel, dode bladeren, blootlegging), met uitzondering van de bloemperken die beheerd worden om de bestuivende insecten te bevorderen (bijvoorbeeld in de wijk Vergeet-mij-nietjes⁵⁹). Een cartografietool creëren voor de opvolging van het gebruik van het haksel;
 - De gemeentelijke mesocompost;

⁵⁷ Zie bijlage 3: Samenvatting van de oorspronkelijke toestand (2020) en van de becijferde ambities (2025 en 2030).

⁵⁸ Mulchen bestaat erin het gras te maaien zonder het maaiafval op te rapen. Het gras dat ter plaatse blijft liggen vormt een natuurlijke meststof voor de bodem. Het beschermt de bodem ook tegen een te snelle verdamping van de vochtigheid, waardoor de behoeften aan begieting dalen en hij beschermd wordt tegen droogte.

⁵⁹ Via het project "Vlindereffect voor de bijen", gefinancierd door Leefmilieu Brussel, werd een specifiek beheerplan voor deze zone uitgewerkt.

- De herverdeling als schenking aan de collectieve projecten en aan de Ukkelaars (waaronder collectieve moestuinen en composten);
- De takken ter plaatse hakselen, het haksel ter plaatse of in de buurt uitspreiden, het haksel herverdelen aan de collectieve composten, moestuinen en projecten in de buurt. Daardoor kunnen bovendien de transporttrajecten van het groenafval, meer bepaald voor het snoeien van hagen en struiken, en dus ook de uitstoot van broeikasgassen verminderd worden.
- Onder voorbehoud van de wettelijkheid ten aanzien van de afvalregelgeving het haksel afkomstig van privésnoeiwerken op het gemeentelijk grondgebied (of in de buurt) gratis in ontvangst nemen om de stroom van haksel te vergroten met het oog op een gemeenschappelijk gebruik (aangezien een deel vanaf 2023 gebruikt wordt voor de gemeentelijke compost).
- Oppervlaktebehoeften voor haksel integreren in het heraanlegplan van de Groendienst.

→ Actie 1.3: De gemeentelijke mesocompost duurzaam maken.

Ambitie 2025: 120 ton gecomposteerd groenafval per jaar en productie van een kwalitatieve compost die strategisch gebruikt wordt.

Ambitie 2030: 150 ton gecomposteerd groenafval per jaar.

- Het volgende bestendigen:
 - Het composteren van het groenafval en deze praktijken verankeren in de gemeentelijke werking (opleiding van beheerders, omkering, begieten, beoordeling van de rijpheid, opvolging van de vervuilingsgraad, beheer van het percolaat, uitstrooiestrategie, ...).
 - Het initiatief van delen van de machines die nodig zijn voor het beheer van de compost met de partnergemeentes⁶⁰ en de terbeschikkingstelling van het terrein op de begraafplaats van Sint-Gillis.
 - De rol van coördinator verantwoordelijk voor het beheer van het groenafval.
- Een gebruiksstrategie van het rijp compost ontwikkelen: uitstrooien op verschillende locaties in de loop der jaren, over een redelijke dikte. Een interactieve cartografietool creëren voor de uitstrooiing van het compost.
- Het beheer van de sportterreinen (Sportdienst) integreren in het initiatief. Het bestendigen/uitbreiden naar alle begraafplaatsen (dienst Overlijdens).
- Op basis van de veralgemening van het initiatief de beheercapaciteit van het terrein vergroten en desgevallend een tweede terrein identificeren (de oppervlaktebehoeften integreren in het heraanlegplan van de Groendienst).
- Onder voorbehoud van de wettelijkheid ten aanzien van de afvalregelgeving het compost gratis herverdelen aan de Ukkelse aanvragers en in geval van overschot aan de groentetelers in de buurt van de gemeente.

Doelstelling 2: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de bomen in de groene ruimtes en op de weg valoriseren.

→ Actie 2.1: Het onderhoud van de bomen optimaliseren om het voortbestaan ervan te garanderen.

- De inspanning van minder snoeien voortzetten dankzij zachte snoei en vormsnoei.
- Voor de nieuw geplante bomen de keuze verfijnen van de soorten die aangepast zijn aan de klimaatveranderingen en die minder snoeiwerk vereisen.
- Om het overleven van de nieuw geplante bomen te verzekeren de voorkeur geven aan een kleinere omtrek (bijvoorbeeld 10-12 cm) en zich verplaatsen om vroeg genoeg in het jaar in de boomkwekerij de

⁶⁰ De drie machines die nodig zijn voor het beheer van de compost worden hoogstens een keer per week gebruikt. In een streven naar eenvoud en financiële besparingen werd een samenwerking opgezet met de gemeentes Sint-Gillis en Sint-Pieters-Woluwe, aan de hand van een overeenkomst, om het gebruik van deze machines te delen (elke gemeente heeft er een aangekocht).

door de gemeente aanbevolen soorten te kiezen (en zich dus te verzekeren van de best gegroeide en stevigste bomen).

- De cartografie van het gemeentelijk bomenerfgoed afronden (project Impact-U⁶¹).
- Het gepland beheer van de snoei-interventies verbeteren rekening houdend met de boomsoort, zijn leeftijd, de laatste snoeibeurt, de beplantingsdichtheid, de aanwezigheid van achteruitbouwstroken, de vragen van de inwoners, enz., op basis van de cartografie.

→ Actie 2.2: Het valoriseerbaar ruw hout valoriseren, meer bepaald tot stadsmeubilair.

Ambitie 2025: 100 % van het valoriseerbaar ruw hout wordt gevaloriseerd tot stadsmeubilair.

- Diagnose: via een cartografiETOOL de zones en actoren identificeren die op korte/middellange termijn meubilair (nieuw of te vervangen) nodig hebben en een planningssysteem invoeren. Voorbeelden: openbare ruimtes (de behoeften van de buurtbewoners en gebruikers bestuderen), scholen, kinderdagverblijven, OCMW, socialehuisvestingsmaatschappijen, collectieve moestuinen.
- In het heraanlegplan van de Groendienst een logistiek voorzien en de knowhow in verband met de valorisatie van het ruw hout integreren in een visie van duurzaamheid van het initiatief (opslag- en droogruimte van de houten planken, opleiding van de arbeiders/snoeiers rond het ontwerp van het meubilair, enz.).
- Andere valorisatiepistes van het hout dat niet gehakseld of tot stadsmeubilair omgevormd kan worden bestuderen door zich te inspireren op bestaande initiatieven (zie bijlage 5), bijvoorbeeld: de gedeeltelijke voeding van een houtketel op de Groendienst, klein gereedschap in hout, kunstwerken.

→ Actie 2.3: Het hergebruik van de dode bladeren in de groene ruimtes voortzetten.

- De verplaatsing van de bladeren onder de bomengroepen in de parken voortzetten.
- Indien mogelijk de voorkeur geven aan bladharken (geen energieverbruik) of het gebruik van elektrische bladblazers (al aan de gang). Een belangrijk bijkomend voordeel is de vermindering van het lawaai.
- De bladeren die in bepaalde openbare ruimtes opgeraapt moeten worden composteren.

→ Actie 2.4: De dode bladeren op de weg valoriseren.

Ambitie 2025: Experimenteren met verschillende oplossingen om de dode bladeren te valoriseren.

Ambitie 2030: Valorisatie van minstens de stroom dode bladeren onder de vervuilingdrempels.

- Oplossingen voor de vermindering van de vervuiling van de dode bladeren en de valorisatie ervan bestuderen en uitproberen op basis van de beoordeling van de actie van het Natuurplan.
- Het proces van het oprapen van de dode bladeren verbeteren om het risico op vervuiling van deze stroom te verkleinen en de mogelijkheden tot valorisatie van deze hulpbronnen te vergroten.

Voor meer details: zie bijlage 4.

⁶¹ Project Impact-U gesubsidieerd door Leefmilieu Brussel: inventaris van het gemeentelijk bomenerfgoed van Ukkel met meerdere criteria.

Klimaatactieprogramma van het OCMW

Context

De strijd tegen de klimaatopwarming is een fundamentele uitdaging voor het voortbestaan van onze planeet. Europa heeft zich ertoe verbonden de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met 55 % te doen dalen ten opzichte van 1990 en de Europese economie tegen 2050 koolstofarm te maken, overeenkomstig de bepalingen van de akkoorden van Parijs.

Het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP) legt de doelstellingen van het energie- en klimaatbeleid van België vast voor de periode 2021-2030. Het plan stelt ook de langetermijnstrategie voor om de uitstoot van broeikasgassen te doen dalen, zoals de akkoorden van Parijs voorzien.

De gemeente Ukkel heeft zich de doelstelling gegeven om een Klimaatactieprogramma in te voeren, met de steun van Leefmilieu Brussel. Het omvat een reeks acties verdeeld per thema om de uitstoot van broeikasgassen van het grondgebied en van het bestuur te doen dalen en het grondgebied aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering, in een geest van sociale rechtvaardigheid.

Het OCMW sluit volledig aan op deze geest en draagt actief bij aan deze collectieve inspanning. Een aantal acties om de uitstoot van broeikasgassen van het OCMW te doen dalen wordt al uitgevoerd, met bijvoorbeeld de sensibilisering van het personeel, de isolatie van het gebouw van het OCMW en maatregelen die wandelen, fietsen en het openbaar vervoer stimuleren. Deze actiefiche stelt doelstellingen en acties voor om een stap verder te gaan, in samenwerking en in synergie met de gemeente maar ook met de steun van Leefmilieu Brussel. Een aantal van deze acties zou immers subsidies kunnen krijgen in het kader van de gewestelijke projectoproep "Klimaatactie".

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Het personeel van het OCMW sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen.

Ambitie 2030: 100 % van het personeel van het OCMW heeft deelgenomen aan een Klimaatfresco.

Ambitie 2030: 100 % van het personeel van het OCMW heeft deelgenomen aan een Digitaal Fresco.

Doelstelling 2: Het energieverbruik van de gebouwen van het OCMW doen dalen en sensibiliseren voor energiebesparingen.

Doelstelling 3: De professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken.

Ambitie 2030: Minstens 40 % van de vloot van het OCMW is elektrisch.

Doelstelling 4: De decarbonisatie van het woon-werkverkeer van het personeel van het OCMW begeleiden.

Doelstelling 5: De milieuclausules in de overheidsopdrachten van het OCMW versterken en het personeel van het OCMW dat overheidsopdrachten indient opleiden.

Ambitie 2030: 100 % van de ambtenaars die overheidsopdrachten indienen is opgeleid rond de integratie van milieuclausules erin.

Ambitie 2030: 100 % van de offerteaanvragen gebruikt een bestek met duurzaamheidscriteria wanneer de opdracht zich ertoe leent.

Doelstelling 6: Het Good Food-label behalen voor de kantines van de tehuizen van het OCMW.

Ambitie 2028: Twee Good Food-vorkjes behalen voor de maaltijden die in de tehuizen aangeboden worden.

Doelstelling 7: Meewerken aan de ontwikkeling van stadslandbouw.

Ambitie 2025: Een moestuinsite beheerd door het OCMW aanleggen.

Doelstelling 8: Zich aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering.

Actietype

Betreft het bestuur

Betreft het grondgebied

Verzwakking

Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het personeel van het OCMW sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen.

- Actie 1.1: De coördinatrice KAP/Mobiliteit opleiden om het Klimaatfresco en het Digitale Fresco te begeleiden.
- Actie 1.2: Alle ambtenaars van het OCMW doen deelnemen aan het Klimaatfresco en het Digitale Fresco.
- Actie 1.3: De ambtenaars van het OCMW sensibiliseren voor de thema's in verband met het klimaat.
- Actie 1.4: De ambtenaars van het OCMW informeren over de wettelijke verplichtingen inzake klimaat die gelden voor het bestuur.
- Actie 1.5: De nieuwe medewerkers informeren over het Klimaatactieprogramma van het OCMW tijdens de "Welcome Day".

Doelstelling 2: Het energieverbruik van de gebouwen van het OCMW doen dalen en sensibiliseren voor energiebesparingen.

- Actie 2.1: De administratieve diensten van het OCMW centraliseren in een gebouw met hoge energieprestaties.
- Actie 2.2: Energierenovatiewerken verrichten in het centrale gebouw van het OCMW.
- Actie 2.3: Energierenovatiewerken verrichten in alle gebouwen van het OCMW.
- Actie 2.4: De personeelsleden sensibiliseren voor de dagelijkse handelingen van energiezuinigheid.

Doelstelling 3: De professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken.

- Actie 3.1: Het gebruik van de persoonlijke voertuigen verminderen tijdens professionele verplaatsingen.
- Actie 3.2: Het wagenpark van het OCMW koolstofarm maken.

Doelstelling 4: De decarbonisatie van het woon-werkverkeer van het personeel van het OCMW begeleiden.

- Actie 4.1: Wandelen opwaarderen door een financiële stimulans aan te bieden, inclusief voor de mensen die in een straal van minder dan 1 km wonen.
- Actie 4.2: De zachte mobiliteit bevorderen in uitzonderlijke situaties.
- Actie 4.3: Via het intranet een efficiënt carpoolsysteem organiseren.
- Actie 4.4: Telewerk stimuleren.
- Actie 4.5: Het personeel sensibiliseren voor de zachte mobiliteit.
- Actie 4.6: De nieuwe medewerkers informeren over de financiële stimulansen voor de zachte mobiliteit tijdens de "Welcome Day".

Doelstelling 5: De milieuclausules in de overheidsopdrachten van het OCMW versterken en het personeel van het OCMW dat overheidsopdrachten indient opleiden.

- Actie 5.1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken voor en opleiden over de kwestie van de behoefte, de klimaat- en milieu-impact van de aankopen en de goede praktijken bij de opmaak van bestekken.
- Actie 5.2: Een stand van zaken van de verschillende opdrachten en aankopen opstellen en een methodologisch kader bepalen voorafgaand aan elke offerteaanvraag of aankoop.
- Actie 5.3: De invoeging van duurzame clausules (milieukundige, maatschappelijke, ethische, ...) in de overheidsopdrachten en bij aankopen in het algemeen bevestigen en regelmatig een balans opmaken.

Doelstelling 6: Het Good Food-label behalen voor de kantines van de tehuizen van het OCMW.

→ Actie 6.1: De procedure voor het behalen van het Good Food-label voor de kantines van de tehuizen opstarten.

Doelstelling 7: Meewerken aan de ontwikkeling van stadslandbouw.

→ Actie 7.1: Een stadsmoestuin aanleggen op de berm van de parking van het OCMW.

→ Actie 7.2: Animatie over stadslandbouw en duurzame voeding aanbieden.

Doelstelling 8: Zich aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering.

→ Actie 8.1: Het water van het bufferbekken van het centraal gebouw van het OCMW benutten.

→ Actie 8.2: Het geïntegreerd of alternatief regenwaterbeheer integreren in alle soorten werken en inrichtingen.

→ Actie 8.3: De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen.

Aanstuurders van de actie & partners

- Coördinatrices van het KAP van het OCMW en de gemeente
- Betrokken diensten van het OCMW: Erfgoed, Algemene Zaken, Home Brugmann, Domein Neckersgat
- Partnergemeentediensten: Vervoer, Groen, Opdrachtcentrale, Milieu

Voor wie

- Personeel van het OCMW
- De bewoners van de tehuizen
- Begunstigden van het OCMW

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal personeelsleden van het OCMW dat deelgenomen heeft aan het Klimaatfresco en het Digitale Fresco
- Aantal nieuwe medewerkers dat geïnformeerd werd over de acties die het OCMW voert ten voordele van het klimaat
- Aantal ambtenaars die overheidsopdrachten indienen dat opgeleid is rond de integratie van milieuclausules
- Aantal overheidsopdrachten met milieuclausules in
- Energie- en waterbesparingen dankzij de werken aan het gebouw van het OCMW en de zuinigheidsacties
- Aantal personen dat gebruikmaakt van de diensten van de Energiecel
- Aantal projecten van geïntegreerd of alternatief regenwaterbeheer
- Aantal aangelegde stadsmoestuinen
- Aantal georganiseerde kookworkshops en animaties over duurzame voeding
- Aantal behaalde Good Food-vorkjes in de tehuizen
- Aantal ambtenaars dat regelmatig de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven gebruikt voor zijn woon-werkverkeer, weerspiegeld door het aantal tegemoetkomingen in de reiskosten voor het woon-werkverkeer (openbaar vervoer, voetgangers en fietsers)
- Gebruiksgraad van de verschillende wijzen voor de professionele verplaatsingen: openbaar vervoer, fiets, wandelen, auto, enz.

- Kenmerken van de vloot: aantal gedeelde, elektrische, thermische voertuigen, elektrische bakfietsen, elektrische fietsen, enz.

Verwachte gevolgen:

- Bewustzijn voor de klimaat- en milieu-uitdagingen van het personeel van het OCMW, wat de integratie van de klimaatdoelstellingen in zijn functie en opdrachten bevordert
- Minder aankopen dankzij het gedeeld gebruik, de huur en de langere levensduur, waardoor de koolstofvoetafdruk van de aankopen verkleind kan worden
- Kleinere koolstofvoetafdruk voor de aankoop van consumptiegoederen en diensten
- Stijging van de verkochte lokale producten en diensten

- Kleinere koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met het energie- en waterverbruik van alle gebouwen van het OCMW
- Minder energieverbruik van de personen die gebruikmaken van de diensten van de Energiecel

- Lagere kwetsbaarheid voor overstromingen dankzij de projecten van geïntegreerd of alternatief regenwaterbeheer

- Grotere voedselproductie, meer autoconsumptie, betere voedselonafhankelijkheid op het grondgebied en kleinere koolstofvoetafdruk die gepaard gaat met het transport van de groenten en het fruit

- Kleinere koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de maaltijden die geconsumeerd worden in de tehuizen en eventueel in de andere kantines van het OCMW (kinderdagverblijf en Cité)
- Minder gebruik van de thermische voertuigen en meer gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor professionele verplaatsingen
- Kleinere koolstofvoetafdruk door de professionele verplaatsingen

- Toename van het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor het woon-werkverkeer
- Daling van de koolstofvoetafdruk door het woon-werkverkeer

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Steun aan de lokale ketens van hergebruik, huur, recyclage, energierenovatie en behoud van de lokale werkgelegenheid
- Besparingen dankzij de daling van de energiefacturen en verbetering van het binnencomfort van het gebouw van het OCMW
- Bescherming van de terreinen tegen verstedelijking en verharding dankzij de aanleg van moestuinpercelen en ontmoetingsplekken, wat de sociale banden en de gezelligheid bevordert
- Voordelen die gepaard gaan met voeding met hoge nutritionele kwaliteit voor de gezondheid
- Bescherming van de biodiversiteit
- Bevordering van de korte ketens en eerlijke verloning voor de producenten
- Budgettaire besparingen door de daling van het aantal motorvoertuigen dat door het OCMW aangekocht wordt en van de verbruikte brandstof
- Bijdrage aan de verbetering van de luchtkwaliteit, aan minder lawaai door het verkeer, aan de verbetering van de verkeersveiligheid en aan de leefomgeving van de buurtbewoners
- Vlottere toegang tot de mobiliteitspraktijken die de fysieke en mentale gezondheid bevorderen

Stappenplan

Voorafgaand: Om schaalvoordelen te verwezenlijken willen de gemeente en het OCMW hun samenwerkingen versterken en zo veel mogelijk synergieën ontwikkelen bij de uitvoering van acties om de rechtstreekse en onrechtstreekse uitstoot van broeikasgassen van de twee besturen en van het grondgebied van Ukkel te doen dalen.

De ambtenaars belast met de coördinatie van het Klimaatactieprogramma van de gemeente en het OCMW zijn door de transversale aard van hun opdrachten bevoorrechte tussenpersonen hiervoor, meer bepaald voor gezamenlijke of aanvullende thema's of acties (duurzaamheid van de overheidsopdrachten, bedrijfsvervoerplan, duurzaamheid van de kantines, ...). Net als de facilitators beschikken de coördinatoren van het KAP ook over kennis en vaardigheden waarmee de nodige transversale werkwijzen voor de goede uitvoering van de acties, de planning, de opvolging en de bestendiging ervan geïmplementeerd kunnen worden.

Deze synergieën krijgen overigens zin in de voorbereidingsacties (opleiding van ambtenaars, terbeschikkingstelling van hulpmiddelen, delen van goede praktijken, ...), in de aansluiting en de hefboomen voor de verandering (interne sensibilisering of naar het publiek) en in de concrete uitwerking van acties op het terrein of in de gebouwen.

Doelstelling 1: Het personeel van het OCMW sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen.

Ambitie 2030: 100 % van het personeel van het OCMW heeft deelgenomen aan een Klimaatfresco.

Ambitie 2030: 100 % van het personeel van het OCMW heeft deelgenomen aan een Digitaal Fresco.

→ Actie 1.1: De coördinatrice KAP/Mobiliteit opleiden om het Klimaatfresco en het Digitale Fresco te begeleiden.

Het Klimaatfresco is een neutrale en objectieve tool. Het steunt op de gegevens van de wetenschappelijke rapporten van het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), waarvan de aanbevelingen de politieke en economische beslissingen op wereldvlak sturen.

De workshop duurt 3 uur en zet de collectieve intelligentie in werking om de deelnemers te sensibiliseren voor de klimaatuitdagingen. Dankzij de speelse en pedagogische aanpak kan iedereen zich het onderwerp van de klimaatverandering eigen maken en wordt een top-down overdracht van de kennis voorkomen. Tijdens de workshop zoeken de deelnemers oorzakelijke verbanden en behandelen ze de klimaatuitdagingen in hun geheel.

Zonder een schuldgevoel te geven en door een gedeeld begrip van de werkingsmechanismen verbindt het fresco de individuen in een constructieve uitwisseling. Na de workshop zijn de deelnemers gemotiveerd en in staat om op hun niveau actie te ondernemen.

Het Digitale Fresco is een collaboratieve workshop van een halve dag met een gelijkaardige pedagogie aan het Klimaatfresco. Het is de bedoeling om de deelnemers te sensibiliseren voor en op te leiden over de milieu-uitdagingen van de digitale wereld.

De workshop strekt ertoe de grote lijnen uit te leggen van de acties die uitgevoerd moeten worden om te evolueren naar duurzamere digitale technologie en discussies over het onderwerp op gang te brengen tussen de deelnemers. Deze workshop is een echte teambuilding en maakt het mogelijk samen te komen om samen te leren.

- De coördinatrice KAP/Mobiliteit opleiden rond de begeleiding van het Klimaatfresco en het Digitale Fresco zodat ze workshops voor het personeel van het OCMW kan begeleiden.

→ Actie 1.2: Alle ambtenaars van het OCMW doen deelnemen aan het Klimaatfresco en het Digitale Fresco.

- De tools van het Klimaatfresco en het Digitale Fresco gebruiken om het voltallige personeel van het OCMW (alle sites) te sensibiliseren. De debriefing is gericht op de verwachte professionele houdingen. In eerste instantie is de deelname vrijwillig en later zal ze verplicht worden. Elke nieuwe ambtenaar volgt het Klimaatfresco in zijn eerste jaar bij het OCMW.
- De mogelijkheid bestuderen om een gezamenlijke overheidsopdracht met de gemeente op te stellen om workshops aan te bieden aan de personeelsleden van het gemeentebestuur en het OCMW.
- Een samenvatting van de workshop maken en ze aan de deelnemers bezorgen. Ze vlot bereikbaar maken op het intranet.
- Een samenwerking opzetten met de Informaticedienst om nieuwe procedures, informatiecampagnes over de goede praktijken en een opvolging van de acties rond digitale soberheid in te voeren.

→ Actie 1.3: De ambtenaars van het OCMW sensibiliseren voor de verschillende thema's in verband met het klimaat.

- Een keer om de drie maanden een thematische infofiche over het klimaat via Infocom⁶² versturen naar alle personeelsleden (voorbeelden: het energieverbruik beperken, zero afval, het waterverbruik beperken, de klimaatimpact van de financiën). Deze omvat volledige informatie, nuttige links en concrete tips binnen het thema. Ze is vlot bereikbaar op het intranet via een nieuwe pagina Klimaat. Het is de bedoeling om te sensibiliseren en niet om keuzes op te leggen of zich te bemoeien met het privéleven van de ambtenaars.
- Samenwerken met de graficus om deze fiches zichtbaar en aantrekkelijk te maken in een aanplakkingsruimte die uitsluitend bestemd is voor het milieu en het klimaat. Deze ruimte in het gebouw van het OCMW is toegankelijk voor de personeelsleden en voor de begunstigden.
- Samenwerken met de gemeente om de tijdens het jaar voorgestelde thema's te definiëren en de inhoud te delen.

→ Actie 1.4: De ambtenaars van het OCMW informeren over de wettelijke verplichtingen inzake klimaat die gelden voor het bestuur

- De personeelsleden via Infocom informeren over de juridische actualiteit inzake klimaat. Het gaat hier om gerichte relevante informatie die samenhangt met de actualiteit.
- Dit nieuws ophangen in de aanplakkingsruimte die uitsluitend bestemd is voor het milieu en het klimaat.

→ Actie 1.5: De nieuwe medewerkers informeren over het Klimaatactieprogramma van het OCMW tijdens de "Welcome Day".

- Tijdens de "Welcome Days"⁶³ de door het OCMW gevoerde acties ten bate van het klimaat en de beschikbare hulpmiddelen op het intranet (thematische infofiches, klimaatnieuws) voorstellen.

⁶² Communicatiekanaal voor het personeel van het OCMW.

⁶³ Infodag voor de nieuwe ambtenaars over de werking van de diensten.

Doelstelling 2: Het energieverbruik van de gebouwen van het OCMW doen dalen en sensibiliseren voor energiebesparingen.

→ Actie 2.1: De administratieve diensten van het OCMW centraliseren in een gebouw met hoge energieprestaties.

- De haalbaarheid bestuderen om de administratieve diensten van het OCMW te centraliseren in het gebouw in de Egide Van Ophemstraat 3, momenteel Home Brugmann, dat gerenoveerd zal worden om te voldoen aan de eisen van een gebouw met hoge energieprestaties.

→ Actie 2.2: Energierenovatiewerken verrichten in het centrale gebouw van het OCMW.

- Voor het kantoorgebouw van het OCMW (Alsebergsesteenweg) zijn de prioritaire acties om het energieverbruik tegen 2025 te doen dalen de volgende:
 - De warmwaterleidingen buiten isoleren;
 - Het dak van het hoofdgebouw isoleren;
 - De koepels van de kelderverdieping en van de derde verdieping vervangen door drievoudige koepels met zonnebescherming;
 - De kapotte tl-lampen geleidelijk aan vervangen door leds;
 - De ramen van het centrale gebouw geleidelijk aan vervangen;
- De financiële en koolstofafschrijving⁶⁴ van elke renovatie berekenen.

→ Actie 2.3: Energierenovatiewerken verrichten in alle gebouwen van het OCMW.

- Een EPB-plaatsbeschrijving opstellen van alle private en openbare gebouwen van het OCMW: LOI (lokale opvanginitiatieven), Baby Halte, Cité de l'Enfance, kinderdagverblijf Asselbergs (wettelijke verplichting van het LKEP⁶⁵), enz.
- Bij zware renovaties van gebouwen de nodige werken verrichten om een niveau van hoge energieprestaties te bereiken en productiesystemen van hernieuwbare energie installeren (zonne-energie, geothermie, enz.).

→ Actie 2.4: De personeelsleden sensibiliseren voor de dagelijkse handelingen van energiezuinigheid.

- Via Infocom e-mails sturen naar alle personeelsleden met een herhaling van de aan te nemen goede praktijken (bijvoorbeeld de computer en het scherm uitzetten bij het verlaten van het OCMW). Infocom wisselt regelmatig af tussen een herinnering aan de maatregelen voor op kantoor en een e-mail over mogelijke energiebesparingen thuis en andere kwesties met betrekking tot dit thema. Dit gebeurt in samenwerking met de Energiecel en de maatschappelijk werkster van het personeel⁶⁶. Het is de bedoeling om te sensibiliseren en niet om keuzes op te leggen of zich te bemoeien met het privéleven van de ambtenaars. De fiche vlot bereikbaar maken op het intranet.
- Deze thema's ophangen in de aanplakkingsruimte die uitsluitend bestemd is voor het milieu en het klimaat, die toegankelijk is voor het personeel en voor de begunstigden.

⁶⁴ De koolstofafschrijving wordt berekend dankzij de koolstofvoetafdruk van de renovatie (die samenhangt met de gebruikte materialen) en de uitstoot van broeikasgassen die vermeden wordt dankzij de renovatie.

⁶⁵ Het Lucht-Klimaat-Energieplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

⁶⁶ Dienstnota nr. 1362.

Doelstelling 3: De professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken.

Ambitie 2030: Minstens 40 % van de vloot van het OCMW is elektrisch.

→ Actie 3.1: Het gebruik van de persoonlijke voertuigen verminderen tijdens professionele verplaatsingen.

- Tegen 2025 de Brupass⁶⁷ aanbieden aan de reizende leden van de UTD⁶⁸, zoals in het verleden. Velen gebruiken immers hun persoonlijk voertuig aangezien ze in bepaalde wijken werken waar enkel openbaar vervoer van De Lijn of TEC is.
- Tegen 2027 de mogelijkheid bekijken om een systeem van deelvoertuigen aan te bieden aan de diensten die regelmatig hun persoonlijk voertuig gebruiken (dienst lokale opvanginitiatieven, Informaticadienst, ...), bijvoorbeeld via een samenwerking met Cambio, zoals in het gemeentebestuur.
- Het personeel sensibiliseren voor de alternatieve vervoerwijzen voor de individuele auto.

→ Actie 3.2: Het wagenpark van het OCMW koolstofarm maken.

- Om de nieuwe Brusselse normen in acht te nemen, de elektrificatie van het wagenpark van het OCMW voortzetten (aanstuurder van de actie: dienst Erfgoed). Indien mogelijk elektrificeren door het voertuig lichter te maken.
- De mogelijkheid bekijken om elektrische fietsen (een alternatief voor de auto) ter beschikking te stellen op de sites van het OCMW.
- De mogelijkheid bekijken om elektrische laadpalen te installeren, in samenwerking met de gemeente.

Doelstelling 4: De decarbonisatie van het woon-werkverkeer van het personeel van het OCMW begeleiden.

Begin 2023 werd bij de werknemers van het centraal bestuur een interne individuele enquête over de mobiliteit gehouden om het BVP van 2022 aan te vullen. De antwoorden van 92 % van het personeel werden verzameld. De onderstaande acties hernemen de vragen van het personeel in verband met de doelstellingen die beoogd worden door het volgende BVP van 2024 (woon-werkverkeer, professionele verplaatsingen en telewerk).

→ Actie 4.1: Wandelen opwaarderen door een financiële stimulans aan te bieden, inclusief voor de mensen die in een straal van minder dan 1 km wonen.

- In de financiële stimulans van het OCMW alle personen integreren die te voet naar het werk komen, inclusief diegenen die in een straal van minder dan 1 km wonen. De opwaardering van deze vervoerwijze moet inclusief zijn.
- Het personeel sensibiliseren voor deze vervoerwijze.

⁶⁷ De Brupass omvat het abonnement van de MIVB, De Lijn en TEC in het Brussels Gewest.

⁶⁸ In het kader van de enquête van het bedrijfsvervoerplan werden de "reizende" leden van de UTD gehoord over de verbeteringen voor hun professionele mobiliteit.

→ Actie 4.2: De zachte mobiliteit bevorderen in uitzonderlijke situaties.

- Een occasionele voetgangerspremie toekennen aan de personen die deze vervoerwijze kiezen in geval van staking of pollutiepiek van hun gebruikelijke vervoerwijze.
- Financieel tegemoetkomen in de huur van een fiets op de dag van een staking of pollutiepiek (Blue bike, cozywheels, bike to go, ...). Zo kan niet alleen een duurzame vervoerwijze opgewaarderd worden, maar kan deze vervoerwijze ook ontdekt en misschien aangenomen worden.

→ Actie 4.3: Een efficiënt carpoolstelsel organiseren.

- De oprichting van een carpoolplatform bestuderen, in samenwerking met de gemeente.

→ Actie 4.4: Telewerk stimuleren.

- De mogelijkheid overwegen om twee dagen structureel telewerk aan te bieden voor alle functies waarin dat mogelijk is. Dat zou het mogelijk maken de wegen te ontlasten en de invoering van flexibele werkruimtes te vereenvoudigen.

→ Actie 4.5: Het personeel sensibiliseren voor de zachte mobiliteit.

- Het intranet bijwerken met alle nuttige informatie per vervoerwijze.
- Het personeel sensibiliseren via Infocom (info, quiz).
- Mobiliteitsontbijten organiseren tijdens de Week van de Mobiliteit. Het betreft een evenement waarmee de ambtenaars hun dagelijkse verplaatsingen kunnen benaderen op vlak van verkeersveiligheid, vervuiling, praktijk, duurzame mobiliteit of alternatieve oplossingen voor de auto kunnen ontdekken in een ludieke en toegankelijke setting.

→ Actie 4.6: De nieuwe medewerkers informeren over de financiële stimulansen voor de zachte mobiliteit tijdens de "Welcome Day".

- Tijdens de Welcome Days de financiële stimulansen voor de zachte mobiliteit voorstellen.

Doelstelling 5: De milieuclausules in de overheidsopdrachten van het OCMW versterken en het personeel van het OCMW dat overheidsopdrachten indient opleiden.

Ambitie 2030: 100 % van de ambtenaars die overheidsopdrachten indienen is opgeleid rond de integratie van milieuclausules erin.

Ambitie 2030: 100 % van de offerteaanvragen gebruikt een bestek met duurzaamheidscriteria wanneer de opdracht zich ertoe leent.

→ Actie 5.1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken voor en opleiden rond de kwestie van de behoefte, de klimaat- en milieu-impact van de aankopen en de goede praktijken bij de opmaak van bestekken.

- Alle betrokken ambtenaars opleiden, zowel voor overheidsopdrachten als voor aankopen op aanvaarde factuur (doelstellingen, coördinatie).
Bijvoorbeeld: de workshops van Leefmilieu Brussel (en andere) over duurzame overheidsopdrachten doorsturen, de mogelijkheid doorsturen om een beroep te doen op de gratis gewestelijke helpdesk en de begeleidingstools, enz.
- Samenwerkingen met de gemeente opzetten voor de opleiding van de ambtenaars.

- De tools om milieuclausules in te voegen vlot toegankelijk maken.

→ **Actie 5.2: Een stand van zaken van de verschillende opdrachten en aankopen opstellen en een methodologisch kader bepalen voorafgaand aan elke offerteaanvraag of aankoop.**

- Een werkwijze invoeren die ertoe strekt synergieën tot stand te brengen tussen de opdrachten van de gemeente en die van het OCMW en van de andere gemeentelijke structuren.
- Een stand van zaken van de verschillende opdrachten (leveringen, werken, diensten, voeding) en van de aankopen opstellen en de belangrijkste bronnen van broeikasgassen identificeren.

→ **Actie 5.3: De invoeging van duurzame clausules (milieukundige, maatschappelijke, ethische, ...) in de overheidsopdrachten en bij aankopen in het algemeen bevestigen en regelmatig een balans opmaken.**

Enkele mogelijkheden (niet-limitatieve lijst):

- De integratie van duurzaamheidseisen in de gunningscriteria van overheidsopdrachten en aankopen op aanvaarde factuur voortzetten;
- De huur stimuleren in plaats van de aankoop van benodigdheden voor occasioneel gebruik;
- Het gebruik van producten voor eenmalig gebruik stopzetten. Streven naar zero afval;
- Materiaal aankopen dat gemakkelijker gerecycleerd kan worden;
- Koolstofarme aankopen stimuleren;
- Onderaannemers stimuleren die een circulaire werkwijze hanteren.

Doelstelling 6: Het Good Food-label behalen voor de kantines van de tehuizen van het OCMW.

Ambitie 2028: Twee Good Food-vorkjes behalen voor de maaltijden die in de tehuizen aangeboden worden.

→ **Actie 6.1: De procedure voor het behalen van het Good Food-label voor de kantines van de tehuizen opstarten.**

- In 2024 een overheidsopdracht (in het kader van de vernieuwing ervan) uitschrijven voor de keukens van de twee tehuizen van het OCMW, waarin het behalen van het Good Food-label opgenomen is. Dit wordt behaald tegen het einde van de periode van de overheidsopdracht, met andere woorden in 2028.
- Om een stap verder te gaan, de mogelijkheid bekijken om deze actie uit te breiden naar de andere kantines van het OCMW (kinderdagverblijf en Cité).

Het is voor alle overheidsopdrachten voor voeding de bedoeling om:

- Vooraf de behoeften en verwachtingen van de verschillende betrokken partijen te identificeren om oplossingen voor te stellen;
- De duurzaamheidsclausules in de bestekken te versterken, in samenwerking met de verschillende betrokken partijen;
- De gezondheidsdimensies, de voedingsbehoeften en de financiële en culturele toegankelijkheid op alle niveaus te integreren.

Doelstelling 7: Deelnemen aan de ontwikkeling van stadslandbouw.

Ambitie 2025: De heraanleg van een moestuinsite beheerd door het OCMW opstarten.

→ Actie 7.1: Een stadsmoestuin aanleggen op de berm van de parking van het OCMW.

- De berm van de parking achter het gebouw van het OCMW inrichten om een boomgaard-moestuin te creëren. De cel Cultuur zou een intergenerationele ontmoetingsplek en een moestuingemeenschap met groepen begunstigden willen creëren om de moestuin te onderhouden en het fruit en de groenten ervan te oogsten. Bovendien zal ze de kalender van de bezoeken, de oogsten en de ontmoetingen beheren. Voor de aanlegfase van de boomgaard-moestuin zijn er synergieën met de Milieudienst van de gemeente mogelijk (delen van ervaringen, bodemanalyse, ...).
- Op basis van deze eerste ervaring een tweede moestuinsite beheerd door het OCMW identificeren en inrichten.

→ Actie 7.2: Animatie over stadslandbouw en duurzame voeding aanbieden.

- Kookworkshops organiseren met de deelnemers aan de moestuin en de oogst gebruiken.
- De begunstigden sensibiliseren voor de Good Food-thema's door een beroep te doen op de partners van de Good Food-keten. Voorbeelden van thema's: slow food, eerlijke verloning van de producenten, rol en staat van de bodem, voedselonafhankelijkheid, gezondheid, enz.

Doelstelling 8: Zich aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering.

De klimaatveranderingen veroorzaken een toename van extreme gebeurtenissen zoals hittegolven en overstromingen. Er moeten acties gevoerd worden om ons te beschermen tegen deze gebeurtenissen. Het geïntegreerd of alternatief regenwaterbeheer (zie kader hieronder), het doordringbaar maken van de verharde bodems en de aanleg van koelte-eilanden zijn oplossingen om overstromingen te bestrijden en de gevolgen van hittegolven en van de fenomenen van stedelijke hitte-eilanden te verzachten.

Het geïntegreerd regenwaterbeheer (GRWB) strekt ertoe overstromingen te bestrijden en draait rond 4 fundamentele aspecten:

- De natuurlijke stromen respecteren;
- Het water zo dicht mogelijk bij de neerslagplaats opslaan;
- Infiltratie en evapotranspiratie bevorderen via beplante voorzieningen. Indien dit niet mogelijk is: afvoer met gecontroleerd debiet;
- Ervoor zorgen dat er rekening gehouden wordt met uitzonderlijke regenval of herhaaldelijke regenval (bron: Leefmilieu Brussel).

Indien het GRWB niet toegepast kan worden, moeten de technieken voor het alternatief regenwaterbeheer gebruikt worden (transport van het water naar een andere afvoer dan de bodem, via gescheiden netwerk naar het rioolnet, het hydrografisch netwerk of een buffervolume). De lozing van het regenwater in de riolering is slechts mogelijk in laatste instantie en steeds na vertraging.

De waterbeheervoorzieningen moeten bij voorkeur bovengronds, infiltrerend en beplant zijn (wadi's, bekkens, geulen, regentuinen, straten-tuinen met planten en infiltrerende ruimtes langs de gevels, infiltrerende boomspiegels met opvang van het water van de weg naar de plantputten, ...). Deze inrichtingen maken het ook mogelijk de aanleg van koelte-eilanden te bevorderen.

De volgende acties liggen in de lijn van de toepassing van de [Gemeentelijke stedenbouwkundige verordening betreffende het waterbeheer](#) (GemSV water) en globaler in het [Waterbeheerplan van](#)

[het Gewest](#) (WBP), dat de vereisten van de [richtlijn Overstromingen](#) bevat. De GemSV water en het WBP strekken ertoe de weerstand van het grondgebied tegen de risico's van de klimaatverandering te verbeteren (actie 8.1, 8.2 en 8.3), maar ook de strategische waterbronnen (actie 8.1) en de beschermde gebieden (actie 8.2 en 8.3) te beschermen en op te waarderen.

→ Actie 8.1: Het water van het bufferbekken van het centraal gebouw van het OCMW benutten.

Ambitie 2025: Het water van het bufferbekken van het OCMW gebruiken voor het sanitair van het centraal gebouw en om de groene ruimtes van het OCMW en de gemeente te begieten.

Het OCMW heeft een bufferbekken van 44.000 liter water op de kelderverdieping van zijn hoofdgebouw, dat het regenwater en het water van de bron onder de berm van de parking opvangt. Dit water gaat momenteel verloren aangezien het in het afvalwater geloosd wordt.

- Een hydraulische pomp in het bufferbekken van het OCMW installeren om het opgevangen water te gebruiken voor het sanitair van het gebouw en om de planten in de boomgaard-moestuin op de parking te gieten.
- Toestaan dat de gemeentelijke Groendienst het water van het bufferbekken dat niet gebruikt kan worden door het OCMW indien mogelijk gebruikt om de nieuwe gemeentelijke planten te gieten.

→ Actie 8.2: Het geïntegreerd of alternatief regenwaterbeheer, de beplanting en de aanleg van koelte-eilanden integreren in alle types werken en inrichtingen.

- Tijdens werken en inrichtingen door het OCMW (lichte of zware renovaties van gebouwen, nieuwbouwen, parking, aanleg van groene ruimtes, enz.) het geïntegreerd of alternatief regenwaterbeheer integreren. Voorbeeld: heraanleg van de vijver van het Nekkersgat.
- Maatregelen opnemen om te beplanten en de biodiversiteit te beschermen indien mogelijk (eventueel op basis van de CBS+-indicator).
- Koelte-eilanden creëren indien mogelijk.

→ Actie 8.3: De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen en de huidige natuurlijke ruimtes beschermen.

De bodems spelen verschillende cruciale rollen in het stedelijk milieu: absorptie van het regenwater en weerstand tegen overstromingen, afkoeling van de lucht dankzij evapotranspiratie, vangen en opslaan van koolstof, habitat voor de biodiversiteit en onderlaag voor de vegetatie. Het is dus essentieel om de natuurlijke ruimtes te beschermen en de bodems zo veel mogelijk te ontharden.

- De huidige natuurlijke ruimtes beschermen en de verharding van de bodem beperken.
- De verharde bodems zo veel mogelijk doorlatend maken en beplanten (meer bepaald parkings en parkeerzones).
- Een transversale werkgroep creëren over dit onderwerp om:
 - Een stand van zaken van de bodem op te maken;
 - Een strategie uit te werken om tegen 2030 de doelstelling nul verharding te bereiken⁶⁹;
 - Het gebruik van materialen of het planten van soorten verbieden die het bodemevenwicht aantasten (bijvoorbeeld dolomiet, naaldbomen).

⁶⁹ Doelstelling gestemd in het luik "Grondgebied" van het gemeentelijk Klimaatactieprogramma van 19 oktober 2023.

Bijlagen bij de actiefiches van het luik Bestuur

Bijlagen VO1: Een toegang tot gezonde en duurzame voeding bevorderen in alle gemeentelijke structuren	88
Bijlage 1: Actiepijlers om te streven naar duurzamere voeding.....	88
Bijlage 2: Uitstoot van broeikasgassen per kilogram voedingsproduct doorheen de bevoorradingsketen	88
Bijlage 3: Uitstoot van broeikasgassen per 100 g proteïnen	89
Bijlage 4: Waterverbruik (in liter) voor de productie van een kilogram voedingswaren	89
Bijlage 5: Uitstoot van broeikasgassen van zeevruchten	90
Bijlage 6: Koolstofarme diëten kunnen de mondiale ecologische en gezondheidskosten doen dalen	90
Bijlage 7: Lijst met de gemeentelijke onderwijsinstellingen met een Good Food-label	91
Bijlage 8: Good Food-criteria voor de kantines	91
Bijlage 9: Voorbeeld van een vegetarisch aanbod in een kantine.....	92
Bijlagen EG1: Het energieverbruik van de gemeentegebouwen beperken	93
Bijlage 1: Ukkelse onderwijsinstellingen.....	93
Bijlage 2: Gewestelijke doelstellingen	93
Bijlagen DS1: De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren	94
Bijlage 1: Aansluiting bij het INR	94
Bijlage 2: Sustainable IT Charter van het INR.....	94
Bijlage 3: Het Sustainable IT-label.....	94
Bijlage 4: Te verwerven competenties in het kader van een opleiding verantwoorde digitale technologie	94
Bijlage 5: Mogelijke opvolgingsmethodes van de koolstofvoetafdruk van het informaticapark....	95
Bijlage 6: Referentiestelsels en tool van ecodesign van digitale diensten	95
Bijlagen ZW3: Het hergebruik van het groenafval voortzetten	96
Bijlage 1: Geschatte stromen van groenafval (oorspronkelijke en overwogen situatie) in het kader van het project CARBONE.....	96
Bijlage 2: Inkomende en uitgaande stroom gemalen houtschors	97
Bijlage 3: Samenvatting van de oorspronkelijke situatie (2020) en van de becijferde ambities (2025 en 2030)	97
Bijlage 4: Valorisatie van de dode bladeren op de weg.....	98
Bijlage 5: Voorbeeld van duurzame valorisatie van hout	99

Bijlagen VO1: Een toegang tot gezonde en duurzame voeding bevorderen in alle gemeentelijke structuren

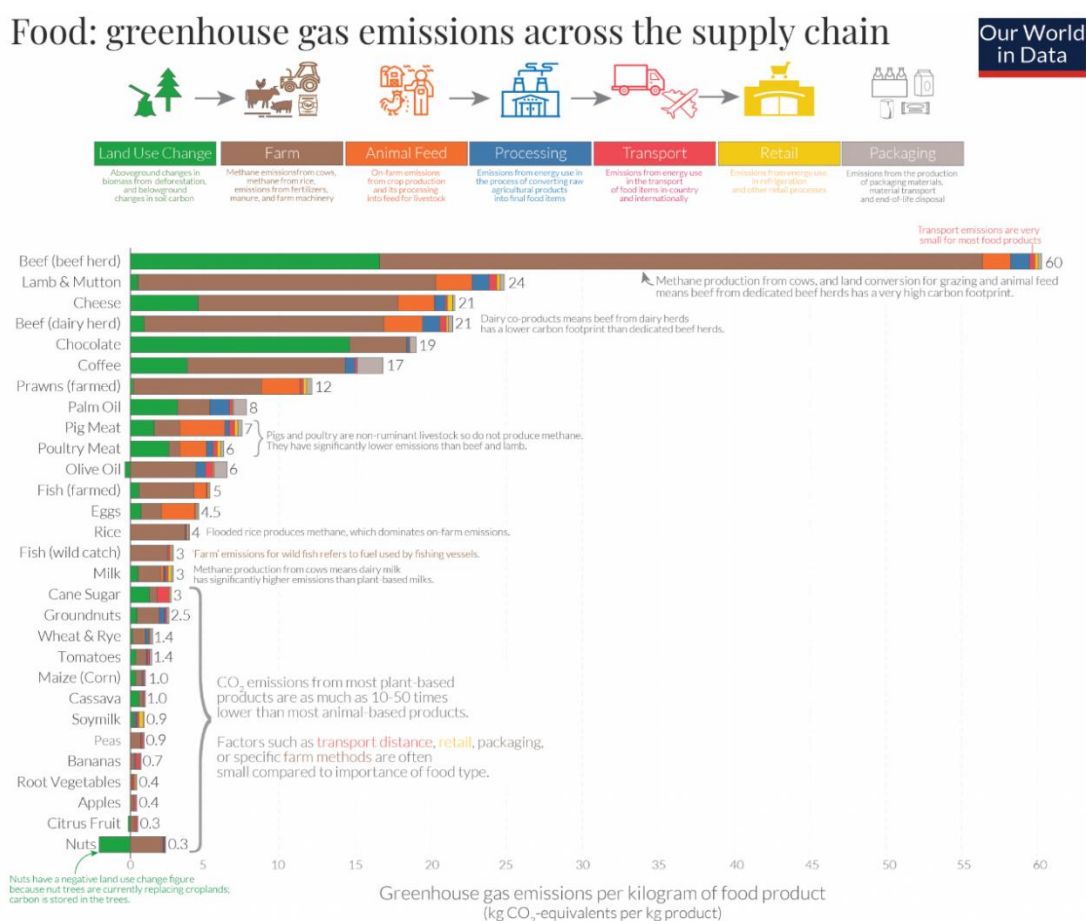
Bijlage 1: Actiepijlars om te streven naar duurzamere voeding

Deze actiepijlars kunnen vertaald worden in clausules die opgenomen moeten worden in de bestekken van overheidsopdrachten voor de aankoop van voedingswaren of maaltijden om het voedingsaanbod duurzamer te maken.

Uit te voeren actiepijlars in chronologische volgorde voor een progressieve transitie:

- Wit vlees verkiezen boven rood vlees (stoot 3 tot 10 keer minder broeikasgassen uit)
- De hoeveelheid vlees beperken om betere kwaliteit te kopen
- Het aandeel vegetarische en veganistische maaltijden vergroten (stoten 3 tot 14 keer minder uit dan maaltijden met vlees)
- Het aandeel lokale, biologische en verse seizoensproducten vergroten
- Voor exotische producten kiezen voor fair trade
- De voorkeur geven aan zero afval

Bijlage 2: Uitstoot van broeikasgassen per kilogram voedingsproduct doorheen de bevoorradingsketen



Note: Greenhouse gas emissions are given as global average values based on data across 38,700 commercially viable farms in 119 countries.
 Data source: Poore and Nemecek (2018). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science*. Images sourced from the Noun Project.
 OurWorldInData.org - Research and data to make progress against the world's largest problems. Licensed under CC-BY by the author Hannah Ritchie.

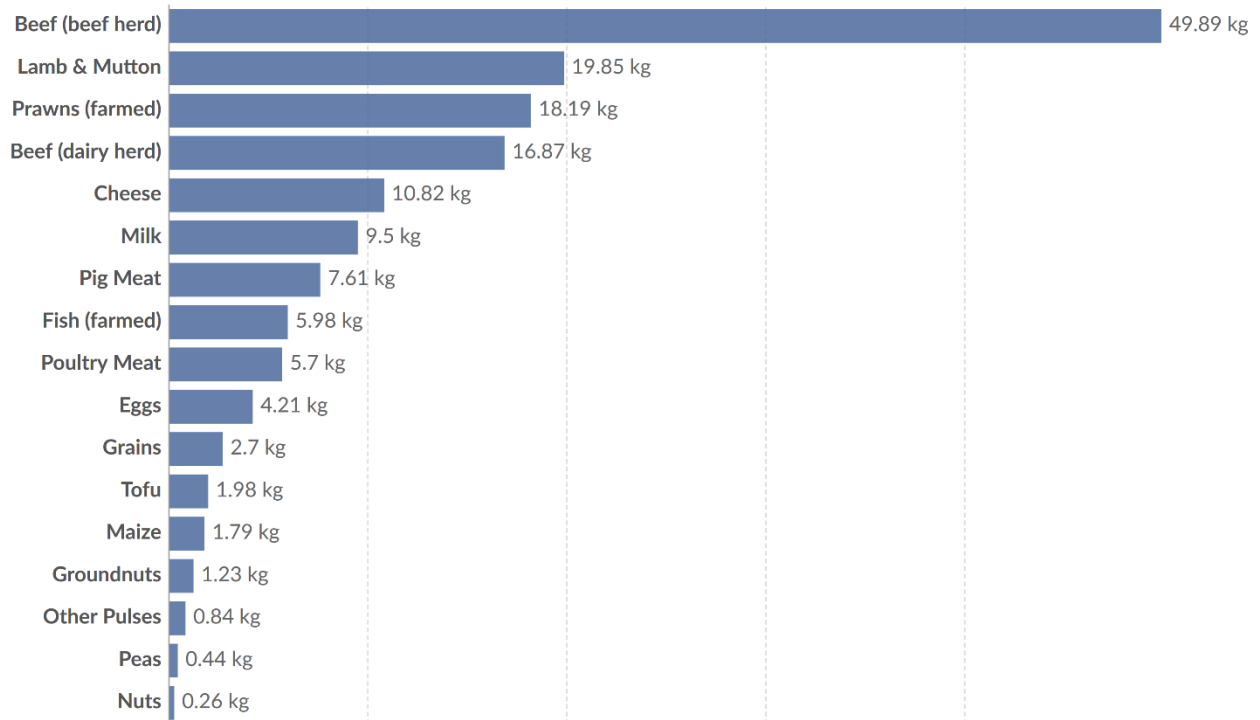
Bron van de gegevens: J. Poore, T. Nemecek (2018). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science* 360,987-992. DOI:10.1126/science.aag0216; Grafiek: [Our World in Data](https://www.ourworldindata.org)

Bijlage 3: Uitstoot van broeikasgassen per 100 g proteïnen

Greenhouse gas emissions per 100 grams of protein

Our World
in Data

Greenhouse gas emissions are measured in kilograms of carbon dioxide-equivalents.

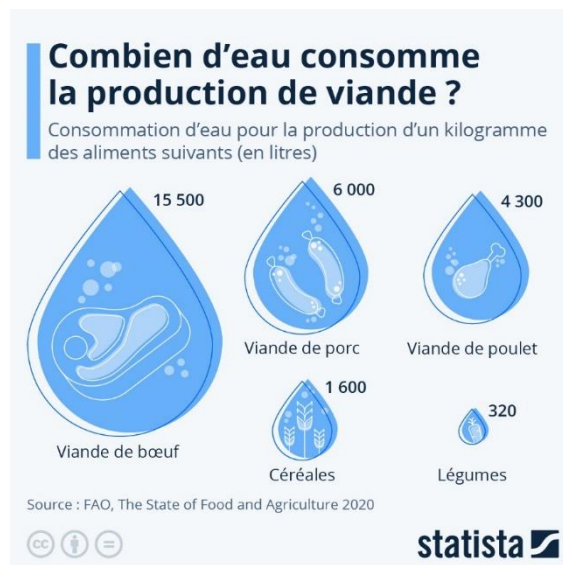


Data source: Poore and Nemecek (2018)

OurWorldInData.org/environmental-impacts-of-food | CC BY

Bron van de gegevens: J. Poore, T. Nemecek (2018). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science* 360,987-992. DOI:10.1126/science.aag0216; Grafiek: [Our World in Data](https://OurWorldInData.org)

Bijlage 4: Waterverbruik (in liter) voor de productie van een kilogram voedingswaren



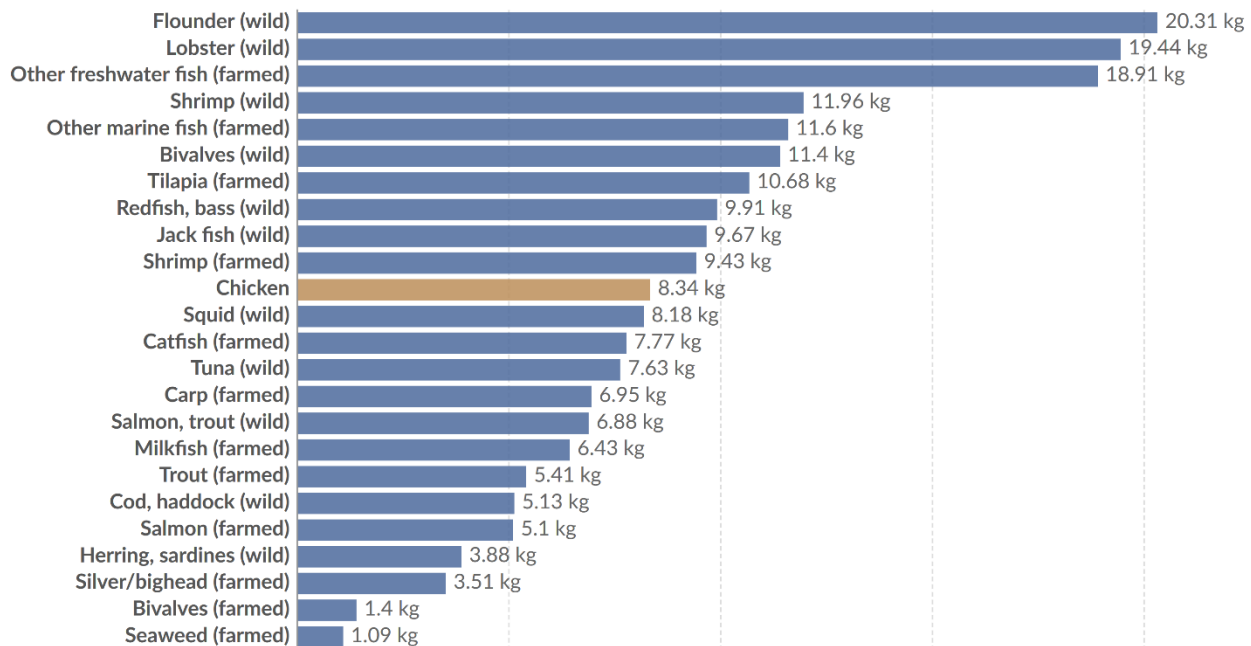
Bron: FAO, The State of Food and Agriculture 2020. <https://www.fao.org/3/cb1447en/online/cb1447en.html#tab1>;
Grafiek: Statista

Bijlage 5: Uitstoot van broeikasgassen van zeevruchten

Greenhouse gas emissions per kilogram of seafood



Based on a meta-analysis of data from 1690 fish farms and 1000 unique fishery records. Impacts are given in kilograms of carbon dioxide-equivalents per kilogram of edible weight.



Data source: Gephart et al. (2021).

OurWorldInData.org/fish-and-overfishing | CC BY

Note: Includes on-farm and off-farm, but does not include post-farmgate emissions. This means it does not include impacts such as transport to retail, packaging, processing or cooking.

Bron van de gegevens: Gephart et al. (2021). Environmental performance of blue foods. Nature, 597(7876), 360-365.; Grafiek: [Our World in Data](#)

Bijlage 6: Koolstofarme diëten kunnen de mondiale ecologische en gezondheidskosten doen dalen

Lucas, E., Guo, M. & Guillén-Gosálbez, G. Low-carbon diets can reduce global ecological and health costs. Nat Food 4, 394–406 (2023). <https://doi.org/10.1038/s43016-023-00749-2>

Enkele resultaten van het artikel

- De **externe kosten van de voedselproductie** bedroegen in 2018 **14 biljoen Amerikaanse dollar** (5.900 tot 32.800 miljard USD). Deze schadekosten worden beschouwd als externe of verborgen kosten aangezien de financiële gevolgen van de ziekte of de vroegtijdige sterfte voor de volledige bevolking en het verlies van ecologische soorten door de productie van een voedingsproduct niet in aanmerking genomen worden in de consumptieprijs.
- In totaal bedroegen de verborgen kosten van de voedselproductie voor elke dollar die betaald werd door de consument in 2018 gemiddeld 1,94 USD (0,82-4,56 USD). Deze verborgen kosten zorgen ervoor dat de **"echte" totaal kost van het gemiddeld wereldwijd dieet bijna drie keer groter is dan wat het kost aan de consument**.
- De ontleding van de bijdragen aan de externe kosten toont aan dat de **consumptieniveaus van producten van dierlijke oorsprong** (vlees, zeevruchten, melkproducten, eieren en dierlijke vetten) de onrechtstreekse kosten van de voeding aanzienlijk beïnvloeden: ze zijn **verantwoordelijk voor 70 % van de totale externe kosten op mondiaal vlak** (84 % voor de landen met hoge inkomens).
- Er zouden substantiële besparingen op vlak van externe kosten en uitstoot van broeikasgassen verwezenlijkt kunnen worden door de voedingswaren van dierlijke oorsprong meer te schrappen uit de mondiale

voedingspatronen. Door alleen maar rood vlees te schrappen zouden de externe kosten met 4,0 biljoen dollar (hetzij een daling van de externe kosten met 29 %) en de uitstoot van broeikasgassen met 25 % kunnen dalen.

- Voor de ecosystemen maakt de schrapping van vlees alleen het mogelijk de grootste besparingen op vlak van schadekosten te verwezenlijken. **De schrapping van alle producten van dierlijke oorsprong zou het verlies van 155.000 (110.000 - 218.000) soorten kunnen voorkomen**, waarvan de meeste gepaard gaan met de schrapping van vlees. De resultaten tonen aan dat de preventie van het verlies van soorten door een wijziging in het dieet voornamelijk het gevolg zou zijn van een lager waterverbruik en minder gebruik van grond. De **daling van de vleesconsumptie zou het mogelijk maken de lagere beschikbaarheid van zoet water te voorkomen**, wat op zijn beurt **de potentiële verdwijning van land- en zoetwatersoorten zou verhinderen** wegens de vermindering van de plantaardige diversiteit en de wijzigingen in het debiet van de rivieren. Daarnaast vereist de vleesproductie - in het bijzonder rund en lam - veel grond wegens de nodige oppervlakte om de planten voor de voeding en de weiden te telen. De daling van de vleesconsumptie zou **landbouwgrond kunnen vrijmaken en herstellen** en de vraag naar nieuw bouwland (voor voeding) of nieuwe weiden beperken, **wat het mogelijk zou maken de verdwijning van soorten door de verstoring van de bodem of het verlies van habitats te vermijden**.

Conclusies van het artikel

Koolstofarme diëten (vegetarisch en veganistisch):

Maken het mogelijk de "verborgen" kosten die gepaard gaan met de productie en de achteruitgang van de ecosystemen aanzienlijk te doen dalen en de uitstoot van koolstof te beperken;

Hebben een aanzienlijk potentieel om sociaaleconomische voordelen te bieden, in het bijzonder in landen met een hoog en hoger gemiddeld inkomen.

Bijlage 7: Lijst met de gemeentelijke onderwijsinstellingen met een Good Food-label

4 van de 4 kinderdagverblijven hebben een Good Food-label:

- Homborch (3 vorken)
- Saint-Job (3 vorken)
- Le Chat (3 vorken)
- Globe (1 vork)

1 van de 4 kinderdagverblijven voor de oudsten heeft een Good Food-label:

- Kinderdagverblijf voor de oudsten van Val Fleuri (2 vorken)

In 2021 werd in het bestek "Beheer van de maaltijden voor de refters van de gemeentescholen van Ukkel van 2022 tot 2026" vastgelegd:

De aanbestedende overheid wenst op middellange termijn ook het Good Food-label te behalen voor de gemeentelijke refters. De aannemer van de opdracht wordt verzocht om samen te werken voor de inzameling van de vereiste informatie, en meer in het algemeen in het kader van een adviesopdracht.

Bijlage 8: Good Food-criteria voor de kantines

Wettelijke verplichtingen

- | |
|--|
| X.1. Er wordt voldaan aan de richtlijnen van het FAVV. |
| X.2. Het afval wordt gesorteerd (in de zaal en in de keuken). De frituurolie wordt gerecycleerd. |
| X.3. Er is geen communicatie over biologische producten zonder biocertificaat. |

Verplichte criteria

- | |
|--|
| Y.1. Het percentage seizoensgroenten is bereikt. |
|--|

- Y.2. 2 soorten vers (Belgisch) seizoensfruit als dessert.
- Y.3. Er wordt een vegetarische maaltijd aangeboden.
- Y.4. Er bestaat een systeem voor het jaarlijks meten van de voedselverspilling en een actieplan.
- Y.5. De gemiddelde portie vlees en groenten wordt gerespecteerd.
- Y.6. Eén keer per jaar wordt een informatiecampaignede van het type "activiteit" georganiseerd en er is een permanent aanbod van informatie over het thema duurzame voeding.
- Y.7. In het jaar voorafgaand aan de indiening van het dossier is een tevredenheidsonderzoek uitgevoerd.
- Y.8. U hebt de belangrijkste leverancier van fruit en groenten voor de keuken informatie gevraagd over de herkomst ervan.
- Y.9. 8 biologische producten worden het hele jaar door gebruikt of de kantine heeft een bio-certificaat.
- Y.10. Vis van de rode lijst staat niet op het menu.

Bijlage 9: Voorbeeld van een vegetarisch aanbod in een kantine

Anvers : une offre presque exclusivement végétarienne dans les restaurants universitaires

Gepubliceerd op 08/08/2023 in Le Soir <https://www.lesoir.be/530072/article/2023-08-08/anvers-une-offre-presque-exclusivement-vegetarienne-dans-les-restaurants> (Geraadpleegd op 09/08/2023)

La viande – en particulier la volaille – et le poisson qui seront encore servis devront à l’avenir être issus d’élevages durables.

Les restaurants de l’université d’Anvers (UAntwerpen) proposeront d’ici à 2030 une offre composée à 80 % de plats végétariens, indique une mise à jour du ‘Climate Action Plan’ de l’université, initialement présenté en 2019.

« Il y a encore de nombreux chantiers en cours pour devenir plus durable », affirme l’université, qui vise la neutralité climatique d’ici à 2030 et le zéro carbone d’ici à 2050. En un an, l’université émet à peu près autant qu’une voiture parcourant 160 millions de kilomètres. Pour atteindre la neutralité climatique, les émissions de l’université doivent diminuer de 4,6 % par an.

« Il y a donc de la place pour des améliorations sur les menus des restaurants universitaires », explique Mathias Verstraeten, coordinateur de l’université pour les questions climatiques. « D’ici 2030, 80 % des repas proposés devront être végétaliens ou végétariens. La viande rouge et la viande transformée, en particulier, disparaîtront de la carte. »

La viande – en particulier la volaille – et le poisson qui seront encore servis devront à l’avenir être issus d’élevages durables. « D’ailleurs, les chiffres montrent que les substituts de viande sont déjà au goût des étudiants », souligne M. Verstaeten. « Environ la moitié des repas commandés sont déjà végétaliens ou végétariens. »

Cela étant, ce qui consomme le plus sur les campus, ce sont les infrastructures. Le gaz se taille ainsi la part du lion. L’UAntwerpen affirme donc qu’elle continuera à se concentrer, dans les années à venir, sur des bâtiments qui permettent de faire des économies d’énergie. L’accent est également mis sur la mobilité et le transfert modal. Enfin, l’université souhaite s’adapter au changement climatique, notamment en plantant des arbres.

Bijlagen EG1: Het energieverbruik van de gemeentebouwen beperken

Bijlage 1: Ukkelse onderwijsinstellingen

Lijst met de Ukkelse gemeentescholen

1. Basisschool Calevoet
2. Basisschool Le Centre
3. Basisschool Homborch
4. Basisschool Les Églantiers
5. Basisschool Longchamp
6. Basisschool Messidor
7. Basisschool Saint-Job
8. Basisschool Val Fleuri
9. Basisschool Verrewinkel

Buitengewoon gemeentelijk onderwijs

1. School Merlo (lager onderwijs)
2. Institut communal professionnel des Polders - ICPP (secundair onderwijs)

Bijlage 2: Gewestelijke doelstellingen

- Verhoging van de renovatiegraad (overgang van 1 % naar 3 % per jaar)
- Geen verwarming met fossiele brandstoffen meer voor nieuwbouwen in 2025
- Tegen 2040 klimaatneutraal zijn voor de openbare gebouwen (RENOLUTION-strategie, 2019)
- Verplichting voor de overheden om in 2024 een globale renovatiestrategie op lange termijn van het vastgoedpark te definiëren om de voornoemde doelstelling te bereiken (Lucht-Klimaat-Energieplan - LKEP, 2023)
- Volledig verbod op verwarming met stookolie van de openbare gebouwen & daling van de uitstoot van broeikasgassen van de openbare tertiaire gebouwen met 50 % tegen 2030 (LKEP, 2023)

Bijlagen DS1: De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren

Bijlage 1: Aansluiting bij het INR

En adhérant à L'INR vous affirmez votre volonté d'entrer dans une démarche Numérique Responsable. L'INR créateur du Label et de la charte Numérique Responsable, vous permet d'intégrer un lieu d'échanges et de partages dans l'objectif d'améliorer en continu cette démarche individuelle ou collective visant à réduire l'empreinte du numérique des êtres humains, dans son utilisation en créant des valeurs durables et ainsi permettre une innovation responsable pour l'inclusion de tous.

L'adhésion donne accès à un réseau d'expertises, précurseur sur le sujet, pour accompagner la mise en place des bonnes pratiques dans les entreprises, les associations, les ONG, l'éducation ou les collectivités.

Bron: <https://institutnr.org/inr-numerique-responsable>

Bijlage 2: Sustainable IT Charter van het INR

Ons Sustainable IT Charter is een tekst waarin de digitale verbintenissen van de ondertekenaar worden samengevat, ongeacht of het gaat om een onderneming, een vereniging, een sociale en solidaire economie of een overheidsinstantie.

Het Sustainable IT Charter zet de organisatie ertoe aan zichzelf te evalueren en voortdurend te proberen te verbeteren.

Met een Sustainable IT Charter kan de organisatie communiceren over haar kwaliteitsaanpak. Zo kan zij haar klanten, maar ook haar leveranciers en werknemers bereiken.

Verschillende organisaties en overheden in Brussel hebben het [ondertekend](#), waaronder: Gewestelijke Overheidsdienst Brussel, Stad Brussel, Sint-Lambrechts-Woluwe, Leefmilieu Brussel, Brussel Fiscaliteit.

Bron: <https://charter.isit-europe.org/charte-numerique-responsable/>

Bijlage 3: Het Sustainable IT-label

Het Sustainable IT-label is een gemeenschap die de organisaties (bedrijven, verenigingen, besturen, groepen) verzamelt die zich ertoe verbinden de impact van de digitale technologie te beperken met een referentiestelsel aangepast aan de uitdagingen van de digitale technologie, een label op twee niveaus en praktische tools om alle organisaties te begeleiden om de impact van de digitale technologie geleidelijk aan te beperken. Dankzij dit label kan de organisatie aantonen dat ze een veeleisende verantwoorde digitale aanpak hanteert.

Het labelingsproces verloopt in verschillende fases: volgen van een MOOC, kenniscertificaat, auto-evaluatie van het niveau van de organisatie over de thema's van sustainable IT, labelingsaudit op afstand.

Verschillende organisaties en overheden in Brussel hebben zich [verbonden](#) in de labelingsaanpak, waaronder: Leefmilieu Brussel, Paradigm, Infrabel.

Bron: <https://label-nr.fr/>

Bijlage 4: Te verwerven competenties in het kader van een opleiding verantwoorde digitale technologie

- Begrip van de globale milieu-uitdagingen
- Begrip van de gevolgen van de digitale technologie
- Notie van de levenscyclus van een toestel
- Begrip van de levenscyclus van een digitale dienst
- Identificatie van de consumptiefactoren op een webpagina, in een software, enz.
- Identificatie van de rechtstreekse en onrechtstreekse gevolgen van een technologie
- Beheersing van de uitdagingen en goede praktijken die gepaard gaan met de aankoop van de voorzieningen, het afvalbeheer van elektrische en elektronische voorzieningen en het hergebruik

- Vermogen om een interne sensibiliseringscampagne of naar de leveranciers, dienstverleners, enz. te voeren
- Toegankelijkheid en ecodesign van de digitale diensten
- Vermogen om het energieverbruik tijdens het gebruik van de digitale voorzieningen te meten
- Opleiding rond de herstelling van de voorzieningen buiten garantie

Bron: <https://ecoresponsable.numerique.gouv.fr/publications/bonnes-pratiques/sensibilisation-et-formation/integrer-competences/>

Bijlage 5: Mogelijke opvolgingsmethodes van de koolstofvoetafdruk van het informaticapark

Er bestaan verschillende vrij te gebruiken tools om de koolstofvoetafdruk van een informaticapark te schatten:

[WeNR](#), aangeboden door het netwerk van de Instituten voor Sustainable IT in Europa

[EcoDiag](#), ontwikkeld door EcoInfo en het CNRS

[Base Empreinte®](#) van het ADEME

[OpenLCA](#) voor de personen die opgeleid zijn rond de levenscyclusanalyse (of Life Cycle Assessment - LCA)

Bijlage 6: Referentiestelsels en tool van ecodesign van digitale diensten

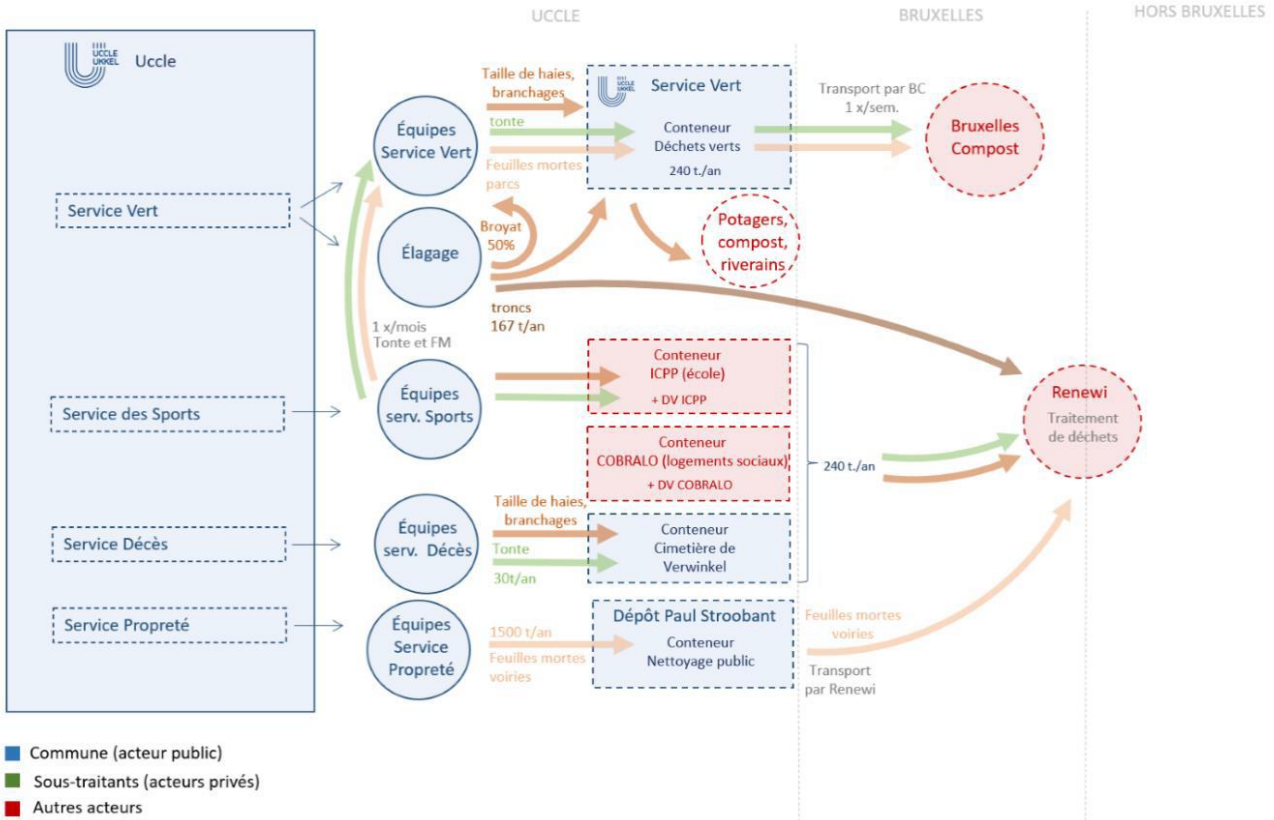
Hulpmiddelen vermeld in de [Guide de bonnes pratiques numérique responsable pour les organisations](#) van de Mission interministérielle numérique écoresponsable in Frankrijk (MiNumEco):

- Het [Référentiel général d'écoconception de services numériques](#) (RGESN) door MiNumEco
- [GR491, le guide de Référence de Conception Responsable de Services Numériques](#) door het Institut du numérique responsable
- De [guide d'éco-conception de services numériques](#) door vereniging Designers Ethiques
- Een [guide à destination des développeurs](#) door EcoInfo
- [Écoconception web : 115 bonnes pratiques](#) door het collectief Conception numérique responsable

Bijlagen ZW3: Het hergebruik van het groenafval voortzetten

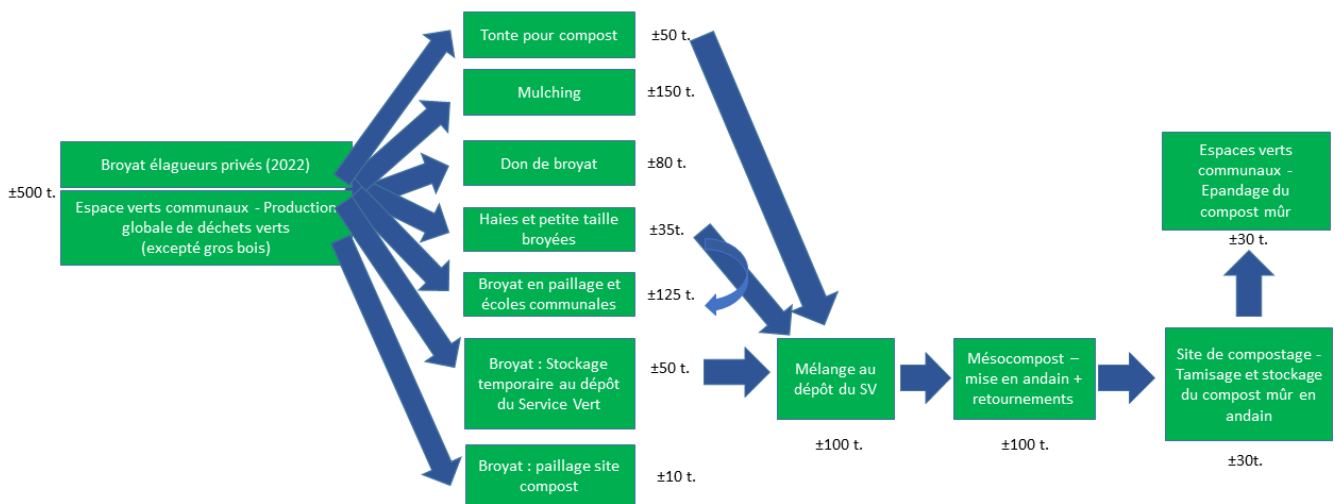
Bijlage 1: Geschatte stromen van groenafval (oorspronkelijke en overwogen situatie) in het kader van het project CARBONE

Schema stromen oorspronkelijke situatie (2020):



Bron: Project CARBONE

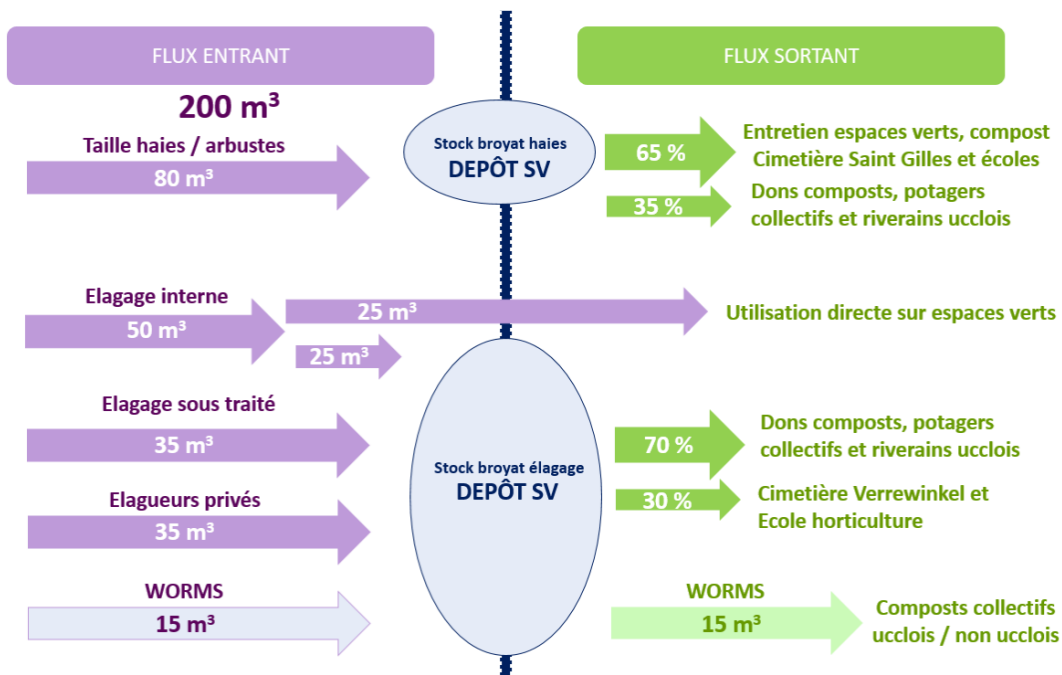
Planning van de verdeling van de groenafvalstromen:



Bron: Project CARBONE

Bijlage 2: Inkomende en uitgaande stroom gemalen houtschors

Hoeveelheden inkomende stroom gemalen houtschors in 2022 en verdeling van de uitgaande stroom:



Bron: Project CARBONE

Bijlage 3: Samenvatting van de oorspronkelijke situatie (2020) en van de becijferde ambities (2025 en 2030)

	Oorspronkelijke situatie 2020	Ambitie 2025	Ambitie 2030
Algemene doelstelling: het groenafval (GA) afkomstig van het onderhoud van de gemeentelijke groene ruimtes op het grondgebied van Ukkel hergebruiken	500 ton GA (zonder het ruw hout)	Zie details van de verschillende stromen hieronder	100 % van het GA gevaloriseerd
→ Actie 1.1: Het mulchen veralgemenen in de gemeentelijke groene ruimtes die zich ertoe lenen	200 ton maaiafval	↓ 100 ton (↓ maaien + ↑ mulchen)	↓ 150 ton (↓ maaien + ↑ mulchen)
→ Actie 1.2: De valorisatie van het haksel afkomstig van het snoeien van hagen systematiseren	300 ton gemalen houtschors	100 % van de gemalen houtschors gevaloriseerd (bodembedekking, compost, schenkingen)	Idem als 2025 + ↑ volume gemalen houtschors
→ Actie 1.3: De gemeentelijke mesocompost duurzaam maken	Geen compost	120 ton GA gecomposteerd	150 ton GA gecomposteerd
→ Actie 2.2: Het valoriseerbaar ruw hout valoriseren, meer bepaald tot stadsmeubilair	Geen valorisatie van ruw hout	50 % van het valoriseerbaar ruw hout gevaloriseerd	100 % van het valoriseerbaar ruw hout gevaloriseerd
→ Actie 2.4: De dode bladeren op de weg valoriseren	Later aan te vullen	Experimenteren met verschillende oplossingen om de dode bladeren te valoriseren	Valorisatie van minstens de stroom dode bladeren onder de vervuilingdrempels

Bijlage 4: Valorisatie van de dode bladeren op de weg

Uittreksel uit het Natuurplan Ukkel p. 46:

La gestion des feuilles mortes à l'automne et en hiver pose de nombreux problèmes. Ceci est particulièrement vrai dans les quartiers qui présentent de nombreux arbres d'alignement et de grands sujets.

Si l'entretien des trottoirs incombe aux riverains, les feuilles sont aussi présentes dans le domaine public. S'y ajoutent celles tombées dans le domaine privé, particulièrement dans la zone de recul et déposées par les riverains dans le domaine public.

Dans les quartiers sud de la Commune le fruit des interventions des riverains se décline sous différentes formes. Cela va d'un tapis uniforme et peu épais de feuilles qui masquent les revêtements si personne ne fait rien, à des montagnes d'une hauteur et d'une surface telles que le piéton doit passer sur la voirie carrossable, en passant par des successions de petits tas bien délimités autour des pieds d'arbres.

Pour la Commune cette période est une surcharge de travail, mais a aussi pour conséquences des surcoûts. Les tas de feuilles sont souvent obtenus par déplacement à l'aide de souffleuses portatives qui génèrent de nombreuses nuisances. Les feuilles mortes sont aspirées par les petites balayeuses voire les cureuses d'avaloirs dès lors qu'elles sont en tas. Ces feuilles sont dès lors mélangées aux autres produits de nettoyage de voirie (déchets, excréments, boues, etc). Ces déchets doivent être décantés sur un site communal, et génèrent beaucoup de nuisances (lixiviats, odeurs, coûts) avant d'être évacués vers une société spécialisée sans valorisation.

Les volumes sont énormes : si les évacuations de déchets de balayage des voiries étaient de l'ordre de 450 m³ par mois lors d'une évaluation en 2009, ce volume passe à 1.700 m³ par mois durant les 3 à 4 mois de ramassage des feuilles. Ce sont donc quelques milliers de mètres cubes de feuilles qui obstruent les circulations essentiellement piétonnes et de déchets entièrement perdus qui auraient pourtant pu être compostés au centre régional moyennant un tri sélectif à la source.

De nombreuses communes ont mis en place un système ingénieux de récipients grillagés bon marché qui sont déposés à des endroits clés et proches les uns des autres durant cette saison. Une affiche rappelle qu'ils sont destinés exclusivement à la collecte des feuilles mortes d'arbres feuillus. Le public et les services communaux les remplissent. Ils sont vidés par aspiration, mais le camion ne transporte que ces déchets qui sont dès lors valorisables et acceptés au centre de compostage régional de Forest. Le bilan est très positif puisque la sécurité des cheminements est assurée, la propreté et l'esthétique aussi, le travail du personnel est plus sain, et ces déchets verts peuvent être valorisés comme compost.

Experimenteren met het selectief oprapen van dode bladeren

In 2017 heeft de Milieudienst in 3 straten in het zuiden van de gemeente geëxperimenteerd met de plaatsing van opvangbakken, waarin de inwoners hun dode bladeren vanop straat kunnen gooien om ze te valoriseren in plaats van ze te verbranden met het ander afval.

Analyses

De analyses van dode bladeren voor compostering die verricht werden in het kader van het project Carbone tonen aan dat de meeste stromen dode bladeren van wegen te sterk vervuild zijn met minerale oliën om toegestaan te worden door de saneringsnorm en als dusdanig gebruikt te worden. Er moeten dus oplossingen gevonden worden om deze vervuilingsgraad te doen dalen om deze stroom te kunnen valoriseren.

De oorzaken van deze vervuiling moeten nog bepaald worden (opraapmethode, wegdek, vervuiling door de auto's, ...).

Bijlage 5: Voorbeeld van duurzame valorisatie van hout



Eerste prioritering van de uit te voeren acties van het luik "bestuur" van het KAP

11 operationele acties

Deze acties werden geselecteerd op basis van de volgende criteria: het potentieel tot daling van de uitstoot van broeikasgassen en aanpassing aan de gevolgen van de klimaatveranderingen, de sociale rechtvaardigheid, het concrete aspect van de acties en het gemak waarmee ze uitgevoerd kunnen worden (meer details in het deel *Prioritering van de acties* in de inleiding). Ze hebben betrekking op 4 thema's: overheidsopdrachten, gebouwen, mobiliteit en digitale technologie.

EA2	→ Actie 2.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van leveringen en diensten versterken en regelmatig een balans opmaken → Actie 3.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van werken versterken en regelmatig een balans opmaken
EG3	→ Actie 1.2: De communicatie over het rationeel energiegebruik in alle gemeentegebouwen opvoeren → Actie 3.2: De buitenkant van de gemeentelijke gebouwen en woningen renoveren door ze aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering en door de voorkeur te geven aan koolstofarme materialen en een bioklimatologisch ontwerp → Actie 4.1: De investeringen in de autoproductie van energie in de gebouwen en woningen voortzetten → Actie 4.2: De invoering van nieuwe productiesystemen van hernieuwbare warmte voortzetten
MT3	→ Actie 1.1: Het gebruik van de alternatieven voor de auto voor professionele verplaatsingen vereenvoudigen en aanmoedigen
MT4	→ Actie 1.2: De ambtenaars begeleiden in hun modale verschuiving naar actieve verplaatsingswijzen of alternatieven voor de individuele auto voor hun woon-werkverkeer
MT5	→ Actie 1.1: De verplaatsingen van het publiek naar het ACU verminderen door diensten op afstand te ontwikkelen
DS2	→ Actie 2.1: De aankoop van digitale voorzieningen beheersen → Actie 2.2: De strategie van verantwoorde aankopen voortzetten en versterken

6 strategische acties

De uitvoering van deze strategische acties is fundamenteel om verschillende redenen: thema's die grondiger onderzocht moeten worden in operationele plannen, bestendinging en opleiding als vereiste om over te gaan tot actie. In het bijzonder is de opleiding van de ambtenaars onvermijdelijk ten aanzien van de voorbeeldfunctie van de gemeente om nieuwe competenties specifiek voor de opdrachten en beroepen van het bestuur te kunnen integreren om het hoofd te bieden aan de klimaat- en milieu-uitdagingen.

VO1	→ Actie 2.1: Een plan Duurzame voeding opstellen
EG3	→ Actie 2.1: Een globale renovatiestrategie op lange termijn van de gemeentegebouwen ontwikkelen
EV1	→ Actie 1.1: Een strategie "duurzame evenementen" uitwerken: een charter en een checklist opstellen en aannemen, in nauwe samenwerking met de diensten die evenementen organiseren
SE2	→ Actie 2.1: De opleiding van de gemeenteammbtenaars over klimaat- en milieuthema's die verband houden met hun opdrachten en hun functie versterken
DS2	→ Actie 1.1: Een strategie van digitale soberheid aannemen
ZW3	→ Actie 1.3: De gemeentelijke mesocompost duurzaam maken

Samenvatting van de doelstellingen en acties

EA3: Een duurzame bevoorrading van het bestuur en van de andere gemeentelijke structuren verzekeren 10

Doelstelling 1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken, opleiden en begeleiden om nutteloze, slecht gekozen aankopen te vermijden en de hulpbronnen zoveel mogelijk te delen.....11

→ Actie 1.1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken en opleiden over de kwestie van de behoefte, de klimaat- en milieu-impact van de aankopen en de goede praktijken bij de opmaak van bestekken.11

→ Actie 1.2: De verandering in goede banen leiden om de invoeging van milieuclausules, het gedeeld gebruik en het hergebruik te vereenvoudigen.12

Doelstelling 2: De duurzaamheidscriteria versterken voor de aankopen van de gemeentediensten en de andere gemeentelijke structuren.12

→ Actie 2.1: Een stand van zaken van de verschillende opdrachten en aankopen opstellen en een methodologisch kader bepalen voorafgaand aan elke offerteaanvraag of aankoop.12

→ Actie 2.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van leveringen en diensten versterken en regelmatig een balans opmaken.12

Doelstelling 3: De klimaat- en milieu-impact van de werken en inrichtingen opgestart door alle gemeentelijke structuren verkleinen.....13

→ Actie 3.1: Meer rekening houden met de klimaat- en milieuaspecten in het ontwerp van de projecten en de keuze van de materialen voor alle types werken en inrichtingen.....13

→ Actie 3.2: De invoeging van duurzame clausules in de overheidsopdrachten van werken versterken en regelmatig een balans opmaken.14

VO1: Een toegang tot gezonde en duurzame voeding aanbieden in alle gemeentelijke structuren 15

Doelstelling 1: Duurzame voeding promoten bij de gemeenteambtenaars.16

→ Actie 1.1: Het initiatief van levering van biomanden in het ACU ontwikkelen.....16

→ Actie 1.2: De gemeenteambtenaars sensibiliseren voor duurzame voeding.17

→ Actie 1.3: Voedingsplanten kweken in de omgeving van de gemeentebouwen.17

Doelstelling 2: De initiatieven om de toegang tot duurzamere voeding te verzekeren in de gemeentelijke structuren voortzetten en uitbreiden.....17

→ Actie 2.1: Een plan Duurzame voeding opstellen.17

EG3: De uitstoot van broeikasgassen van de openbare gebouwen en gemeentelijke woningen beperken 20

Doelstelling 1: Een plan van energiezuinigheid uitrollen in alle gemeentebouwen22

→ Actie 1.1: De acties van het Energieteam in het ACU voortzetten22

→ Actie 1.2: De communicatie over rationeel energiegebruik in alle gemeentebouwen opvoeren.....23

→ Actie 1.3: Het goede voorbeeld tonen dankzij een goed energiebeheer van de gebouwen24

→ Actie 1.4: De huurders van de gemeentelijke woningen begeleiden om energie te besparen.....24

Doelstelling 2: De renovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen plannen24

→ Actie 2.1: Een globale renovatiestrategie op lange termijn van de gemeentebouwen ontwikkelen.....24

Doelstelling 3: De grondige energierenovatie van de gemeentelijke gebouwen en woningen versnellen25

→ Actie 3.1: Een EPB-plaatsbeschrijving van alle gemeentelijke gebouwen en woningen opmaken	25
→ Actie 3.2: De buitenkant van de gemeentelijke gebouwen en woningen renoveren door ze aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering en door de voorkeur te geven aan koolstofarme materialen en een bioklimatologisch ontwerp	25
→ Actie 3.3: Een vastgoedbeheer aannemen dat rekening houdt met de energie- en milieubeschouwingen	26
Doelstelling 4: De uitrol van hernieuwbare energiebronnen versnellen en geen fossiele brandstoffen meer gebruiken	26
→ Actie 4.1: De investeringen in de autoproductie van energie in de gebouwen en woningen voortzetten...	26
→ Actie 4.2: De invoering van nieuwe productiesystemen van hernieuwbare warmte voortzetten	27
EV1: Duurzamere gemeentelijke evenementen organiseren	28
Doelstelling 1: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de gemeentelijke evenementen verkleinen	29
→ Actie 1.1: Een strategie "duurzame evenementen" uitwerken: een charter en een checklist opstellen en aannemen, in nauwe samenwerking met de diensten die evenementen organiseren.....	29
MT3: Het wagenpark en de professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken	37
Doelstelling 1: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de professionele verplaatsingen die zich ertoe lenen uitbreiden.	39
→ Actie 1.1: Het gebruik van de alternatieven voor de auto voor de professionele verplaatsingen vereenvoudigen en aanmoedigen.	39
→ Actie 1.2: Het beroep op fietsen, meer bepaald elektrische fietsen en bakfietsen, stimuleren.	39
Doelstelling 2: De verkleining en het delen van de gemeentevloot en de optimalisering van de trajecten voortzetten.....	40
→ Actie 2.1: De gemeentevloot optimaliseren en delen.	40
→ Actie 2.2: De trajecten optimaliseren.	40
Doelstelling 3: De redelijke elektrificering van de gemeentevloot voortzetten.	40
→ Actie 3.1: Elektrificeren door de gemeentevloot te verkleinen.....	40
Doelstelling 4: Een koolstofarm professioneel verplaatsingsbeleid aannemen.....	40
→ Actie 4.1: Een koolstofarm professioneel verplaatsingsbeleid uitwerken en aannemen.	40
MT4: De alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer van het gemeentepersoneel aanmoedigen	42
Doelstelling 1: Het aandeel van het woon-werkverkeer met actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto vergroten.	43
→ Actie 1.1: Sensibiliseren voor de alternatieven voor de individuele auto voor het woon-werkverkeer.....	43
→ Actie 1.2: De ambtenaars begeleiden in hun modale verschuiving naar actieve verplaatsingswijzen of alternatieven voor de individuele auto voor hun woon-werkverkeer.	44
MT5: Een koolstofarme mobiliteit stimuleren voor het publiek dat zich naar de gemeentelijke terreinen en evenementen verplaatst	45
Doelstelling 1: Een koolstofarme verplaatsingsstrategie van het publiek naar de gemeentelijke terreinen en evenementen aannemen.....	47
→ Actie 1.1: De verplaatsingen van het publiek naar het ACU verminderen door diensten op afstand te ontwikkelen en de digitale kloof bestrijden.	47

→ Actie 1.2: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar de gemeentelijke structuren aanmoedigen.	47
Actie 1.3: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar het CCU en zwembad Longchamp aanmoedigen.....	48
→ Actie 1.4: Het gebruik van de actieve verplaatsingswijzen en alternatieven voor de individuele auto voor de verplaatsingen naar de gemeentelijke evenementen aanmoedigen.....	48
Doelstelling 2: Een schoolvervoerplan invoeren in alle gemeentescholen.	49
→ Actie 2.1: De scholen aanmoedigen om een BVP op te maken en in te voeren.....	49
SE2: Sensibiliseren voor en opleiden rond de klimaat- en milieu-uitdagingen in alle gemeentelijke structuren	50
Doelstelling 1: Het begrip van de mechanismen en de uitdagingen van de klimaatverandering veralgemenen.	52
→ Actie 1.1: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in het gemeentebestuur.....	52
→ Actie 1.2: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in alle organisaties die een gemeentelijke financiering krijgen	52
→ Actie 1.3: De lokale verkozenen uitnodigen om deel te nemen aan een Klimaatfresco of een gelijkaardige actie.	53
Doelstelling 2: Meer rekening houden met de klimaatuitdagingen in de opdrachten en functies van de ambtenaars.	53
→ Actie 2.1: De opleiding van de gemeenteambtenaars over klimaat- en milieuthema's die verband houden met hun opdrachten en hun functie versterken	53
Doelstelling 3: De overgang tot actie van de ambtenaars in thema's in verband met het klimaat en het milieu op de werkplek en in het dagelijks leven mogelijk maken.	53
→ Actie 3.1: Workshops in verband met klimaat- en milieuthema's aanbieden.....	53
→ Actie 3.2: Regelmatig communiceren over de onderwerpen in verband met het klimaat en het milieu	54
Doelstelling 4: De ontwikkeling van onderwijsprojecten in verband met het klimaat stimuleren in de scholen om de leerlingen te sensibiliseren voor de uitdagingen en de mogelijke acties ter zake.	54
→ Actie 4.1: Het Klimaatfresco of een gelijkaardige actie uitrollen in de scholen, meer bepaald voor de leerkrachten.....	54
→ Actie 4.2: De ontwikkeling van concrete onderwijsprojecten in verband met het klimaat en het milieu ondersteunen	55
DS2: De digitale soberheid uitrollen in alle gemeentelijke structuren	56
Doelstelling 1: Het verantwoord digitaal beheer versterken	58
→ Actie 1.1: Een strategie van digitale soberheid aannemen	58
→ Actie 1.2: Het gemeentepersoneel en de lokale verkozenen sensibiliseren voor de verantwoorde digitale aanpak en de klimaat- en milieu-impact van de digitale technologie.....	59
Doelstelling 2: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de aankoop van de voorzieningen verkleinen.....	59
→ Actie 2.1: De aankoop van digitale voorzieningen beheersen.....	59
→ Actie 2.2: De strategie van verantwoorde aankopen voortzetten en versterken	60
Doelstelling 3: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met het gebruik van de voorzieningen verkleinen.....	60
→ Actie 3.1: De voorzieningen optimaal gebruiken.....	60

Doelstelling 4: De koolstof- en ecologische voetafdruk die gepaard gaat met de digitale diensten van het bestuur verkleinen.....	61
→ Actie 4.1: De digitale diensten van het bestuur milieuvriendelijk ontwikkelen	61
Doelstelling 5: De koolstof- en ecologische voetafdruk van de servers verkleinen	62
→ Actie 5.1: De progressiemarge inschatten en desgevallend maatregelen treffen om het energieverbruik van de servers te beperken	62
ZW2: Een zero afval initiatief aannemen in het gemeentebestuur	63
Doelstelling 1: Het afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen beperken en valoriseren.....	65
→ Actie 1.1: De clausules met betrekking tot afval in de overheidsopdrachten versterken.....	65
→ Actie 1.2: Het afval dat geproduceerd wordt door de gemeentelijke terreinen beperken en valoriseren...65	65
Doelstelling 2: Het organisch afval dat geproduceerd wordt op alle gemeentelijke terreinen lokaal composteren	66
→ Actie 2.1: Een gemeentelijke compostsite aanleggen, bestemd voor het organisch afval dat op de Groendienst en in het ACU geproduceerd wordt.....	66
→ Actie 2.2: Het organisch afval dat geproduceerd wordt door alle gemeentelijke terreinen lokaal composteren.....	67
Doelstelling 3: De wegmaterialen, het meubilair en de voorzieningen die hun levenseinde bereikt hebben of niet gebruikt worden valoriseren.....	67
→ Actie 3.1: De valorisatie van de ongebruikte wegmaterialen voortzetten.	67
→ Actie 3.2: Het ongebruikte meubilair en de ongebruikte voorzieningen beter valoriseren.....	67
→ Actie 3.3: Het ongebruikte computermateriaal beter valoriseren.	68
Doelstelling 4: Een zero afval initiatief aannemen in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.....	68
→ Actie 4.1: Zero afval promoten in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.	68
Doelstelling 5: Streven naar zero afval gemeentelijke evenementen.....	68
→ Actie 5.1: De afvalproductie voorkomen tijdens de gemeentelijke evenementen.	68
→ Actie 5.2: Het afval dat tijdens de gemeentelijke evenementen geproduceerd wordt valoriseren.	69
ZW3: Het hergebruik van het groenafval voortzetten	70
Doelstelling 1: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de gemeentelijke groene ruimtes op het grondgebied van Ukkel hergebruiken.	72
→ Actie 1.1: Het mulchen veralgemenen in de gemeentelijke groene ruimtes die zich ertoe lenen.	72
→ Actie 1.2: De valorisatie van het haksel afkomstig van het snoeien van hagen systematiseren.....	72
→ Actie 1.3: De gemeentelijke mesocompost duurzaam maken.	73
Doelstelling 2: Het groenafval afkomstig van het onderhoud van de bomen in de groene ruimtes en op de weg valoriseren.....	73
→ Actie 2.1: Het onderhoud van de bomen optimaliseren om het voortbestaan ervan te garanderen.	73
→ Actie 2.2: Het valoriseerbaar ruw hout valoriseren, meer bepaald tot stadsmeubilair.	74
→ Actie 2.3: Het hergebruik van de dode bladeren in de groene ruimtes voortzetten.	74
→ Actie 2.4: De dode bladeren op de weg valoriseren.....	74
Klimaatactieprogramma van het OCMW	75

Doelstelling 1: Het personeel van het OCMW sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen.	79
→ Actie 1.1: De coördinatrice KAP/Mobiliteit opleiden om het Klimaatfresco en het Digitale Fresco te begeleiden.	79
→ Actie 1.2: Alle ambtenaars van het OCMW doen deelnemen aan het Klimaatfresco en het Digitale Fresco.	80
→ Actie 1.3: De ambtenaars van het OCMW sensibiliseren voor de verschillende thema's in verband met het klimaat.	80
→ Actie 1.4: De ambtenaars van het OCMW informeren over de wettelijke verplichtingen inzake klimaat die gelden voor het bestuur	80
→ Actie 1.5: De nieuwe medewerkers informeren over het Klimaatactieprogramma van het OCMW tijdens de "Welcome Day".	80
Doelstelling 2: Het energieverbruik van de gebouwen van het OCMW doen dalen en sensibiliseren voor energiebesparingen.	81
→ Actie 2.1: De administratieve diensten van het OCMW centraliseren in een gebouw met hoge energieprestaties.	81
→ Actie 2.2: Energierenovatiewerken verrichten in het centrale gebouw van het OCMW.	81
→ Actie 2.3: Energierenovatiewerken verrichten in alle gebouwen van het OCMW.	81
→ Actie 2.4: De personeelsleden sensibiliseren voor de dagelijkse handelingen van energiezuinigheid.	81
Doelstelling 3: De professionele verplaatsingen optimaliseren en koolstofvrij maken.	82
→ Actie 3.1: Het gebruik van de persoonlijke voertuigen verminderen tijdens professionele verplaatsingen.	82
→ Actie 3.2: Het wagenpark van het OCMW koolstofarm maken.	82
Doelstelling 4: De decarbonisatie van het woon-werkverkeer van het personeel van het OCMW begeleiden.	82
→ Actie 4.1: Wandelen opwaarderen door een financiële stimulans aan te bieden, inclusief voor de mensen die in een straal van minder dan 1 km wonen.	82
→ Actie 4.2: De zachte mobiliteit bevorderen in uitzonderlijke situaties.	83
→ Actie 4.3: Een efficiënt carpoolstelsel organiseren.	83
→ Actie 4.4: Telewerk stimuleren.	83
→ Actie 4.5: Het personeel sensibiliseren voor de zachte mobiliteit.	83
→ Actie 4.6: De nieuwe medewerkers informeren over de financiële stimulansen voor de zachte mobiliteit tijdens de "Welcome Day".	83
Doelstelling 5: De milieuclausules in de overheidsopdrachten van het OCMW versterken en het personeel van het OCMW dat overheidsopdrachten indient opleiden.	83
→ Actie 5.1: De aanbesteders en projectdragers bewust maken voor en opleiden rond de kwestie van de behoefte, de klimaat- en milieu-impact van de aankopen en de goede praktijken bij de opmaak van bestekken.	83
→ Actie 5.2: Een stand van zaken van de verschillende opdrachten en aankopen opstellen en een methodologisch kader bepalen voorafgaand aan elke offerteaanvraag of aankoop.	84
→ Actie 5.3: De invoeging van duurzame clausules (milieukundige, maatschappelijke, ethische, ...) in de overheidsopdrachten en bij aankopen in het algemeen bevestigen en regelmatig een balans opmaken.	84
Doelstelling 6: Het Good Food-label behalen voor de kantines van de tehuizen van het OCMW.	84
→ Actie 6.1: De procedure voor het behalen van het Good Food-label voor de kantines van de tehuizen opstarten.	84

Doelstelling 7: Deelnemen aan de ontwikkeling van stadslandbouw.	85
→ Actie 7.1: Een stadsmoestuin aanleggen op de berm van de parking van het OCMW.	85
→ Actie 7.2: Animatie over stadslandbouw en duurzame voeding aanbieden.	85
Doelstelling 8: Zich aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering.	85
→ Actie 8.1: Het water van het bufferbekken van het centraal gebouw van het OCMW benutten.	86
→ Actie 8.2: Het geïntegreerd of alternatief regenwaterbeheer, de beplanting en de aanleg van koelte-eilanden integreren in alle types werken en inrichtingen.	86
→ Actie 8.3: De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen en de huidige natuurlijke ruimtes beschermen.	86